

ROČNÍK XIX

vydává

Wolters Kluwer ČR, a. s.

šéfredaktor

Doc. JUDr. Petr Bělovský, Dr.

předseda redakční rady

Mgr. Tomáš Doležil, LL.M. Eur., Ph.D.

redakční rada

JUDr. PhDr. Marek Antoš, Ph.D.

JUDr. Jiří Hrádek, LL.M.

JUDr. Tomáš Rychlý

Doc. Mag.phil. Dr.iur. Harald Scheu, Ph.D.

Doc. JUDr. PhDr. Ivo Šlosarčík, LL.M.

JUDr. Ing. Jiří Zemánek, CSc.

rada poradců

JUDr. Tomáš Čihula, LL.M. Eur.

Mgr. David Hipšr

Doc. JUDr. Zdeněk Kühn, Ph.D., LL.M.

JUDr. Radim Polčák, Ph.D.

JUDr. Václav Stehlík, LL.M., Ph.D.

Doc. JUDr. Naděžda Šišková, Ph.D.

grafická úprava, tisk

SERIFA, s. r. o.

Jinonická 80, Praha 5

časopis vychází osmkrát ročně

(pět čísel do konce června,

tři čísla po prázdninách)

Předplatné pro rok 2010

(8 čísel) činí 2 157 Kč bez DPH

(2 373 Kč včetně 10% DPH)

Cena jednoho výtisku je 350 Kč

adresa

Wolters Kluwer ČR, a. s.

U Nákladového nádraží 6

130 00 Praha 3

tel. 246 040 400

fax: 246 040 401

email: redakce@jurisprudence.cz

IČ: 63077639

inzerce

Iva Suchnová

tel. 246 040 439

zasílání autorských

příspěvků

redakce@jurisprudence.cz

obsah 3/2010

Články

K vlivu tzv. Britsko-polského protokolu a tzv. Českých „záruk“ k Listině základních práv EU na uplatňování základních práv v těchto státech <i>Jana Králová</i>	3
„Plná moc udělená vedoucím organizační složky podniku. Skutečně vyloučeno?“ <i>Vladimír Čížek</i>	8
Forma a diskurs soudního rozhodnutí <i>Terezie Smejkalová</i>	13

Komentáře judikatury

Petersen a Wolf: Kde leží hranice věkové diskriminace? <i>Lyčka Martin</i>	22
---	----

Monitoring judikatury

Monitoring judikatury soudů České republiky <i>Jan Tryzna</i>	29
Monitoring judikatury Evropského soudního dvora <i>Jan Tlamycha</i>	38
Monitoring judikatury Evropského soudu pro lidská práva <i>Pavla Boučková</i>	44

Aktuality

Aktuality z České republiky <i>Katarzyna Krzyżanková</i>	49
Aktuality z Evropské unie <i>Tomáš Dumbrovský, Petra Pipková</i>	52

Všechny příspěvky nabízené k publikaci procházejí recenzním řízením. Abstrakty publikovaných článků, v českém a anglickém jazyce, naleznete na www.jurisprudence.cz

Instrukce pro publikaci v časopise Jurisprudence

Vážení autoři časopisu Jurisprudence,

níže uvádíme instrukce pro formát a strukturu právních textů určených k publikaci na stránkách našeho časopisu.

Prosíme Vás, abyste své příspěvky redakci zasílali ve formátu programu Word (doc nebo rtf), a to nejlépe elektronickou poštou na adresu redakce@jurisprudence.cz nebo na adresu jednotlivých redaktorů.

- **Formát** zasílaných příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12, okraje 2,5 cm. V žádném případě prosíme nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odrážky ani další speciální formátování textu! Soubor textu by měl být ve formátu doc nebo rtf (tj. nejlépe programu MS Word).
- **Rozsah komentáře judikátu** by měl být v rozmezí nejméně 2 stran a nejvýše 10 stran (výše uvedeného formátu).
- **Rozsah článků** by neměl přesáhnout 12 stran (výše uvedeného formátu), včetně poznámek pod čarou.
- **Rozsah poznámek pod čarou** by neměl přesahovat celkem 1 stranu (výše uvedeného formátu).

STRUKTURA KOMENTÁŘŮ JUDIKATURY

Text komentáře se dělí na několik částí. Celý text je uvozen *názvem*, který zvolí autor. Následuje *hlavička* poskytující základní informace o komentovaném soudním rozhodnutí:

- **Soud**
- **Označení judikátu** (blíže viz níže)
- **Datum rozhodnutí**
- **Rozsah právní problematiky** (heslovitě, klíčová slova)
- **Související judikatura**
- **Relevantní ustanovení** (ustanovení právních předpisů dotčená judikátem)

Označení judikátu by mělo odpovídat mezinárodním citačním pravidlům, kdy se cituje spisová značka a dále název oficiální sbírky, v níž byl judikát publikován, a příslušné místo ve sbírce (např.: Case 6/64 *Costa* v. *ENEL* [1964] ECR 585, paragraph 128).

Následuje samotný text komentáře, který má následující strukturu:

- **Závěr soudu** (shrnutí právního závěru komentovaného judikátu – vyhotoví autor)
- **Úvod** (není povinný, uvedení problematiky se stručným popisem oblasti, k níž se rozhodnutí primárně váže, popř. též další zajímavé informace, např. o vývoji dané oblasti)
- **Skutkový základ případu** (stručné vylíčení skutkových okolností případu)
- **Procesní vývoj** (stručně uvedené nejdůležitější argumenty a závěry jednotlivých soudů)
- **Právní analýza** (komentář – analýza argumentace jednotlivých soudních instancí, apod.)
- **Závěr** (význam rozhodnutí, především dopady do praxe)
- **Jméno autora komentáře, profesní působení**

Vzhledem k povaze jednotlivých částí by rozsah prvních tří částí (celkem) neměl být delší než rozsah části Právní analýza a Závěr (dohromady). Těžiště komentáře spočívá na částech Právní analýza a Závěr. V části Právní analýza není autor komentáře omezen, může podle potřeby dělit text na části apod.

K vlivu tzv. „Britsko-polského“ protokolu a tzv. českých „záruk“ k Listině základních práv EU na uplatňování základních práv v těchto státech

MGR. JANA KRÁLOVÁ¹

Ačkoliv Česká republika při podpisu Lisabonské smlouvy učinila prohlášení k Listině základních práv Evropské unie, kde zdůraznila meze její aplikace v ČR,² prezident republiky v další fázi vnitrostátního ratifikačního procesu podmínil ratifikaci Lisabonské smlouvy sjednáním stejné „výjimky“, jakou si z Listiny vyjednaly Polsko a Velká Británie.³ Vláda ČR proto vyjednala možnost České republiky přistoupit k Protokolu o uplatňování Listiny v Polsku a ve Spojeném království, jenž je připojen ke Smlouvě o Evropské unii a ke Smlouvě o fungování Evropské unie (dále jen „Protokol“) a který je na rozdíl od zmíněného prohlášení nástrojem právně závazným. Cílem tohoto článku je předstříť důvody sjednání Protokolu ze strany Polska a Spojeného království, povahu tzv. českých „záruk“ a především možný význam Protokolu pro uplatňování Listiny v těchto dvou státech (a v budoucnu i v České republice).⁴

Důvody sjednání tzv. „Britsko-polského protokolu“

Cílem sjednání Protokolu bylo upřesnit působnost práv a zásad zakotvených v Listině základních práv EU. Tato interpretace vyplývá ze studie *The Treaty of Lisbon: an impact assessment*, zpracované *European Union Committee (House of Lords)* v roce 2008,⁵ a zástupci Velké Británie ji při jednáních v rámci EU neopomenou připomenout při každé příležitosti.⁶ Ačkoliv jsou k Listině připojena tzv. „Vysvětlení k Listině základních práv“ (dále jen „Vysvětlení“), jejichž cílem je objasnit původ a výklad jednotlivých ustanovení Listiny a jež mají být závazným interpretačním vodítkem pro soudní orgány aplikující Listinu, britská vláda shledala, že ani tato Vysvětlení neodstraňují veškeré pochybnosti ohledně uplatňování některých práv a zásad Listinou předvídaných.⁷ Protokol má tedy vyjasnit interpretaci Listiny tam, kde by se mohla

jevit jako sporná a vytvářela by tak prostor pro případný extenzivní výklad Soudním dvorem EU.

Z hlediska Spojeného království se jako problematický jevil především poměrně široký katalog sociálních a hospodářských práv, jenž je obsažen v hlavě IV („Solidarita“) Listiny.⁸ Většina ustanovení této hlavy nezakotvuje subjektivní práva, jichž by bylo možné se přímo na základě Listiny domáhat před soudními orgány. Jde spíše o zásady, jež vyžadují provedení unijními či vnitrostátními předpisy. Zásady se pak použijí k interpretaci a přezkumu těchto prováděcích předpisů, přímo na jejich základě však nelze napadat jednání unijních či vnitrostátních orgánů. U některých ustanovení této hlavy však není zřejmé, zda jde o přímo vymahatelná subjektivní práva či právě „pouze“ o zásady. Cílem Velké Británie bylo proto upřesnit povahu těch ustanovení Listiny, která nemusí být jednoznačná.⁹

Polsko bylo vedeno naopak především potřebou ochrany základních dogmat polské společ-

¹ Autorka se zabývá mezinárodním a evropským právem. Za cenné připomínky k textu děkuje JUDr. Emilu Rufferovi, Ph.D. a JUDr. Kristýně Najmanové, LL.M.

² Prohlášení č. 53 připojené k Závěrečnému aktu mezivládní konference, podepsanému v Lisabonu dne 13. prosince 2007 a publikovanému v Úředním věstníku EU dne 17. prosince 2007 (Úř. věst. C 306, 17. 12. 2007, s. 231).

³ Prohlášení prezidenta republiky ze dne 9. října 2009 k ratifikaci Lisabonské smlouvy je dostupné z <http://www.hrad.cz> (5. 2. 2010).

⁴ Ačkoliv je možné se v médiích setkat spíše s označením „česká výjimka“, přidržíme se výrazu „české záruky“, neboť, jak bude ukázáno níže, Protokol nepředstavuje skutečný tzv. *opt-out* z Listiny.

⁵ Dostupné z <http://www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/ld200708/lds elect/lducom/62/62.pdf> (5. 2. 2010), s. 101-107.

⁶ Viz například vystoupení právního zástupce Velké Británie na semináři *Fundamental Rights in the EU in view of the accession of the Union to the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms* pořádaném Španělským předsednictvím Evropské unie v Madridu ve dnech 2.-3. února 2010.

⁷ *The Treaty of Lisbon: an impact assessment*, op. cit., s. 101-107.

⁸ Jedná se o tato práva a zásady: právo pracovníka na informování a na projednávání v podniku, právo na kolektivní vyjednávání a akce, právo na přístup ke službám zaměstnanosti, ochrana v případě neoprávněného propuštění, slušné a spravedlivé pracovní podmínky, zákaz dětské práce a ochrana mladých lidí při práci, rodinný a pracovní život, sociální zabezpečení a sociální pomoc, ochrana zdraví, přístup ke službám obecného hospodářského zájmu, ochrana životního prostředí, ochrana spotřebitele.

⁹ *The Treaty of Lisbon: an impact assessment*, op. cit., s. 105.

nosti v oblasti rodinného práva, nikoliv v oblasti práv sociálních či hospodářských. Jeho cílem bylo zejména potvrdit, že Listina neovlivní nemožnost uzavírání sňatků osob stejného pohlaví v Polsku.

Tzv. české „záruky“ k Listině

V souvislosti s ratifikací Lisabonské smlouvy vyjádřil prezident republiky obavy z dopadů Listiny na dekrety prezidenta republiky přijímané v letech 1945-46. S cílem potvrdit fakt, že Listina zmíněné vnitrostátní předpisy a jejich důsledky neovlivní, vyjednala vláda ČR možnost České republiky přistoupit k Protokolu. Na Evropské radě konané ve dnech 29. – 30. října 2009 získala ČR příslib hlav států nebo vlád ostatních členských států EU připojit ke Smlouvě o EU a Smlouvě o fungování EU Protokol o uplatňování Listiny základních práv EU v České republice, jehož text tvoří přílohu I Závěrů předsednictví Evropské rady.¹⁰ Stát by se tak mělo společně se smlouvou o přistoupení nového členského státu k Unii (dále jen „přístupová smlouva“), a to za předpokladu, že tento „český“ protokol bude schválen členskými státy EU v souladu s jejich ústavními předpisy.

V důsledku tohoto „českého“ protokolu by měl být Protokol modifikován tak, aby se vztahoval i na ČR, a to stejným způsobem jako na Velkou Británii a Polsko. Zatímco Listina, jakož i Protokol, se stanou právně závaznými dokumenty vstupem Lisabonské smlouvy v platnost, „český“ protokol tento charakter získá až připojením k základním smlouvám EU v souvislosti s další přístupovou smlouvou.

Dopady Protokolu na aplikaci Listiny

Pro výklad Protokolu jsou zásadní ustanovení jeho preambule. Ta výslovně uvádí, že přáním Polska a Spojeného království je „vyjasnit některé aspekty uplatňování Listiny“, a to „ve vztahu k právním předpisům a správním postupům Polska a Spojeného království a její soudní vymahatelnosti v Polsku a ve Spojeném království“. Odtud lze pak dovodit, že cílem těchto dvou členských států EU nebylo vyloučit uplatňování Listiny na jejich území či vůči nim, nýbrž skutečně toliko zakotvit v právně závazném dokumentu výklad těch ustanovení Listiny, která, ač čtena ve světle Vysvětlení, se stále mohou jevit jako nejednoznačná. Mířeno je přitom patrně především na obecná ustanovení Listiny, která upravují její výklad a použití a jsou obsažena v hlavě VII. Jde tedy spíše o interpretační protokol, nežli o tzv. *opt-out*, jenž by

zcela vylučoval použití Listiny na území Polska, Spojeného království a v budoucnu také České republiky.

Výše nastíněný výklad Protokolu vyplývá také z již zmíněné studie *The Treaty of Lisbon: an impact assessment*.¹¹ Dle této studie nemá Protokol vést k rozdílné aplikaci Listiny ve Spojeném království a v Polsku a v ostatních členských státech EU. Výbor naopak předpokládá, že k ustanovením Protokolu bude Soudní dvůr EU přihlížet i při uplatňování Listiny vzhledem k těm státům, které nejsou smluvními stranami Protokolu.¹²

Potvrzením faktu, že Protokol nepředstavuje tzv. *opt-out* z Listiny, je ostatně i Prohlášení Polské republiky k Protokolu o uplatňování Listiny základních práv Evropské unie v Polsku a ve Spojeném království připojené k Závěrečnému aktu mezivládní konference v Lisabonu, podle kterého „Polská republika prohlašuje, že vzhledem k tradici společenského hnutí „Solidarita“ a jeho významnému přínosu k boji za sociální a pracovní práva plně respektuje sociální a pracovní práva, jak jsou stanovena právem Evropské unie, a zejména ta, jež jsou potvrzena v hlavě IV Listiny základních práv Evropské unie.“

Výklad jednotlivých ustanovení Protokolu

Článek 1 odstavec 1

„Listina nerozšiřuje možnost Soudního dvora Evropské unie ani jakéhokoliv soudu Polska či Spojeného království shledat, že právní a správní předpisy, zvyklosti nebo postupy Polska či Spojeného království nejsou v souladu se základními právy, svobodami nebo zásadami, které Listina potvrdzuje.“

Toto ustanovení upřesňuje výklad čl. 51 Listiny, který upravuje oblast použití Listiny. Z čl. 51 odst. 1 Listiny vyplývá, že Listina je určena na prvním místě orgánům, institucím a jiným subjektům Unie; členským státům pak jen tehdy, když uplatňují (*are implementing; mettent en oeuvre*) právo Unie. Dle Vysvětlení poukazujících na judikaturu Soudního dvora EU to znamená, že členské státy EU jsou povinny respektovat Listinu tehdy, když jednají v působnosti unijního práva. Čl. 51 odst. 2 Listiny pak stanoví, že Listina nerozšiřuje ani nemění pravomoci Unie ani působnost unijního práva nad rámec stanovený základními smlouvami.¹³

¹⁰ Text Závěrů předsednictví Evropské rady je dostupný z <http://www.consilium.europa.eu> (5. 2. 2010).

¹¹ Op. cit., s. 102.

¹² Tamtéž, s. 106.

Jak vyplývá z Vysvětlení, Listina v podstatě kodifikuje základní práva a svobody, jimž Soudní dvůr poskytoval ochranu i před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost (a tedy předtím, než se Listina stala aktem právně závazným) jako tzv. „obecným zásadám právním“. V Listině proto nalezneme práva a zásady, které jsou upraveny již v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod,¹⁴ v dalších mezinárodních lidskoprávních úmluvách, jejichž smluvními stranami jsou všechny členské státy EU, či vyplývají z ústavních tradic společných členským státům EU (např. právo na ochranu lidské důstojnosti). Oproti stavu před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost Listina z věcného hlediska nezvyšuje standard ochrany základních práv a svobod v Unii, neboť nepředvídá žádná nová práva či svobody ani neupravuje nové nástroje, pomocí nichž by bylo možné tato práva vymáhat. Některá ustanovení Listiny odkazují na provedení zásad v nich předvídaných vnitrostátními právními předpisy.¹⁵ Realizace těchto zásad tedy zůstane v pravomoci členských států, jako tomu bylo před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost. Listina proto nerozšíří pravomoci Unie ani působnost unijního práva nad rámec toho, co je stanoveno zakládacími smlouvami.

Přínos Listiny však spočívá v kodifikaci práv a zásad, které byly dosud Evropským soudním dvorem dovozovány z různých pramenů. Listina tedy přispěje především ke zvýšení právní jistoty občanů EU a také omezí interpretační volnost Soudního dvora EU (jednak tak učiní Listina sama o sobě, jednak se tak stane prostřednictvím Vysvětlení, ke kterým bude Soudní dvůr muset přihlížet při interpretaci práv a zásad zakotvených v Listině).

Čl. 1 odst. 1 Protokolu v podstatě pouze potvrzuje to, co je již stanoveno v čl. 51 samotné Listiny. Jde o stvrzení skutečnosti, že Listinu budou členské státy povinny aplikovat jen v rámci působnosti práva EU a nikoliv při přijímání a aplikaci svých čistě vnitrostátních právních a správních předpisů, zvyklostí a postupů. Vůči těmto ryze vnitrostátním aktům (zvyklostem a postupům) nebudou občané Spojeného království a Polska moci aplikaci Listiny úspěšně vymáhat před vnitrostátními soudními orgány těchto států. Stejně tak ani Soudní dvůr EU nebude moci shledat, že tyto čistě vnitrostátní předpisy jsou v rozporu s Listinou. Soulad s Listinou bude totiž Soudní dvůr EU moci posuzovat pouze v případě unijních právních aktů a dále těch, které sice budou přijaty členskými státy EU, avšak v působnosti práva EU (tj. budou unijní právo implementovat). Možnost judikovat ohledně čistě vnitrostátních právních

aktů členských států EU přitom Soudní dvůr EU neměl ani před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost. Cílem čl. 1 odst. 1 Protokolu je proto dle mého názoru pouze potvrdit, že tomu takto bude i poté, co se Listina stane právně závazným aktem. Jde o výslovné stvrzení toho, že možnosti Soudního dvora EU a vnitrostátních soudních orgánů judikovat ohledně čistě vnitrostátních právních předpisů zůstanou nezměněny.

Jak již bylo uvedeno výše, ČR přistoupí k Protokolu až v souvislosti s další přístupovou smlouvou. To však neznamená, že by do té doby české soudy či Soudní dvůr EU mohly posuzovat soulad vnitrostátních právních předpisů přijatých mimo působnost práva EU s Listinou, a to s ohledem na čl. 51 Listiny, který stanoví, že na vnitrostátní předpisy členských států se Listina vztahuje jen tehdy, je-li jimi uplatňováno právo EU. Ostatně kdyby Soudní dvůr EU přezkoumal vnitrostátní právní akt přijatý mimo působnost práva EU, překročil by tak své pravomoci a ČR by nemusela příslušné rozhodnutí – akt *ultra vires* – respektovat.¹⁶

Článek 1 odstavec 2

„Zejména, a aby se předešlo jakékoliv pochybnosti, nic v hlavě IV Listiny nezakládá soudně vymahatelná práva platná v Polsku či ve Spojeném království, pokud tato práva nejsou stanovena ve vnitrostátním právu Polska či Spojeného království.“

Jak již bylo předesláno výše, ne všechna ustanovení hlavy IV Listiny týkající se sociálních a hospodářských práv zakládají subjektivní práva, která by bylo možné před soudními orgány vymáhat přímo na základě Listiny. Některá z nich upravují toliko zásady, jež musí být teprve provedeny unijními akty či vnitrostátními předpisy členských států. Před soudy není možné na základě těchto zásad napadat činnost unijních orgánů či orgánů členských států. V jejich světle jsou však přezkoumávány akty, které je provádějí. Jako příklad zásad upravených v hlavě IV Listiny lze uvést čl. 27 (právo pracovníka na informování a na projednávání

¹³ Působností práva EU lze rozumět vymezení rozsahu jeho aplikace z hlediska věcného, osobního, časového a prostorového. Pravomocí rozumíme oprávnění orgánů EU jednat v rámci působnosti práva EU.

¹⁴ V ČR vyhlášena sdělením č. 209/1992 Sb. Federálního ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8.

¹⁵ Jde například o čl. 35 Listiny (ochrana zdraví), podle kterého „[k]aždý má právo na přístup k preventivní zdravotní péči a na obdržení lékařské péče za podmínek stanovených vnitrostátními právními předpisy a zvyklostmi (...)“.

¹⁶ V této souvislosti je třeba připomenout i náleze Ústavního soudu ČR ve věci Pl. ÚS 19/08, ve kterém Ústavní soud konstatoval následující: „I Ústavní soud České republiky bude (může) (...) působit jako *ultima ratio* a může zkoumat, zda některý akt orgánů Unie nevybočil z pravomocí, které Česká republika podle čl. 10a Ústavy na Evropskou unii přenesla (...)“ (bod 120).

v podniku)¹⁷ či čl. 28 (právo na kolektivní vyjednávání a akce)¹⁸ a další ustanovení, která odkazují na podmínky stanovené právem Unie či vnitrostátními předpisy.

V rámci hlavy IV Listiny lze však nalézt také ustanovení, u nichž není zřejmé, zda se jedná o subjektivní právo či o zásadu. Uvádějí to ostatně i Vysvětlení, podle kterých „v některých případech může článek Listiny obsahovat prvky práva i zásady (...).“ Jako příklad lze uvést především ustanovení čl. 33 Listiny. Dle prvního odstavce tohoto ustanovení „rodina požívá právní, hospodářské a sociální ochrany“; podle druhého odstavce pak „v zájmu zachování souladu mezi rodinným a pracovním životem má každý právo na ochranu před propuštěním z důvodu spojeného s mateřstvím a právo na placenou mateřskou dovolenou a na rodičovskou dovolenou po narození nebo osvojení dítěte“. Vysvětlení k čl. 33 odst. 2 Listiny uvádí, že toto ustanovení je založeno na směrnici 92/85/EHS a směrnici 96/34/ES. Nicméně ani Listina ani Vysvětlení výslovně nestanoví, že by čl. 33 Listiny mohl být aplikován pouze za podmínek stanovených uvedenými komunitárními akty (či případně vnitrostátním právem), čímž by bylo jasné dáno, že nejde o přímo vymahatelná práva.

Právě na tato sporná ustanovení, u nichž není zcela jednoznačná jejich povaha, míří patrně čl. 1 odst. 2 Protokolu. Domnívám se, že jde opět o pojistku proti extenzivnímu výkladu Listiny Soudním dvorem EU, jejímž cílem je zamezit tomu, aby Soudní dvůr považoval za vymahatelná ta ustanovení Listiny, která by tento charakter na základě platného unijního či vnitrostátního práva mít neměla. Jinými slovy, v Polsku a ve Spojeném království lze vymáhat pouze ta sociální a hospodářská práva, která jsou jako subjektivní práva upravena ve vnitrostátním právu těchto členských států (a to buď prostřednictvím unijního práva, nebo ryze vnitrostátními právními předpisy). Nad tento rámec Soudní dvůr EU nesmí (pouze na základě Listiny) prohlásit určité její ustanovení za vymahatelné. V tomto ohledu je čl. 1 odst. 2 Protokolu konkretizací čl. 1 odst. 1 Protokolu.

Je třeba podotknout, že případné rozdíly v sociálních a hospodářských právech v jednotlivých členských státech EU by mohly být Soudním dvorem EU považovány za překážku plného fungování vnitřního trhu EU.¹⁹ Mimo jiné i z tohoto důvodu lze předpokládat, že Protokol nezaloží rozdílnou aplikaci Listiny ve Spojeném království a v Polsku (a v ČR) a v ostatních členských státech.

Do doby vstupu Protokolu v platnost pro Českou republiku je pro interpretaci ustanovení hlavy IV Listiny zásadní čl. 51 odst. 5 Listiny,

podle kterého je možné se zásad obsažených v Listině dovolávat před soudy pouze pro účely výkladu a kontroly zákonnosti aktů, kterými jsou tyto zásady provedeny. V těch případech, kdy není ze samotné Listiny zřejmé, zda jde o subjektivní právo či o zásadu, jsou významná Vysvětlení k Listině, jež objasňují původ a výklad příslušných práv a zásad. Vzhledem k tomu, že tato práva a zásady byly chráněny Soudním dvorem EU již před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost jako tzv. obecné zásady právní, jejichž obsah Listina pouze kodifikuje, nejví se jako pravděpodobné, že by se Soudní dvůr EU odchýlil od své dosavadní interpretace těchto práv (stejně jako od své judikatury týkající se přímého účinku unijního práva).²⁰

Článek 2

„Tam, kde ustanovení Listiny odkazuje na právní předpisy a zvyklosti, vztahuje se toto ustanovení na Polsko či Spojené království pouze v tom rozsahu, v jakém jsou práva nebo zásady v dotyčném ustanovení obsažené uznávány v právních předpisech nebo zvyklostech Polska či Spojeného království.“

Čl. 2 Protokolu dle mého názoru upřesňuje interpretaci těch ustanovení Listiny, která odkazují na vnitrostátní právní předpisy a zvyklosti, jakož i výklad čl. 51 odst. 6 Listiny, podle něž „k vnitrostátním právním předpisům a zvyklostem musí být plně přihlíženo tak, jak je stanoveno v této listině“. Jako příklad ustanovení, které takto odkazuje na vnitrostátní úpravu, lze uvést čl. 9 (právo uzavřít manželství a právo založit rodinu), podle kterého „právo uzavřít manželství a založit rodinu je zaručeno v souladu s vnitrostátními zákony, které upravují výkon těchto práv“. Čl. 51 odst. 6 Listiny pak zdůrazňuje, že k této vnitrostátní úpravě je třeba přihlížet „plně“, neboli v celém rozsahu. Čl. 2 Protokolu však ještě nad to upřesňuje, že vnitrostátní úprava bude mezníkem pro uplatňování příslušného práva či zásady. Jinými slovy, tam kde ustanovení Listiny odkazují na

¹⁷ „Pracovníci nebo jejich zástupci musí mít na vhodných úrovních zaručeno právo na včasné informování a projednávání v případech a za podmínek, které stanoví právo Unie a vnitrostátní právní předpisy a zvyklosti.“

¹⁸ „Pracovníci a zaměstnavatelé či jejich příslušné organizace mají v souladu s právem Unie a vnitrostátními právními předpisy a zvyklostmi právo sjednávat a uzavírat na vhodných úrovních kolektivní smlouvy a v případě konfliktu zájmů vést kolektivní akce na obranu svých zájmů, včetně stávek.“

¹⁹ Jirásek J. *Application of the Charter of Fundamental Rights of the EU in the United Kingdom and Poland according to the Lisbon Treaty*, dostupné z http://www.law.muni.cz/edicioni/sborniky/cofola2008/files/pdf/evr_op_aljirasek_jan.pdf (5. 2. 2010), s. 8.

²⁰ Podmínky přímého účinku komunitárních norem stanoví Evropský soudní dvůr v rozsudku ze dne 5. února 1963 ve věci 26/63 *Van Gend en Loos*. Přímým účinkem jsou nadány ty komunitární normy, které jsou dostatečně jasné, jednoznačné a bezpodmínečné.

1 vnitrostátní předpisy a zvyklosti, budou se
2 v těchto ustanoveních zakotvená práva a zása-
3 dy v Polsku a ve Spojeném království uplatňo-
4 vat pouze v té míře, v jaké jsou zakotveny
5 v jejich právním řádu. Na základě Listiny nebu-
6 de možné příslušná práva nebo zásady interpre-
7 tovat (a v případě subjektivních práv vymáhat)
8 nad rámec daný vnitrostátním právem.

9 Nutno dodat, že pro ostatní členské státy, a te-
10 dy také pro Českou republiku do doby než při-
11 stoupí k Protokolu, lze výše nastíněnou roli
12 vnitrostátních předpisů ve vztahu k interpretaci
13 jednotlivých ustanovení Listiny dovést již na
14 základě Listiny samé. Relevantní je v této sou-
15 vislosti zejména již citovaný čl. 51 odst. 6 Listiny,
16 jakož i ustanovení čl. 51 odst. 4 Listiny, podle kte-
17 rého „pokud tato Listina uznává základní práva,
18 která vyplývají z ústavních tradic společných
19 členským státům, musí být tato práva vykládána
20 v souladu s těmito tradicemi“. Přistoupením
21 k Protokolu však bude tento výklad jednoznačně
22 zakotven v právně závazném dokumentu.

23 **Závěr**

24 Lze uzavřít, že Protokol nepředstavuje tzv. *opt-*
25 *out* z Listiny v tom smyslu, že by vylučoval její

použití na území Spojeného království a Polska
(a následně i ČR) či vůči nim. Listina je v těchto
státech použitelná stejně jako v těch členských
státech EU, které Protokol nesjednaly. Protokol
však upřesňuje některé aspekty její působnosti,
které nejsou v textu Listiny ani ve Vysvětleních
upraveny dostatečně přesně. Jde tedy spíš o po-
jistku před rozšiřujícím výkladem některých
ustanovení Listiny Soudním dvorem EU, jakož
i soudními orgány členských států EU.

Domnívám se, že Protokol nebude znamenat
žádné znevýhodnění pro občany České republi-
ky. V České republice bude po přistoupení
k Protokolu aplikace Listiny i nadále možná
(a nutná) v rámci těch předpisů a postupů, kte-
rými bude uplatňováno právo Unie. Přínosem
Protokolu bude potvrzení, že na základě Listiny
nemohou být přezkoumávány ryze vnitrostátní
právní předpisy, přijaté mimo působnost unijní-
ho práva. To však nebude mít za následek sní-
žení standardu ochrany základních práv
v těchto oblastech. Základní práva budou mimo
působnost práva Unie i nadále garantována
prostřednictvím Listiny základních práv a svo-
bod ČR a příslušných mezinárodních úmluv, ji-
miž je ČR vázána.

Plná moc udělená vedoucím organizační složky podniku. Skutečně vyloučeno?

JUDR. VLADIMÍR Ô ÍZEK, PRÁVNÍK V MEZINÁRODNÍ ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘI V PRAZE A DOKTORAND PRÁVNICKÉ FAKULTY ZÁPADOČESKÉ UNIVERZITY V PLZNI

V tomto příspěvku se chci zaměřit na právní úpravu činění právních úkonů vedoucím organizační složky podniku ve smyslu ustanovení § 13 odst. 3 ObchZ. Konkrétně se pokusím o stručné zamyšlení ohledně přípustnosti udělení plné moci¹ vedoucím organizační složky podniku třetí osobě k provedení určitých právních úkonů ve věcech týkajících se organizační složky podniku.

S ohledem na tematické zaměření příspěvku a s přihlédnutím k nemožnosti příspěvku postihnout veškeré myslitelné alternativy bych rád uvedl, že cílem příspěvku je pokusit se přispět do probíhající diskuse na předemtné téma a předložit argumenty hovořící ve prospěch možnosti vedoucího organizační složky podniku udělovat plnou moc. Smyslem tedy rozhodně není přistoupit k nepodložené polemice se závěry soudní praxe a odborné veřejnosti.

Dosavadní výkladová praxe

Přestože se přípustností možnosti vedoucího organizační složky podniku udělit plnou moc zabývaly soudy ve všech procesních stupních (ve světle funkční příslušnosti), v občanskoprávním řízení i v řízení o přezkumu rozhodnutí správního orgánu, a stejně tak v rámci běžné rozhodovací činnosti, jakož i při sjednocování soudní výkladové praxe, nedošly doposud k přijetí obecně použitelných a komplexně odůvodněných závěrů ohledně (ne)přípustnosti vedoucího organizační složky podniku zmocnit třetí osobu.

Dle dostupných informací se Nejvyšší soud České republiky (dále také jen „Nejvyšší soud“) naposledy vyjádřil k přípustnosti udělení plné moci vedoucím organizační složky podniku ve svém rozhodnutí ze dne 19. února 2008, sp. zn. 32 Odo 1428/2006,² kde zaujal ohledně možnosti vedoucího organizační složky podniku udělit plnou moc (příčemž předmětem sporu byla platnost hmotněprávního úkonu) následující stanovisko:

„Zmocnění vedoucího organizační složky podniku upravené v § 13 odst. 3 obch. zák. je zákonným zmoc-

něním, které je nepřenosné, neboť se vztahuje výlučně k osobě vedoucího organizační složky. Z tohoto ustanovení je oprávněn jen vedoucí organizační složky podniku osobně, který vzhledem k ustanovení § 24 obch. zák. (podle jehož první věty zástupce musí jednat osobně a dalšího zástupce si může ustanovit, jen jestliže je to právním předpisem stanoveno nebo účastníky dohodnuto) není oprávněn zmocnit dalšího zástupce. I kdyby však k této situaci došlo, další zástupce by oprávnění v rozsahu uvedeném v § 13 odst. 3 obch. zák. nenabyl ...

Pakliže žádný právní předpis neupravuje možnost přenesení zákonného zmocnění vedoucího organizační složky činit za podnikatele veškeré právní úkony týkající se této složky na další osobu, nemůže být jednání jiné osoby než vedoucího organizační složky podniku posuzováno podle § 13 odst. 3 obch. zák.“

Lze se důvodně domnívat, že předmětným rozhodnutím navázal Nejvyšší soud koncepčně na dřívější rozhodnutí občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 3. září 1997, sp. zn. Cpjn 30/97 (publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, 1997, č. 9 pod zn. R 41/1997 civ.), kde Nejvyšší soud dospěl k nemožnosti, s určitými výjimkami, udělení plné moci (pro účely zastupování před soudem v rámci občanského soudního řízení) vedoucím odštěpného závodu (ve smyslu § 7 odst. 1 a 2 obch. zák. použitelné i pro vedoucího organizační složky (pozn. autora)). Rozhodnutí bylo publikováno s následující právní větou: *„Vedoucí odštěpného závodu může za právnickou osobu jednat jen osobně. Není oprávněn pověřit jiného zaměstnance (člena), aby jednal za právnickou osobu ve věci týkající se odštěpného závodu před soudem, a ani nemůže za právnickou osobu zmocnit zástupce (např. advokáta), ledaže by k tomu byl výslovně zmocněn vnitřními organizačními předpisy právnické osoby (např. statutem, stanovami nebo organizačním řádem) nebo výslovně pověřen v jednotlivém případě statutárním orgánem právnické osoby.“*

V opačném duchu naopak rozhodl Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí ze dne 1. pro-

¹ Pro účely zjednodušení nedochází v tomto příspěvku k rozlišení mezi dohodou o plné moci a plnou mocí samotnou (v podrobnostech viz Švestka, J., Spáčil, J., Škárková, M., Hulmák, M. a kol. *Občanský zákoník I Komentář § 1-459*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2008, str. 283 a násl.).

² Senát složený z předsedy JUDr. Miroslava Galluse a soudců JUDr. Františka Faldyňy CSc. a JUDr. Kateřiny Horňáčkové; rozhodnutí volně dostupné na www.profipravo.cz; právní věty cituji tak, jak jsou uvedeny na těchto webových stránkách.

since 1993, sp. zn. 5 Cmo 312/93 (uveřejněno v Soudních rozhledech, 196, č. 6, str. 150), ohledně posouzení přípustnosti udělení plné moci pro účely zastupování před soudy v občanském soudním řízení, když uzavřel, že „ředitel organizační jednotky, který je podle interních předpisů společnosti oprávněn ke všem právním úkonům jménem této společnosti, které s činností dané organizační složky souvisejí, je oprávněn jménem společnosti podat také žalobu k uplatnění práv vzešlých z činnosti této organizační složky i zmocnit v těchto sporech k zastupování advokáta.“ Shodný postoj zaujal Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí ze dne 24. listopadu 2006, sp. zn. 5 Ca 25/2005-83 (uveřejněno ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, 2007, č. 6, pod. č. 1180, str. 486 a násl.), ve věci posouzení přípustnosti udělení plné moci pro řízení před správním orgánem, když uzavřel, že „je-li vedoucí organizační složky právnické osoby ze zákona (§ 13 odst. 3 obchodního zákoníku) oprávněn činit za podnikatele veškeré právní úkony týkající se organizační složky, je třeba dovodit, že je též oprávněn v tomto rozsahu udělit jménem podnikatele (zahraniční právnické osoby) plnou moc k zastupování ve správním řízení.“

Shodně ani odborná veřejnost nedospěla k jednoznačnému závěru ohledně (ne)přípustnosti vedoucího organizační složky podniku zmocnit třetí osobu k právnímu úkonu. Ve prospěch této možnosti se vyslovuje např. I. Galoc-zová³ nebo P. Konečná,⁴ opačný závěr naopak dovozuje J. Kaňka.⁵ Jsem přesvědčen, že v současnosti převažuje právní názor hovořící ve prospěch připuštění možnosti vedoucího organizační složky podniku plnou moc udělit.

Vedoucí organizační složky podniku a zákonné zmocnění

Ve smyslu § 13 odst. 1 obch. zák. „je-li podnikatelem fyzická osoba, jedná osobně nebo za ni jedná zástupce. Právnická osoba jedná statutárním orgánem nebo za ni jedná zástupce.“ Právnická osoba tedy, jako uměle (fiktivně) a účelově vytvořený subjekt práva,⁶ činí právní úkony osobně svým statutárním orgánem nebo prostřednictvím svých zástupců jednajících v zastoupení právnické osoby, přičemž ve smyslu § 23 obč. zák. můžeme obecně rozlišovat mezi smluvním zastoupením (na základě smlouvy) a zákonným zastoupením (na základě zákona nebo rozhodnutí státního orgánu).

Vedoucí organizační složky podniku se považuje, v návaznosti na zápis do obchodního rejstříku, za zvláštního zákonného zástupce právnické osoby, když je přímo ze zákona oprávněn za podnikatele činit veškeré právní úkony týkající se organizační složky podniku. Vedoucího or-

ganizační složky podniku tak nelze považovat za statutární orgán právnické osoby, ani za zástupce organizační složky podniku, když sama organizační složka podniku nemá právní subjektivitu a způsobilost k právním úkonům (organizační složka podniku není subjektem práva).⁷

Plná moc udělená vedoucím organizační složky podniku

Procesněprávní⁸ plná moc

Z hlediska posouzení přípustnosti udělení plné moci vedoucím organizační složky podniku představuje obecně rozhodující prvek nezbytné rozlišení mezi právní úpravou zastoupení obsaženou v hmotném právu (tj. pro účely tohoto příspěvku § 22 a násl. obč. zák. a § 13 a násl. obch. zák.) a právní úpravou zastoupení obsaženou v procesním právu (tj. § 22 a násl. o. s. ř.), když hmotněprávní úpravu jednání jménem (v zastoupení) právnické osoby obsaženou především v občanském zákoníku nelze použít při posuzování oprávnění jednat za právnickou osobu v občanském soudním řízení.

Důvodem je skutečnost, že právní úprava jednání za právnickou osobu obsažená v o. s. ř. představuje samostatnou komplexní právní úpravu nezávislou na hmotném právu,⁹ když její výjimečné použití musí vyplývat přímo z § 21 o. s. ř. nebo ze zvláštních právních předpisů.

S ohledem na výše uvedené lze tedy s úspěchem vyjít z tvrzení, že o. s. ř. představuje ucelenou právní úpravu jednání a zastupování účastníka řízení vylučující použití § 24 obč. zák.,

³ Galoc-zová, I. *Vedoucí organizační složky zahraničního podnikatele* [online]. [cit. 16. 10. 2007], URL: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vedouci-organizačni-složky-zahran-icniho-podnikatele-50847.html>. ev.4. 50847.

⁴ Konečná, P. *2. Rozsudek NS ČR ze dne 19. 2. 2008, sp. zn. 32 Odo 1428/2006*. in *Obchodní společnosti a jejich financování v judikatuře Nejvyššího soudu ČR. Sborník příspěvků z 1. odborného symposia*. Mimořádná příloha Právní rozhledy, 2008, č. 19, s. 4 a násl.

⁵ Kaňka, J. *Organizační složka podniku zahraniční osoby*. 1. vydání. Praha: LINDE nakladatelství s.r.o., 2005, str. 46.

⁶ V duchu závěrů C. F. von Savignyho „... přestože je právní subjektivita spojena s pojmem člověka, existují jisté jiné umělé útvary, které jsou pro právní účely touto způsobilostí nadány“ (Savigny, C. F. *System des heutigen römischen Rechte, Band II*. Berlin: Veit und Comp., 1840, s. 236; převzato z Eliáš, K. *Společnost s ručením omezeným*. Praha: Prospektum, 1997, s. 10).

⁷ V tomto smyslu např. rozhodnutí ve Sbírce rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, vydávané v letech 1918-1938, pořadatel F. Vážný; Váž. 9 637 (z r. 1930), a rozhodnutí občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 3. září 1997 sp. zn. Cpjn 30/97, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, 1997, č. 9 pod zn. R 41/1997 civ.

⁸ Pojmem „procesněprávní“ plná moc rozuměj plnou moc udělenou pro účely zastupování v rámci občanského soudního řízení.

⁹ Např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. března 2005, sp. zn. 29 Odo 963/2003, publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, 2006, č. 3, pod zn. R 29/2006; rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. dubna 2008, sp. zn. 21 Cdo 1388/2007.

přičemž obdobnou právní úpravu upravující nemožnost ustanovení dalšího zástupce účastníkem řízení o. s. ř. neobsahuje. S ohledem na ústavněprávní princip autonomie vůle a svobodného individuálního jednání zakotvený v čl. 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (srov. např. náleží Ústavního soudu ČR ze dne 13. dubna 2004, sp. zn. I. ÚS 43/04, publikovaný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR, 2004, sv. 33, pod poř. č. 54/2004) nelze tedy podle mého názoru následně dovodit, že by o. s. ř. vylučovalo možnost vedoucího organizační složky podniku jako zákonného zástupce jednatelů za právnickou osobu ve smyslu § 21 odst. 1 písm. c) o. s. ř. udělit plnou moc třetí osobě k jednání v občanském soudním řízení ohledně záležitostí týkajících se předmětné organizační složky. Současně, pokud o. s. ř. vylučuje možnost ustanovení dalšího zástupce, uvádí tak ve smyslu zásady „racionálního zákonodárce“¹⁰ výslovně (např. § 27 odst. 1 *in fine* o. s. ř.), když obecně vychází z přípustnosti ustanovení dalšího zástupce (např. § 32 odst. 1 o. s. ř.). Konečně, z pohledu přesvědčivosti, nelze přehlédnout ani zjevnou absenci jakéhokoli zdůvodnění pro kategorické odmítnutí přípustnosti vedoucího organizační složky podniku udělit plnou moc pro účely zastupování před soudy v občanském soudním řízení, a to především v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. září 1997, sp. zn. Cjpn 30/97 (přičemž v předmětném rozhodnutí obsažená reference na stanovisko občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSR ze dne 22. prosince 1981, uveřejněné pod č. 22/1982 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, není pro diskutovanou problematiku relevantní).

Z pohledu procesněprávního se tedy domnívám, že je možno platně udělit plnou moc vedoucímu organizační složky podniku pro účely zastupování v občanském soudním řízení ve věcech týkajících se příslušné organizační složky, když pro opačný závěr neshledávám žádné odůvodnění. Souběžně považuji výše předložený závěr ohledně přípustnosti udělení plné moci vedoucímu organizační složky podniku pro účely zastupování v občanském soudním řízení za zásadně obdobně použitelný i pro udělení moci vedoucímu organizační složky podniku pro zastupování ve správním řízení podle správního řádu, a to s odkazem na znění § 30 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. V této souvislosti je nutno pro účely úplnosti uvést, že Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí ze dne 24. listopadu 2006, sp. zn. 5 Ca 25/2005-83 (viz výše) – podle mého názoru nesprávně – přistoupil pro potřeby přezkumu rozhodnutí přijatého ve

správním řízení (předmětem sporu bylo jmenovitě udělení plné moci pro zastupování ve správním řízení vedoucímu organizační složky podniku) k použití obecné hmotněprávní úpravy zastoupení, přičemž zjevně vyšel ze subsidiární aplikace § 24 obč. zák., jehož použití následně vyloučil odkazem na § 13 odst. 3 obč. zák.. Nutno ještě podotknout, že § 17 odst. 1 zákona č. 71/1967 Sb., správní řád, v příslušném znění, jenž byl v předmětném případě použitelný, další zmocnění zákonným zástupcem obecně výslovně umožňoval.

Hmotněprávní¹¹ plná moc

Pro účely posouzení přípustnosti udělení hmotněprávní plné moci vedoucímu organizační složky podniku je nejprve nezbytné vyhodnotit vzájemný vztah ustanovení § 13 odst. 3 obč. zák. a § 24 obč. zák.

Vzhledem ke skutečnosti, že obchodní zákoník neobsahuje komplexní právní úpravu zastoupení, dojde ve smyslu § 1 odst. 2 obč. zák. k podpůrnému použití obecné právní úpravy obč. zák. (obecně se tedy podpůrně použije mimo jiné i § 24 obč. zák.). Přestože Nejvyšší soud dospěl v rozhodnutí ze dne 19. února 2008, sp. zn. 32 Odo 1428/2006 k závěru o nepřenosnosti zákonného zmocnění, a tím i o nepřípustnosti udělení hmotněprávního zmocnění vedoucímu organizační složky podniku na základě § 24 obč. zák. představujícího podpůrnou právní úpravu k obchodnímu zákoníku (přičemž musel vyjít z neexistence právní úpravy ustanovení dalšího zástupce v obchodním zákoníku), jsem přesvědčen, že při posouzení vzájemného vztahu § 13 odst. 3 obč. zák. a § 24 obč. zák. je nutno upřednostnit a přímo použít komplexní právní úpravu § 13 odst. 3 obč. zák. Jinými slovy, vedoucí organizační složky podniku bude oprávněn ke všem právním úkonům týkajícím se předmětné organizační složky podniku, včetně udělení plné moci, a to již přímo na základě samotného § 13 odst. 3 obč. zák., přičemž úvaha o subsidiárním použití § 24 obč. zák. je bezpředmětná. Ustanovení § 13 odst. 3 obč. zák. uděluje vedoucímu organizační složky podniku neomezené „bianco“ oprávnění; není tedy vůbec potřebné odkazovat na podpůrné užití ob-

¹⁰ Např. náleží Ústavního soudu ČR z 10. července 2008, sp. zn. I. ÚS 436/05, v němž Ústavní soud konstatoval, že „při výkladu právních úkonů je nepsaným pravidlem právním též předpoklad, podle něhož žádný normotvůrce nezamýšlí dát jim tvořenému aktu absurdní nebo nerozumné důsledky (srov. náleží sp. zn. I. ÚS 331/98, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 18, str. 233).“ Rozhodnutí považuji za obecně použitelné, tedy i pro postup zákonodárce.

¹¹ Pojem „hmotněprávní, plná moc rozuměj plnou moc udělenou pro účely zastupování při činění právního úkonu v rámci hmotného práva.

čanského zákoníku, když přímo § 13 odst. 3 obch. zák. zahrnuje i možnost dalšího zmocnění (v obdobném duchu Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí ze dne 24. listopadu 2006, sp. zn. 5 Ca 25/2005-83).

V této souvislosti nicméně nutno uvést i možnost hodnocení vztahu § 24 obč. zák. a § 13 odst. 3 obch. zák. jako vztahu speciálního (obchodní zákoník) vůči obecnému (občanský zákoník), příp. povaze § 24 obč. zák. jako obecné odkazovací normy.¹²

I pokud bychom nicméně připustili použitelnost právních závěrů, k nimž dospěl Nejvyšší soud ve výše zmíněném rozhodnutí, nelze přehlédnout vlastní argumentační základ předmětného rozhodnutí. Konkrétně lze totiž usoudit, že Nejvyšší soud dovodil nepřipustnost zmocnění dalšího zástupce vedoucím organizační složky podniku ve smyslu § 24 obč. zák. neexistencí výslovného připuštění této možnosti v právním předpise, tj. jmenovitě v § 13 odst. 3 obch. zák. Tímto výkladem nicméně dochází k opominutí další možnosti upravené v § 24 obč. zák., a to, že zástupce může ustanovit dalšího zástupce i tehdy, jestliže si to *účastníci dohodli*.

Ve světle výše uvedeného lze tedy připustit možnost zmocnění dalšího zástupce vedoucím organizační složky podniku ve smyslu § 13 odst. 3 obch. zák., pokud souběžně došlo k výslovnému připuštění této možnosti obecně v rámci vztahu podnikatele a vedoucího organizační složky podniku, tj. v mezích interní organizace činnosti podnikatele (např. vnitřním předpisem podnikatele) nebo přímo v rámci vlastního smluvního vztahu vedoucího organizační složky podniku s podnikatelem (např. smluvním ujednáním, výslovným pověřením/pokynem podnikatelem, resp. jeho statutárním orgánem). Z hlediska úplnosti nutno uvést, že obchodní zákoník výslovně nedefinuje povahu/charakter/ obsahové náležitosti právního vztahu vedoucího organizační složky podniku a podnikatele. Přestože je vedoucí organizační složky podniku ve vztahu k podnikateli obvykle v pracovněprávním poměru (srov. § 3 a § 2 odst. 4 a 5 zákona č. 262/206 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, nahrazující veřejnoprávní koncepci zákazu tzv. švarcsystému upravenou v § 13 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění účinném do 31. 12. 2006), nelze podle mého přesvědčení vyloučit ani jiné (obchodněprávní) ujednání spočívající v přiměřeném užití např. úpravy mandátní smlouvy.¹³

Přínejmenším se tedy lze v duchu výše uvedeného domnívat, že nedošlo k zásadnímu posunu v postoji Nejvyššího soudu (tj. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. září 1997, sp. zn.

Cpjn 30/97) v posuzování přípustnosti vedoucího organizační složky podniku ustanovit dalšího zástupce, přičemž pro umožnění tohoto postupu musí dojít ke splnění vymezených podmínek (tj. výslovná úprava ve vnitřních předpisech podnikatele, nebo přímo v rámci smluvního vztahu vedoucího organizační složky a podnikatele).

Závěr

Smyslem a cílem tohoto příspěvku bylo pokusit se ve stručnosti shrnout a zhodnotit dosavadní postoj právní praxe, a především předložit argumenty hovořící ve prospěch výkladu připouštějícího udělení plné moci vedoucím organizační složky podniku ve smyslu § 13 odst. 3 obch. zák.

Z pohledu procesněprávní plné moci považuji možnost dalšího zmocnění vedoucím organizační složky podniku za přípustnou bez jakýchkoli dalších podmínek či omezení. Shodně, i pro případ hmotněprávní plné moci považuji tuto možnost obecně za přípustnou bez dalšího (konečně, shodně se tato možnost dovozuje i v komentáři Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kolektiv. *Obchodní zákoník. Komentář*. 8. vydání, Praha: C. H. Beck, 2003 (vydaném po rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. září 1997, sp. zn. Cpjn 30/97)). Současně nicméně souhlasím, že výslovné umožnění udělení plné moci pro zastupování při činění hmotněprávního úkonu vedoucím organizační složky podniku ve vnitřních předpisech podnikatele nebo v rámci smluvního vztahu vedoucího organizační složky podniku a podnikatele v návaznosti na připuštění této možnosti v § 13 odst. 3 obch. zák. představuje prvek nezanedbatelně zvyšující míru právní jistoty.

Nejvyšší soud svým výkladovým postojem v rozhodnutí ze dne 19. února 2008, sp. zn. 32 Odo 1428/2006 postupuje zjevně v rozporu se zněním § 13 odst. 3 obch. zák. stojícím na širokém pojetí působnosti vedoucího organizační složky podniku. Souběžně lze navíc odmítnutí možnosti smluvně připustit udělení plné moci vedoucím organizační složky podniku posoudit jako odporující povaze soukromého práva vycházejícího mimo jiné z principu autonomie vůle a smluvní svobody (srov. např. nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. dubna 2009, sp. zn. II. ÚS 571/06).

¹² V tomto duchu pravděpodobně i Plíva in Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kolektiv. *Obchodní zákoník. Komentář*. 8. vydání, Praha: C. H. Beck, 2003, str. 40.

¹³ Pro bližší vymezení rámce těchto úvah odkazují např. na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. listopadu 2009, sp. zn. 23 Cdo 2713/2009 (i přestože se zabývá definičním vymezením vzájemného vztahu prokuristy a společnosti).

Za zmínění stojí i praktické aspekty výkladu nepřipouštějícího možnost udělení plné moci vedoucím organizační složky podniku, a to především v podobě zvýšených transakčních nákladů, když případnou plnou moc musí udělit pouze statutární orgán právnické osoby (nacházející se v případě organizačních složek zahraničních právnických osob typicky mimo území České republiky).

Lze tedy jen pevně věřit, že se ohledně připustnosti vedoucího organizační složky podni-

ku udělit plnou moc prosadí výklad hovořící ve prospěch této možnosti. Na závěr si neodpustím ohlédnutí i za rozhodovací praxí Nejvyššího soudu, jenž bohužel promeškal nejednu možnost zaujmout argumentačně ucelený a komplexní postoj k problematice procesně-právních a hmotněprávních plných mocí udělovaných vedoucím organizační složky podniku, to vše dokonce v rámci jednoho rozhodnutí (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. září 2005, sp. n. 32 Odo 195/2005).

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58

Forma a diskurs soudního rozhodnutí

MGR. BC. TEREZIE SMEJKALOVÁ, DOKTORANDKA
KATEDRY PRÁVNÍ TEORIE PRÁVNICKÉ FAKULTY
MASARYKOVY UNIVERZITY, BRNO

Tento článek navazuje na diskusi a srovnávací analýzu stylu soudních rozhodnutí v různých právních systémech.¹ Zaměří se především na stylovou stránku písemné podoby – textu – soudního rozhodnutí bez výraznějšího zřetele k jeho možnému normativnímu dopadu. Jeho první část se zaměří na otázku stylu a celkové struktury českého soudního rozhodnutí, druhá část se potom bude věnovat analýze odůvodnění z hlediska jeho argumentační skladby.

Jedním z autorů, který se velice podrobně věnuje srovnávání nejrůznějších aspektů soudních rozhodnutí ve Francii a ve Spojených státech amerických (USA) je Mitchel Lasser, který v rámci své analýzy rozlišuje *formu, diskurs a rétoriku rozhodnutí*.² Formou rozumí strukturu rozhodnutí, diskursem způsob, kterým rozhodnutí promlouvá, a rétorikou použití různých jazykových vyjádření a přenesených významů – tropů (např. metafor, eufemismů, synekdoch), které rozhodnutí využívá. Tohoto dělení se přidrží i tento článek, který se nejprve zaměří na formu a potom na diskurs.

Tento způsob srovnávání není jediný, který je v kontextu stylů soudních rozhodnutí využíván. V českém kontextu používá pro rozlišování a srovnávání stylu soudních rozhodnutí Zdeněk Kühn především následující kritéria:³ jazyk, způsob formulace rozhodnutí, stupeň rozsáhlosti, význam přisuzovaný *questio facti* a *questio iuris*, odkazy na zdroje a argumentace precedenty. Na jejich základě dospívá v souladu s dalšími autory k následujícím extrémům: na jednu stranu bývá stavěno strohé, formalistické rozhodnutí francouzského *Cour de cassation* a na stranu druhou argumentačně bohaté, diskursivní rozhodnutí amerického *Supreme Court*. Kühn⁴ vysvětluje strohost francouzského soudního rozhodnutí mimo jiné pomocí ideologie vážného soudcovského rozhodování, které za ideál uvažování považuje jednoduchý sylogismus. Odůvodnění je potom formulováno tak, že „předstírá, že na otázku správného výkladu práva existuje jediná správná odpověď“.⁵ Odůvodnění francouzského rozhodnutí je proto poměrně krátké a formulováno neosobně a neobsahuje žádnou hodnotovou či principiální argumentaci. Naproti tomu rozhodnutí v *common law* spadají pod model diskursivní, často vy-

světlovaný v souvislosti s ideologií volného soudcovského rozhodování: rozhodnutí jsou delší, často personalizovaná, obsahují nejrůznější argumenty a okolnosti, které soudce vedly k danému rozhodnutí; rozhodnutí nepředstírá jedinou správnou odpověď, ale staví vedle sebe a diskutuje konfliktní argumenty.⁶

V souvislosti s Lasserovou analýzou se tento přístup může jevit jako zjednodušený. Lasser⁷ srovnává rozhodnutí (a související proces rozhodování) *Cour de cassation* a *Supreme Court* na základě dvou bodů: přijetí/odmítnutí formalismu a hodnotově-ideologické orientace (*policy*). Základní rozdíl mezi rozhodováním zmíněných institucí pak spočívá v rozdělení/spojení sféry, ve které se tyto dva body promítají. „...[P]ublikovaná francouzská soudní rozhodnutí se skládají z jednoduchého sylogismu, vycházejícího ze zákonných základů, zatímco onen otevřený diskurs spravedlivé aplikace práva a ekvity je vykázan do skryté diskursivní sféry v rámci francouzského soudního aparátu.“⁸ Francouzský soudní systém je rozdělen na dvě sféry diskursu: jednu tvoří publikovaná soudní rozhodnutí, tu druhou pak interní soudní sféra, tvořená především stanovisky generálního advokáta (*avocat général*) a soudce zpravodaje (*conseiller rapporteur*). Stanoviska generálního advokáta (*conclusions*) a zprávy soudce zpravodaje (*rappports*) obsahují ony hodnotově-ideologické diskuse a jsou formulovány právě z pozice veřejného prospěchu, společenských zájmů a správné aplikace práva,⁹ týkají se aplikovatelného práva a související judikatury, zatímco výsledné rozhodnutí je formulováno jako strohý sylogismus, redukován do jediné věty, často kratší než jedna strana, které je vydáváno z pozice neosobní soudní instituce, bez možnosti připojení odlišných stanovisek.¹⁰ *Conclusions*

¹ Tomuto tématu se v českém právním prostředí věnuje především Zdeněk Kühn, ze zahraničních autorů je stěžejní především práce Mitchela Lassera nebo Marka Lotha.

² Viz Lasser M. „Lit. Theory“ put to the Test: A Comparative Literary Analysis of American Judicial tests and French Judicial Discourse, 111 *Harv. L. Rev.* 687 1997-1998, s. 691.

³ Viz Kühn Z. *Aplikace práva ve složitých případech. K úloze právních principů v judikatuře*, Praha 2002, s. 347.

⁴ Viz Kühn Z. Srovnání stylu soudního rozhodnutí v České republice, západní Evropě a USA, *Soudce 1/2001*, s. 8.

⁵ Tamtéž, s. 9.

⁶ Tamtéž, s. 9.

⁷ Viz Lasser M. Anticipating Three Models of Judicial Control, Debate and Legitimacy: The European Court of Justice, the Cour de cassation and the United States Supreme Court. *Jean Monnet Working Paper 1/03*, s. 3 a násl.

⁸ Viz Lasser M. Anticipating Three Models of Judicial Control, Debate and Legitimacy, s. 3.

⁹ Tamtéž, s. 11.

¹⁰ Tamtéž, s. 7-8.

i *rappports* jsou detailní a personalizované a obsahují diskusi předchozí judikatury a odborné literatury.¹¹ Tato část soudního diskursu je ale ze své valné většiny skryta veřejnosti, proto se francouzské soudní rozhodování zdá být na první pohled prostě hodnotově-ideologické diskuse a do popředí vystupuje formalismus. Formu, diskurs a rétoriku francouzského soudního rozhodnutí nelze tedy zkoumat pouze v rámci oficiálně publikovaného a zveřejněného textu, ale pouze s ohledem na takto naznačený komplex.

Pro rozhodnutí *US Supreme Court* platí, že formalistické i hodnotově-ideologické debaty se odehrávají na jednom místě: v rámci *judicial opinion*.¹² Vzhledem k tomu, že pro *common law* je soudce právotvorná autorita, musí být *opinion* svou skladbou a obsahem schopno obhájit samo sebe a mělo by z něj být zřejmé, jaká pravidla a principy jsou ve hře. Z toho vyplývá, že rozhodnutí *Supreme Court* jsou spíše dlouhá, obsahují složitá vysvětlení, často se skládají z individuálních názorů jednotlivých soudců.¹³ Jak tedy píše Lasser, americký systém integruje obě diskursní sféry do jednoho textu soudního rozhodnutí.

Z naznačeného srovnávání francouzského a amerického soudního rozhodnutí vyplývají především dvě metodologické linky, kterých se přidrží i tento článek: 1) tyto zkoumané styly se jeví jako opačné extrémy jedné škály, kde jeden extrém tvoří striktní sylogismus a druhý diskursivní styl; 2) formalismus a hodnotově-ideologické argumenty, které mohou být zdánlivě přiřaditelné předchozím dvěma extrémům, se objevují prakticky v každém rozhodovacím procesu. Do jaké míry lze tedy české soudní rozhodnutí zařadit na výše naznačenou škálu? Do jaké míry české soudní rozhodnutí přijímá/odmítá formalistickou a hodnotově-ideologickou argumentaci (případně na ní staví)?

Při analýze stylu českého soudního rozhodnutí (českých soudních rozhodnutí) budu vycházet primárně z Lasserova oddělení formy, diskursu a rétoriky. Kritéria, která používá Kühn, pak budou využita tam, kde odpovídají obsahu některé z těchto kategorií. Při analýze rozhodnutí budu pracovat převážně s nálezy Ústavního soudu. Tam, kde se jejich podoba výrazně liší od rozhodnutí obecných soudů, bude na tento rozdíl upozorněno.

Forma

Pro posuzování formy českého soudního rozhodnutí budou diskutovány následující faktory:

- a. identifikace rozhodujícího;
- b. struktura (oddělení výroku a odůvodnění; přítomnost odlišného stanoviska);

- c. odkazy na zdroje (četnost užívání formálních a nezávislých hodnotových argumentů).

Identifikace rozhodujícího

Česká soudní rozhodnutí jsou formulována z pozice moci soudní jako nezávislé složky, která zastupuje státní moc České republiky. Přestože jsou konkrétní soudci podílející se na rozhodnutí identifikováni v záhlaví rozhodnutí jménem – a předseda senátu potom i v závěru rozhodnutí – nevystupují zcela sami za sebe, ale jako součást rozhodující instituce. Soud vyjadřuje své názory velice neosobním stylem: „soud má za to“, „Ústavní soud došel k závěru“ atd. Prolomením tohoto stírání individuálního názoru soudce je v českém právním systému možnost ústavních soudců připojovat k většinovému názoru odlišná stanoviska. Nejenže jsou tato stanoviska jmenovitě přiřaditelná k jednotlivému soudci, ale velice často bývají i formulována v první osobě jednotného čísla. Například v odlišném stanovisku Elišky Wagnerové k nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 42/03 se objevují následující vazby: „K většinovému rozhodnutí jsem si vyhradila odlišné stanovisko k jeho odůvodnění, a to proto, že setrvávám na názoru.“, „Dále mám za to, že...“ nebo „Pokud jsem nehlasovala pro zrušení ..., pak...“. Osobní formulace odlišných stanovisek ale nemusí být pravidlem, a to především tam, kde se jedná o odlišné stanovisko podávané společně několika soudci. V takovém případě (viz například odlišné stanovisko Pavla Holländera, Stanislava Balíka a Vlasty Formánkové k výše citovanému nálezu) se mohou objevit neosobní, pasivní formulace a vazby. Rozhoduje-li český soud, rozhoduje instituce, nikoli jednotliví soudci. V tomto ohledu se české rozhodnutí pohybuje někde mezi vysoce formalizovaným neosobním rozhodnutím francouzských soudů (v případě *Cour de cassation* rozhodnutí neobsahuje podpisy nebo odlišná stanoviska)¹⁴ a personalizovaným rozhodnutím *US Supreme Court*. Jednotlivé názory tohoto rozhodnutí jsou uvozeny větou obsahující jméno soudce a uvádějící, zda se jedná o *opinion* soudce zpravodaje, a tedy i výsledný názor soudu, nebo o *concurring* (souhlasné) nebo *dissenting* (odlišné) *opinion*.¹⁵ Názory sou-

¹¹ Tamtéž, s. 12, podrobněji viz Lasser M. *Judicial (Self-)Portraits: Judicial Discourse in the French Legal System*, s. 1388 a násl.

¹² Viz Lasser M. *Anticipating Three Models of Judicial Control, Debate and Legitimacy*, s. 21.

¹³ Tamtéž, s. 23.

¹⁴ Tamtéž, s. 7-8; Rozhodnutí *Cour de Cassation* tvoří jedno jediné souvětí, které nejprve obsahuje důvody, které vedou k samotnému rozhodnutí, které tvoří závěr.

¹⁵ Pro názorné doplnění lze uvést například formulace objevující se v rozhodnutí *US Supreme Court Ricci et al. v. Destefano et al.*: „JUSTICE KENNEDY delivered the opinion of the Court.“;

du v *opinion of the court* jsou podávány z pozice skupiny soudců-jednotlivců, a tedy s využitím zájmena „my“ (*we*): „...we note that this Court has considered cases similar to this one, albeit in the context of the Equal Protection Clause of the Fourteenth Amendment.“¹⁶ S podobným přístupem se lze setkat i ve Velké Británii v rozhodnutích nynějšího *UK Supreme Court* (a jeho předchůdce *House of Lords*), kde jednotliví soudci, jejichž jména slouží jako podnadpis celkového rozhodnutí, formulují své závěry (vyhovět, zamítnout odvolání) na základě svých vlastních úvah. Převažují tedy osobní formulace, a to i u soudce zpravodaje.¹⁷

Označení rozhodující osoby jménem je projevem principů veřejnosti řízení a práva na zákonného soudce. Účastník má právo znát svého soudce, veřejnost má právo vědět, kdo daný případ rozhodoval. Z tohoto úhlu pohledu se případná anonymizace jmen soudců jeví jako nedodržování těchto právních principů, na kterých mimo jiné stojí i české soudní řízení.¹⁸

Struktura: oddělení výroku od odůvodnění

Soudní rozhodnutí je primárně individuální právní akt – rozhodnutí o konkrétních právech a povinnostech konkrétního jednotlivce. Samotné rozhodnutí (tedy například vyhovění/zamítnutí žaloby, rozhodnutí o odvolání, ústavní stížnosti atd.) je třeba podepřít relevantními argumenty. Tento požadavek je v českém právním prostředí vyjádřen například v § 157 o. s. ř., který výslovně požaduje uvádět výrok rozhodnutí a jeho odůvodnění. Tento požadavek v praxi ústí do strukturního oddělení výroku od odůvodnění, přičemž odůvodnění následuje po výroku. Toto oddělení není typické pro soudní rozhodnutí v *common law*. V *opinion*, tak jak jej znají nejvyšší soudy Spojených států amerických a Velké Británie, výrok splývá s odůvodněním. Ve výše citovaném rozhodnutí *UK Supreme Court* se objevuje výrok soudce zpravodaje (“I would therefore dismiss the appeal.”) až na závěr vlastního zdůvodnění. Z hlediska struktury je uváděn jako samostatný (číslovaný) odstavec. U připojovaných názorů jednotlivých soudců je potom zvykem připojením se k výroku začínat.¹⁹ U rozhodnutí *US Supreme Court* je situace ještě složitější. Výrok rozhodnutí je často součástí *ratio decidendi*, tedy zobecnitelného pravidla chování nebo výkladu určitého pravidla, ke kterému soud na základě předchozích úvah došel. Ve výše citovaném rozhodnutí *US Supreme Court* můžeme sledovat nejprve diskusi provedených důkazů, aplikovatelných pravidel, precedentů, výkladů a dalších, převážně hodnotově-ideologických, úvah. Ke konci části *opi-*

nion of the court potom nalezneme určité shrnutí těchto úvah a jejich vyústění do konkrétního rozhodnutí.

Rozhodnutí *Cour de cassation* začíná odůvodněním – pokud ovšem vůbec některou z částí francouzského rozhodnutí lze považovat za odůvodnění tak, jak ho chápe *common law* nebo český právní systém. V rozhodnutí je nejprve uvedeno aplikovatelné právní pravidlo, následuje velice stručně shrnutý zjištěný skutkový stav a závěr tvoří formule rozhodnutí.²⁰

Výrok českého soudního rozhodnutí tvoří spolu se záhlavím až téměř ritualistickou formuli. Tomuto jeho charakteru odpovídá i fakt, že při vyhlášení rozsudku všichni přítomní stojí. Objevují se ustálená slovní spojení, která mají oporu v zákonech („žaloba se zamítá“, „ústavní stížnost se odmítá“ atd.); v případě, že je rozhodováno o několika otázkách, bývá výrok rozhodnutí členěn do číslovaných odstavců. Pod nadpisem „Odůvodnění“ následuje vysvětlení důvodů daného výroku. Jeho obsah je sice obecně dán několika zákonnými ustanoveními,²¹ jeho konkrétní podoba a skladba je ale dána dobovými zvyklostmi, případně interními instrukcemi dané instituce,²² v neposlední řadě ale také osobností soudce, případně jeho asistenta, který rozhodnutí dává konečnou písemnou podobu. Zvyklosti, které vážou podobu odůvodnění, lze považovat za svého druhu formalizované: stejné pořadí, v němž se objevují jednotlivé informace, lze vysledovat v různých druzích rozhodnutí. Odůvodnění obvykle začíná popisem dosavadního průběhu řízení, které se v případě rozhodnutí Ústavního soudu zaměřuje především na argumenty v předchozích řízeních použité, následuje zhodnocení provedených důkazů, zjištěný skutkový stav a diskuze právní úpravy a aplikovatelných principů. Pokud bychom tedy chtěli hledat v českých

„JUSTICE ALITO, with whom JUSTICE SCALIA and JUSTICE THOMAS join, concurring...“; „JUSTICE GINSBURG, with whom JUSTICE STEVENS, JUSTICE SOUTER, and JUSTICE BREYER join, dissenting.“ Dostupné z <http://www.supremecourtus.gov> (15. 12. 2009).

¹⁶ Viz text rozhodnutí s. 22, dostupné z <http://www.supremecourtus.gov> (15. 12. 2009).

¹⁷ Lord Collins, soudce zpravodaj v případě [2009] UKSC 9 uzavírá svůj názor takto: „I would therefore dismiss the appeal.“; Lord Hope: „I am in full agreement with the opinion of Lord Collins. I wish to add a few comments on two points only.“; Lord Neuberger: „I have read the magisterial judgment of Lord Collins and agree with it. Accordingly, I too would dismiss this appeal.“ Dostupné z <http://www.supremecourt.gov.uk/> (19. 12. 2009).

¹⁸ Z aktuálních diskusí týkajících se anonymizace v soudních rozhodnutích viz např. post Zdeňka Kůhna na <http://jinepravo.blogspot.com> (8. 12. 2009).

¹⁹ Pro příklad viz výše, poznámka č. 18.

²⁰ Vzhledem k tomu, že se jedná o kasační soud, existují dvě používané formule: „... Par ces motifs: Rejette le pourvoi;“ nebo „Casse et annule“.

²¹ Viz např. § 125 tr. ř. nebo § 157 o. s. ř.

²² Náležitosti rozhodnutí Ústavního soudu lze nalézt v § 7 Kancelářského a spisového řádu Ústavního soudu (rozhodnutí podle § 11 odst. 2 písm. l) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů).

soudních rozhodnutích *ratio decidendi*, najdeme jej právě v této poslední části odůvodnění. Přestože tato část odůvodnění svým obsahem tvoří jeho stěžejní část, její rozsah je často ve srovnání s rozsahem zbytku odůvodnění zanedbatelný – a to především v případě prvo- a druho-stupňových rozhodnutí. V české právní kultuře není zvykem členit odůvodnění na číslované odstavce, nebo jej opatřovat podnadpisy. Přesto se s tímto jevem v rozhodnutích nejvyšších českých soudních institucí můžeme v poslední době setkat.²³ Členění a přehledná strukturovanost textu má zajisté za následek jeho větší srozumitelnost.

V českých soudních rozhodnutích lze tedy vysledovat určitou míru formalizace stejně jako diskursivity. Formalizovaný výrok rozhodnutí, sekvence informací v odůvodnění a mnohdy i diskuse aplikovatelného práva, která se především v rozhodnutích nižších soudů může jevit jako jednoduchý sylogismus, tvoří formální stránku stylu rozhodnutí. Odůvodnění, které je tedy i přes určitou míru členění nejčastěji jednotným textem, se v tomto ohledu přibližuje diskursivnímu stylu. Právní a principiální diskuse objevující se v některých rozhodnutích pak představují další krok tímto směrem.

I v případech, kdy se jedná o jednoduché případy, a kdy je aplikace práva jednoduchou subsumpcí, je tato logická operace začleněna do jednoduššího (a ve srovnání s francouzským rozhodnutím relativně dlouhého) textu.

Struktura: Přítomnost odlišných stanovisek

Neopominutelnou strukturální otázkou je i přítomnost či nepřítomnost stanovisek a názorů konkrétních soudců. Připojování těchto stanovisek ke konečnému rozhodnutí je běžné především v zemích *common law*. Jak se ukazuje, možnost vyjádření vlastního postoje – ať už souhlasného s většinovým závěrem, ale s udáním jiných než většinou uváděných důvodů (*concurring opinion*) nebo odchylného od většinového stanoviska (*dissenting opinion*) – může plnit pro demokratickou společnost velice důležité funkce. Brání soudcům v neuváženém rozhodování, které by se mohlo stát terčem kritiky v odlišných stanoviscích, a pomáhá ventilovat eventuelní spory uvnitř soudu.²⁴ Zároveň také zpřístupňuje odchylný (menšinový) právní názor veřejnosti,²⁵ který se, vzhledem k možným budoucím společenským a právním změnám, může časem stát názorem většinovým. Takové případy lze najít i v rozhodovací praxi Ústavního soudu, i když jsou velice vzácné.²⁶

V České republice mají možnost připojovat k rozhodnutí menšinová stanoviska pouze

soudci Ústavního soudu. Vzhledem k tomu, že se jedná o pro kontinentální soudy nepřilíš typický institut vycházející z tradice *common law*, strukturálně ani zařazením se od nich české disenty příliš neliší: po uvození jménem soudce – autora odlišného stanoviska – následuje více či méně komplexní vysvětlení vlastního názoru na rozhodovanou věc. Netřeba dodávat, že krátké rozhodnutí francouzského *Cour de cassation* promlouvající hlasem zákona bez udání jmen rozhodujících soudců neobsahuje ani jejich konkrétní postoje, ať už ve formě institutu odlišných stanovisek nebo v jakékoli jiné formě.

Odkazy na zdroje

Vzhledem k tomu, že se tento článek přidržuje výše naznačeného Lasserova rozlišování formy, diskursu a rétoriky, zaměří se tato část na četnost a formu odkazování na zdroje, které vedly soud k rozhodnutí. Související otázka užívání formálních a nezávislých hodnotových argumentů z kvalitativního hlediska (tak jak o nich hovoří Lasser²⁷ nebo Kühn²⁸) bude diskutována v další části.

Soud by měl rozhodovat podle práva. Podle čl. 95 Ústavy České republiky je soudce při rozhodování vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu. To ale neznamená, že by nebyl ovlivněn i dalšími – právními i mimoprávními – skutečnostmi. Diskursivní styl anglosaského soudního rozhodnutí vyžaduje od soudce komplexní odůvodnění.²⁹ V anglosaských odůvodněních se tak objevují citace právních pravidel, které se nacházejí jak v právních předpisech, tak v judikatuře. Je také zvykem některé argumenty opírat o citace odborné literatury; v některých případech se setkáváme i s citacemi beletrie.

²³ V již citovaném nálezu sp. zn. Pl. ÚS 42/03 se kromě číslovaných odstavců objevují právě i podnadpisy, které odělují např. „Průběh řízení a rekapitulace vyjádření účastníků řízení“ nebo „Hodnocení Ústavního soudu“.

²⁴ Srov např. Kühn Z. Mají mít naši soudcové právo separátního váta? *Soudce* 8/2000, s. 4.

²⁵ Odlišná stanoviska nebývají publikována ve Sbírce zákonů, ale pouze ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu a nyní i prostřednictvím databáze NALUS.

²⁶ Například když nález Ústavního soudu ze dne 15. 5. 1996, sp. zn. Pl. ÚS 3/96 zamítal návrh na zrušení volebních kaucí, publikovali k němu čtyři soudci svá odlišná stanoviska. Když se Ústavní soud volebními kaucemi zabýval znovu a jako neústavní je zrušil (Pl. ÚS 42/2000), využil ve svém odůvodnění i argumenty těchto odlišných stanovisek. Podrobněji viz Šimíček V. *Ústavní stížnost*, Praha 2005, s. 265 a nález Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 42/2000.

²⁷ Viz Lasser M. „Lit. Theory“ put to the Test: A Comparative Literary Analysis of American Judicial tests and French Judicial Discourse, *111 Harv. L. Rev.* 687 1997-1998, s. 689-770.

²⁸ Viz Kühn Z. *Srovnání stylu soudního rozhodnutí v České republice, západní Evropě a USA*, s. 11-12; nebo Kühn Z. *Aplikace práva ve složitých případech*, s. 367 a násl.

²⁹ Citace nejrůznějších (mimozákoných) zdrojů také souvisí s tím, jak daný právní systém vnímá právo: zdali je to převážně jen množina zákonů nebo zda jsou to i nejrůznější nepsané principy.

V případě odkazů na zákony a platné právní normy se v českých soudních rozhodnutích setkáváme s nejrůznějšími formami: od doslovné citace přes odkaz na paragraf až po vágní odkaz na zákon. Potřeba zdání správnosti rozhodnutí a oddanost kontinentálnímu jednoduchému syllogismu může vést k nejasnostem a v důsledku pak i k nepřezkoumatelnosti rozhodnutí.

Otázkou svého druhu jsou pak citace judikatury, což souvisí s povahou judikatury v daném právním systému a její normativní silou. Tato otázka je rozsáhle diskutována jinde.³⁰ Francouzské soudní rozhodnutí judikaturu necituje vůbec.³¹ Nelze ale tvrdit, že by předchozí judikatura nebyla nepoužívána vůbec, natož mlčky;³² diskuse předchozí judikatury se pouze výslovně odehrává ve sféře odlišné od výsledného psaného rozhodnutí, jak již bylo zmíněno výše. Pro anglosaský styl je naopak typické, že judikaturu (a precedenty) cituje poměrně často. Ze srovnání konkrétních soudních rozhodnutí ve Velké Británii a v Německu uváděného Markensise³³ v článku z roku 2000 je zřejmý výrazný početní rozdíl. Dvě srovnávaná německá soudní rozhodnutí obsahovala 8 a 14 odkazů na předchozí soudní rozhodnutí, zatímco ta britská 25 a 30.³³ Ve výše zmiňovaném rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 42/03 se nachází 5 obecných odkazů na judikaturu a 14 odkazů na konkrétní rozhodnutí. V obecném soudnictví odkazy na judikaturu tak četné nejsou: například v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 3007/2009 se nachází jeden obecný odkaz na „konstantní judikaturu“ s bližší slovní konkretizací a dva odkazy na konkrétní rozhodnutí. Pro srovnání: v rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR sp. zn. 1 Afs 80/2009-45 lze nalézt 7 konkrétních odkazů na předchozí soudní rozhodnutí včetně doslovných citací relevantních pasáží. Na nižších stupních jsou nejčastější obecné odkazy na „ustálenou judikaturu“, v případě konkrétních odkazů jejich četnost většinou nepřesahuje dva.³⁴ Z formálního hlediska jsou v anglosaské právní kultuře předchozí soudní rozhodnutí označována převážně jmény účastníků a dále určitou číselnou specifikací. Z příkladu, který uvádí Kühn,³⁵ je zřejmé, že jména procesních stran představují kontext, který je podstatný pro aplikovatelnost precedentu, zatímco uvedení roku vydání rozhodnutí je důležité pro ukotvení precedentu do určitého prostoru a času.³⁶

Ačkoli v tomto směru nebyl zatím proveden žádný širší kvantitativní výzkum, odkazování na judikaturu v České republice se z velké části děje velice neurčitě, a to pomocí obecného odkazu na „ustálenou judikaturu“ bez jakékoli přímé citace. Jako příklad zde může posloužit

citace z rozhodnutí III. ÚS 2365/09: „Tato interpretace odpovídá komentářové literatuře i konstantní judikatuře obecných soudů.“ V případě přímých odkazů se česká soudní rozhodnutí nejčastěji citují pomocí spisových značek, případně podle jejich zařazení ve Sbírce zákonů nebo v některé ze sbírek soudních rozhodnutí. Kladem tohoto zvyku je zcela jistě ono „ukotvení do určitého prostoru a času“.

Odborná literatura může také sloužit jako zdroj rozhodnutí, a to především tam, kde se jedná o aplikaci abstraktních principů nebo o určitý nejazykový výklad. Odkazy na tuto literaturu se tak velice často dějí velice obecně, jak je zřejmé z výše citovaného úryvku rozhodnutí ÚS. Přesto lze v poslední době sledovat i snahu o odkazy na konkrétní autory a jejich díla. Když je v rozhodnutí IV. ÚS 475/09 odkazováno na odbornou literaturu, je tak činěno pomocí úplné citace použitého díla: „... se vyjádřila již i odborná literatura (Kasíková, M. a kol.: Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád). Komentář, Praha, C. H. Beck, 2007, str. 303-305, 451) a uvedla, že.“ V některých rozhodnutích Ústavního soudu (viz např. Pl. ÚS 27/09) se objevují odkazy na odbornou literaturu ve formě poznámek pod čarou.³⁷ Obecné a nekonkrétní odkazy na „ustálenou judikaturu“ nebo „odbornou literaturu“ jsou argumenty, které na jednu stranu mohou dodat rozhodnutí váhu (a to především pro účastníky – laiky), zároveň však v sobě nesou nebezpečí neurčitosti: (Je používán výklad skutečně – stále – ustálený? Kdo je autorem oné odborné literatury? Jedná se o názor v krátké komentářové poznámce nebo o komplexní monografický rozbor?)

Obecně řečeno, odkazy na literaturu – ať již odbornou či jinou – se vyskytují spíše v rozhodnutích Ústavního soudu a obou nejvyšších

³⁰ Například MacCormick N., Summers R. S. (eds.). *Interpreting Precedents. A Comparative Study*, Dartmouth 1997 nebo Šimíček V. Předvídatelnost soudního rozhodování, *Jurisprudence 5/2004*, str. 7 – 11.

³¹ Přesto se odkazy na předchozí judikaturu v soudním diskursu jako celku objevují, a to právě ve výše zmíněných zprávách soudce zpravodaje a generálního advokáta.

³² Jak například tvrdí Kühn, *Srovnání stylu soudního rozhodnutí v České republice, západní Evropě a USA*, s. 11 nebo v *Aplikace práva ve složitých případech*, s. 362 – v obou případech se jedná o citaci; je to citace Summers R. S., Taruffo M. *Interpretation and Comparative Analysis*, in MacCormick N., Summers R. S. (ed.) *Interpreting Statutes. A Comparative Study*, Dartmouth 1991, s. 491 a násled.

³³ Podrobněji viz Markensise B. *Judicial Style and Judicial Reasoning in England and Germany*, *Cambridge Law Journal 59 (2) 2000*, s. 296-297.

³⁴ Viz například rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 19. 5. 2004, sp. zn. 19 Co 260/2002 (nepublikováno).

³⁵ *Barnhart v. Thomas*, 540 U. S. 20, 26 (2003), citováno v Kühn Z. Co nám řekne o právní kultuře soudní citace rozhodnutí, dostupné z www.jinepravo.blogspot.com (24. 9. 2009).

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Toto rozhodnutí obsahuje osmnáct různých odkazů nejen na českou odbornou literaturu, ale i na zahraniční literaturu a na zahraniční soudní rozhodnutí.

soudů. Tyto instituce posuzují především správnost právního posouzení věci, navíc se jedná o poslední stupně soudní soustavy (v případě Ústavního soudu stojícího mimo soustavu obecných soudů spíše o tzv. „hraniční instituci“); používaná argumentace je komplexnější, objevují se diskuse právních principů, proto tyto soudy sahají k odborné literatuře pro podporu svých tvrzení častěji než nižší soudy.

Související otázkou je potom používání mimoprávní literatury, především beletrie. Anglosaský diskursivní styl je typický tím, že soudce do odůvodnění zahrnuje nejrůznější faktory, které ovlivnily jeho rozhodování. Pokud je tímto faktorem beletrie, bývá na ni odkázáno. Beletrie ale může také sloužit jako opora použitých argumentů. Například citace pocházející z Carrolovy *Alenky v říši divů a za zrcadlem* se (především v rozhodnutích *US Supreme Court*) objevují poměrně často.³⁸ Relativně nově se také objevují citace právních blogů.³⁹

Beletrie může proniknout do soudních rozhodnutí i jiným způsobem než jen přímou citací nebo obecným odkazem, a to především díky používání různých frází a narážek, které ale nemusí být jasně rozpoznatelné, a proto může být jejich faktická přítomnost nedokazatelná. Nelze proto s určitostí tvrdit, zda se v českých soudních rozhodnutích objevují nebo ne.

Diskurs

Následující část tohoto článku bude v mnoha směrech diskutovat podobné jevy, jaké byly naznačeny již v předchozím textu. Tuto diskusi je možné odlišit takto: zatímco forma v Lasserově pojetí je odpovědí na otázky *zda?, kde? a kolik?*, diskurs je širší. Lze jej spíše považovat za odpověď na otázky *ke komu?, jakým způsobem? a proč?*. Jakými cestami soudní rozhodnutí naplňuje svou funkci? Diskurs soudního rozhodnutí lze popisovat na základě dvou rovin: roviny jazykové (která mimo jiné souvisí s adresáty rozhodnutí) a roviny argumentační (která souvisí s použitím různých druhů argumentů – formálních / hodnotově-ideologických, institucionalizovaných / neinstitucionalizovaných).⁴⁰ Následující text se tedy zaměří na následující faktory vymezující tyto roviny diskursu českého soudního rozhodnutí:

- a. Ke komu soudce mluví?
- b. Jakým způsobem rozhodnutí promlouvá, jak je formulováno? Jaký způsob argumentace je převážně využíván?

Ke komu soudce mluví?

České psané právo je na odpověď na tuto otázku poněkud skoupé. V § 157 o. s. ř. pouze struč-

ně vymezuje požadovaný obsah odůvodnění; již ale nikde blíže nespecifikuje, zdali by odůvodnění mělo být adresované (a tedy i srozumitelné) účastníkům řízení, ostatním soudům nebo odborné veřejnosti. Je třeba vyjít z předpokladu, že odůvodnění by mělo být jistě srozumitelné ostatním soudům. Ústavní soud dal jasně najevo v jednom ze svých rozhodnutí,⁴¹ že § 157 je odrazovým můstkem pro zpracovávání odůvodnění, ze kterého vyplývá jak požadavek srozumitelnosti, tak úplnosti a přesvědčivosti argumentace. V citovaném rozhodnutí Ústavní soud odmítnul odůvodnění, které mělo pouhé dva odstavce, jako nepřesvědčivé. Jednou z funkcí odůvodnění je tedy zcela jistě takové vysvětlení rozhodnutí, které je přezkoumatelné ostatními soudy. Ačkoli se například v anglickém právním systému v minulosti právníci shodovali na tom, že „soudce nemusí pro své rozhodnutí udávat žádné důvody“,⁴² požadavek odůvodnění soudního rozhodnutí je v současné době v České republice zákonem zakotveným požadavkem vyplývajícím z principů právního státu. Podstata soudního rozhodování je kasuistická. Soud rozhoduje a vykládá právo pouze v návaznosti na konkrétní případ.⁴³ Rozhodnutí soudu by tedy mělo být srozumitelné i stranám sporu, a to včetně jeho písemného odůvodnění. Podle Kühna je adresátem rozhodnutí právnícká obec, nikoli laická společnost.⁴⁴ Takové tvrzení by mohlo naznačovat, že srozumitelnost odůvodnění pro účastníka řízení není uznávanou hodnotou právního státu, což dle mého názoru není přijatelné. Právo a jeho jednotlivé diskursy by se neměly příliš vzdálit laickému porozumění. Ačkoli není možné opomíjet potřebu přesného vyjádření a striktních definic právních termínů, nelze právní diskurs tímto způsobem omezit pouze na specializovanou elitu právně vzdělaných osob.⁴⁵ Jinde Kühn ale tuto funkci odůvodnění

³⁸ Z Carrolovy *Alenky* bývá zřejmě nejčastěji zmiňován Humpty Dumpty (pan Vajíčko) a jeho příspěví k interpretaci. Podle <http://3lepiphany.typepad.com> je zřejmě první dohledatelnou citací této knihy disent k případu z roku 1948 *Shapiro v. United States*.

³⁹ Pro neúplný seznam případů amerických soudů odkazující na právní blogy viz Law X. 0, dostupné z <http://3lepiphany.typepad.com>. Tato statistika pochází z 6. 8. 2006 a čítá 32 citací 8 různých právních blogů ve 27 případech.

⁴⁰ Více viz Kühn Z. Srovnání stylu soudního rozhodnutí v České republice, západní Evropě a USA v poznámce pod čarou č. 2.

⁴¹ III. ÚS 176/96.

⁴² Kühn Z. *Srovnání stylu soudního rozhodnutí v České republice, západní Evropě a USA*, s. 10.

⁴³ Výjimkou z tohoto pravidla jsou nepochybně stanoviska vydávaná českými nejvyššími soudními institucemi. Více viz např. Smejkalová T. *The Nature of Unifying Opinions of Czech Supreme Courts*, in *The Role and Place of Law in a Society Based on Knowledge*. Targu-Jiu 2009, s. 449-454.

⁴⁴ Kühn Z. *Srovnání stylu soudního rozhodnutí v České republice, západní Evropě a USA*, s. 13.

⁴⁵ V anglicky mluvících zemích se hnutí *Plain English Movement* zaměřuje mimo jiné na zpřístupnění úřednického a právního jazyka širší veřejnosti. Ačkoli právní čeština zdaleka nedosahuje

explicitně přiznává, když tvrdí, že „stranám sporu se tak má ukázat odůvodnění jako justifikovaná odpověď na jejich snahu nalézt právo a zároveň jako legitimizace schopnosti nalézt odpověď na jakoukoliv, a to i vysoce komplikovanou právní otázku“.46 Právní diskurs, ačkoli se odlišuje od jakéhokoli jiného diskursu tím, že je mnohem formalizovanější (používá specifický právní jazyk) a institucionalizovanější, musí zůstat otevřený pro porozumění.47

Jak rozhodnutí promlouvá?

Rozdílem, který bývá uváděn na předním místě v případech srovnávání kontinentálního a anglosaského právního myšlení (a tedy i stylu soudních rozhodnutí), je vedle převahy deduktivního nebo analytického přístupu právě již zmiňovaný poměr formalismu a hodnotově orientovaných argumentů. Jak upozorňuje Markensius,⁴⁸ tato dichotomie má kořeny v povaze dané právní kultury, a tedy v povaze soudního rozhodování jako takového. Soudce při rozhodování vždy hledá určité smíření navzájem si konkurujících hodnot. Zatímco kontinentální soudce rozhoduje pouze s ohledem na konkrétní situaci, soudce *common law* svým rozhodnutím mimo jiné prospektivně tvoří právo;⁴⁹ jeho rozhodnutí může v budoucnosti sloužit jako precedens. Odůvodnění takového rozhodnutí by tedy mělo být obsáhlejší a především takové, aby jeho *ratio decidendi* mohlo v budoucnu sloužit jako extrahovatelné pravidlo. Anglický styl je tedy více informativní, otevřený a zřejmě i obsahově podnětnější než ten kontinentální.⁵⁰ Při neexistenci formálně závazného precedentu má ale kontinentální soudce paradoxně větší volnost v rozhodování i v onom *ad hoc* smířování konkurujících si hodnot než soudce anglosaský, který je i v tomto ohledu vázán precedentem.⁵¹

Lasser ve svých textech opakovaně rozbíjí zaběhlý nesmiřitelný kontrast mezi stylem francouzských a amerických soudních rozhodnutí. Upozorňuje na to, že onen „oficiální portrét“ francouzského soudnictví, ve kterém je soudce pouze „stroj na sylogismy“, neobsáhne všechny roviny francouzského soudního diskursu.⁵² Jak již bylo naznačeno výše, neoficiální sféra zpráv generálního advokáta a soudce zpravodaje přiznává, že právo obsahuje mezery a konflikty, a proto zahrnuje hodnotově-ideologické argumenty. Stopy hodnotově-ideologického přístupu se ale mohou podle Lassera projevit i v psaném rozhodnutí samotném, a to například jako drobné textové úpravy přesného znění zákonných ustanovení.⁵³ Stejně tak se i prvky formalismu projevují v rozhodnutích soudů *common law*, které jinak preferují hodnotově orientovaný pří-

stup, a tak narušují „oficiální portrét“ soudnictví *common law*. Příkladem pronikání prvků formalismu do rozhodnutí *US Supreme Court* je podle Lassera zřetelné především v tzv. *judicial tests*.⁵⁴ Aplikace takového testu, který se ujal jako autoritativní (například proto, že byl zakotven precedentem), funguje jako strukturní matrice: soudce do ní bod po bodu dosazuje zjištěný skutkový stav.⁵⁵ Podle Lassera to tedy znamená, že mezi hodnotové a účelové argumenty proniká ryze formální a jazykové čtení textu testu, ze kterého se stává formální pravidlo. Struktura testu navíc ovlivňuje strukturu odůvodnění. Příklad podobného testu lze najít i v jednom z již citovaných rozhodnutí Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 42/03. Při posuzování ústavnosti napadeného zákonného ustanovení soud vycházel z principu, který formuloval následovně: „K zásahu do svobody jednotlivce se může státní moc uchýlit pouze v případech, které jsou odůvodněny určitým veřejným zájmem, jestliže je takový zásah proporcionální (přiměřený) s ohledem na cíle, jichž má být dosaženo.“ S touto formulací pak následně zachází jako s *testem*: Nejprve zkoumá, zda k omezení svobody existoval veřejný zájem, dále jestli byl zásah jako takový skutečně přiměřený a nakonec zda byl přiměřený ve vztahu k jeho cíli. Existenci vědomé aplikace testu dokládá i použitá formulace: „Je proto třeba přistoupit k *třetí části testu* a posoudit napadenou právní úpravu z hlediska přiměřenosti omezení vlastníka ve vztahu ke sledovanému cíli.“ Tyto testy mohou také připomínat kumulativní ustanovení českého právního řádu: například i český trestní soudce dosazuje zjištěný skutkový stav do formálních požadavků zákonem vymezené skutkové podstaty.

Rozhodnutí *Cour de cassation* a *US Supreme Court* lze skutečně vnímat jako vzájemné protiklady, a to především na základě zjištění, že

složitosti a významové odlišnosti právní angličtiny, i v našem prostředí se objevují diskuse a kritiky nesrozumitelného vyjadřování českých soudů, viz např. <http://jinepravo.blogspot.com/>.

⁴⁶ Kühn Z. Ke stylu rozhodnutí českého Ústavního soudu, *Jurisprudence* 5/2001, s. 19.

⁴⁷ Tamtéž; Kühn cituje R. Alexyho: Law, Discourse and Time, in Bjarup J., Blegvad M. *Time, Law and Society, Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie, Proceedings of a Nordic Symposium*, Franz Steiner Verlag, Stuttgart 1995, s. 109.

⁴⁸ Viz Markensius B., op. cit., s. 297-299.

⁴⁹ I kontinentální soudní rozhodnutí hrají nepochybně určitou prospektivní roli, a to především v případě „sjednocování judikatury“. V českém prostředí jsou to mj. jednotlivá stanoviska, která vydávají nejvyšší soudy. Vzhledem k chybějícímu poutu s jakýmkoli reálným sporem u nich jednoznačně převažuje prospektivní role nad retrospektivní. Více viz např. Smejkalová T. op. cit., s. 450-451.

⁵⁰ Viz Markensius B., op. cit., s. 307, 309.

⁵¹ Tamtéž, s. 299.

⁵² Lasser M. „*Lit. Theory*“ put to the Test, s. 695-696.

⁵³ Tamtéž, s. 700.

⁵⁴ Podrobněji viz tamtéž, s. 702 a násl.

⁵⁵ Tamtéž, s. 720-722.

přestože v sobě obě zahrnují rovinu formální i rovinu hodnotově-ideologickou, jeden systém upřednostňuje jedno a odmítá druhé a naopak.⁵⁶ V tomto kontextu se české soudní rozhodnutí skutečně zdá balancovat někde mezi nimi. Kontinentální charakter české právní kultury klade důraz na zákony jako na formální a institucionalizovaná východiska pro soudcovskou argumentaci. Přesto ale pro řádné odůvodnění soudního rozhodnutí nestačí použít francouzský model jednoduché subsumpce.⁵⁷ Z výše citovaného rozhodnutí Ústavního soudu (III. ÚS 176/96) je zřejmé, že české soudní rozhodnutí by mělo obsahovat i něco víc. Pro Kühna tento požadavek znamená posun k více diskursivnímu stylu, který je pozorovatelný i v dalších evropských zemích.⁵⁸ Na škálu mezi jednoduchým sylogismem (francouzské rozhodnutí) a komplexním diskursivním stylem (americké rozhodnutí, kdy soudce ke každému bodu předkládá konfliktní argumenty) dosazuje „model komplexní sofistikované subsumpce“, který je charakteristický tím, že se každý závěr snaží podpořit několika argumenty.⁵⁹ Styl českého soudního rozhodnutí by se skutečně dal podřadit pod tento hybridní model.

Zvláštností odůvodnění rozhodnutí Ústavního soudu je fakt, že se v jeho rámci prakticky nelze vyhnout diskusím právních principů a zásad. Ústavní soud je při rozhodování vázán podle čl. 88 Ústavy ČR pouze ústavním pořádkem, jehož některé skladebné prvky – ústavní kautely a základní práva – mohou mít povahu právních principů. Ústavní ustanovení jsou provázána s právními principy, jak dokazuje například citovaný náleží Ústavního soudu Pl. 42/03, který tuto provázanost dokazuje v odstavci č. 41: „[R]espektování autonomní sféry jednotlivce je obecnou podmínkou fungování právního státu ve smyslu čl. 1 odst. 1 Ústavy, resp. čl. 2 odst. 3 Listiny.“ Argumentace tak abstraktními pravidly jako jsou právní principy⁶⁰ vyžaduje komplexnější argumentaci, a tedy i přiblížení k diskursivnímu stylu za využití hodnotově-ideologických argumentů. I kdyby byly právní principy (dle Weinbergerova vzoru) považovány za zvláštní druh normativních pravidel, jejich využití při argumentaci je z jednoduchého subsumpčního modelu vyloučeno, protože, jak uvádí Weinberger, principy jsou normy o abstraktním obsahu, u nichž nelze provést subsumpci, nebo „mají teleologický obsah, což rovněž vylučuje aplikaci subsumpcí.“⁶¹

Závěry, které uvádí Markensis ve vztahu k německému soudnictví, jsou do značné míry vhodné i pro soudnictví české. I pro českého soudce je a musí být odrazovým můstkem zákon, je tedy nutné, aby se soudce nejprve vypo-

řádal s textem zákonného ustanovení. Až v případech, že zákonné ustanovení není jednoznačné, mohou přijít na řadu širší hodnotově-ideologické argumenty. Fakticky dodržovaná forma, strohý jazyk a důraz na zákon naznačují, že jak český tak i německý styl rozhodnutí se na povrchu zdá být spíše legalistický. Markensis se ale domnívá, že realita je mnohem komplexnější, než se jeví na první pohled.⁶² Podobně i Lasser vysvětluje, že se za strohým rozhodnutím *Cour de cassation* skrývá komplexnější realita skryté sféry soudního diskursu. Diskurs českého soudního rozhodnutí se pohybuje někde na pomezí těchto charakteristik. Přes tradiční strohost a převahu formálních argumentů se do textu rozhodnutí dostávají i diskuse principů nebo hodnotových a morálních úvah. Je ale zajímavé si uvědomit, že i užití takového argumentu jako je formální odkaz na zákonné ustanovení (tedy i v případě jednoduché subsumpce) v sobě fakticky skrývá hodnotové argumenty: prostor pro hodnotovou diskusi je možné rozšířit o důvody k vydání konkrétního zákona (vyjádřené v důvodové zprávě k dané právní úpravě). Hodnotové a principiální diskuse se tak odehrávají ve zvláštní, právem vymezené sféře, jak podobně zjišťuje i Markensis v kontextu německého soudního rozhodování, ačkoli výrazněji oddělené od čistě soudního diskursu než jak je tomu v případě francouzského *Cour de cassation*.

Domnívám se, že srovnání jednotlivých stylů nelze dosazovat na škálu, jejíž extrémy tvoří na jedné straně formalismus a na straně druhé hodnotově ideologické argumenty (*policy*). Tuto škálu je vhodnější vnímat jako dvě osy „grafu“: 1. přijetí/přítomnost formalismu – nepřijetí/nepřítomnost formalismu; 2. přijetí/přítomnost hodnotových argumentů – přijetí/nepřítomnost hodnotových argumentů. Takto lze lépe popisovat již zmíněné případy, kdy americké soudní rozhodnutí vedle obsírných hodnotově-ideologických argumentů aplikuje *judicial test* nebo francouzské rozhodnutí nenápadně mění formulace znění zákona. Podobně by bylo možné popsat i české soudní rozhodnutí, které v relativně formální šabloně a za využití formálních

⁵⁶ Srov. Lasser M. „Lit. Theory“ put to the Test, s. 740.

⁵⁷ Tento fakt úzce souvisí s otázkou legitimacy soudnictví, jak naznačuje Mark Loth. Systém, který stojí na silné důvěře v instituci jako celek, nemá potřebu dlouhých a komplexních odůvodnění. Na druhou stranu systém, který se opírá o důvěru v jednotlivé soudce-osobnosti, klade na informativní a komplexní odůvodnění důraz. Viz Loth M. Courts in Quest for Legitimacy: A Comparative Approach. Dostupné z <http://publishing.eur.nl>.

⁵⁸ Kühn Z. Srovnání stylu soudního rozhodnutí v České republice, západní Evropě a USA, s. 9.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ Tento článek se ztotožňuje s Weinbergerovým pojetím právních principů jako abstraktní formy právních pravidel. Podrobněji viz Weinberger O. *Norma a instituce*, Brno 1995.

⁶¹ Weinberger O. *Filosofie, právo, morálka*, Brno 1993, s. 55.

⁶² Markensis B. op. cit., s. 304.

1 – institucionalizovaných – argumentů zároveň
2 vede diskusi i na úrovni hodnotové (například
3 v diskusi o tzv. materiálním jádru Ústavy).

4 Lasser svou srovnávací analýzu posunuje
5 o krok dále, když tvrdí, že dichotomie formalis-
6 mus / hodnotové argumenty není zcela příja-
7 telná, protože není tvořena nestrannými pojmy,
8 které by adekvátně reflektovaly to, co soudci
9 dělají.⁶³ Na základě využití přístupů běžných
10 spíše v literární teorii a lingvistice (které sou-
11 hrnně označuje „literární analýzou“) dochází
12 k závěru, že francouzská i americká soudní roz-
13 hodnutí spojují s formalismem gramatické čtení
14 textu a s hodnotově-ideologickým směrem her-
15 meneutické čtení textu. Pokud chce tedy srovná-
16 vací analýza určitým způsobem navzájem
17 vztahovat různá soudní rozhodnutí, měla by
18 tak činit na základě použitého (převažujícího)
19 čtení textu.

20 **Závěr**

21
22
23 Odůvodnění soudního rozhodnutí – ať se bude
24 jednat o soud francouzský, *common law* nebo
25 český – směřuje k ospravedlnění daného roz-
26 hodnutí. Strategie se mohou lišit (francouzský
27 *Cour de cassation* uzavírá rozhodnutí do šablony
28 jednoduchého sylogismu; americký *Supreme*
29 *Court* staví na juxtapozici nejrozumnějších přístu-
30 pů a možností, které ukazují na komplexnost
31 problému), cíl ale zůstává stejný: ospravedlnění
32 správnosti rozhodnutí soudu. Povaha tohoto
33 ospravedlnění může záležet také na tom, komu
34 je odůvodnění primárně adresováno: zda od-
35 borné – právnícké – veřejnosti nebo laickému
36 účastníkovi řízení. Správnost tedy „předstírají“
37 při rozhodování všechny soudy bez ohledu na
38 typ právního systému. Především pod vlivem
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58

Ústavního soudu lze u českých obecných soudů
vysledovat snahu o delší odůvodnění; délka
sama ale není přímo úměrná příklonu k diskur-
sivitě, použití hodnotově-ideologických argu-
mentů ani kvalitě odůvodnění. Zřejmě pod
vlivem *common law* existují tendence pohlížet na
formalismus negativně. Příklad francouzského
soudního rozhodnutí a souvisejících sfér rozho-
dování dokazuje, že tomu tak být nemusí. For-
malismu se při soudním rozhodování nelze
zcela vyhnout a ani rozhodnutí soudů *common*
law jich nejsou prostá. Formální (institucional-
izovaný) argument odkazem na jazykové znění
zákonného ustanovení je kontinentální (a tedy
i české) právní kultuře vlastní a text právního
předpisu je a měl by být vždy prvním krokem
v komplexním procesu odůvodnění. Z pohledu
Lasserova přeformulovaného závěru o kontras-
tu stylů amerického a francouzského soudního
rozhodnutí nelze česká soudní rozhodnutí
ohodnotit paušálně: i když české nejvyšší soud-
ní instituce využívají čím dál tím více hermene-
utické čtení textu, nižší soudní instituce
zůstávají často věrně čtení gramatickému.

Styl českého soudního rozhodnutí z diskuto-
vaných hledisek formy a diskursu nelze pova-
žovat za vyhraněný a jednotný: odrážejí se
v něm vlivy kontinentální (převážně formálně
orientované) tradice stejně jako vlivy *common*
law. Je ale předmětem diskuse, zda se jedná
o určitou tranzitní polohu (jednosměrně od
kontinentálního stylu ke stylu *common law*) ne-
bo o vzájemné ovlivňování a sblížování obou
stylů.

⁶³ Lasser M. „Lit. Theory“ put to the Test, s. 737.

Petersen a Wolf: Kde leží hranice věkové diskriminace?

Soud: Evropský soudní dvůr

Označení judikátů: C-341/08 *Domnica Petersen proti Berufungsausschuss für Zahnärzte für den Bezirk Westfalen-Lippe*, C- 229/08 *Colin Wolf proti Stadt Frankfurt am Main*

Datum rozhodnutí: 12. ledna 2010

Rozsah právní problematiky: diskriminace, diskriminace na základě věku, směrnice 2000/78, ospravedlnění, proporcionalita

Související judikatura: C-411/05, *Palacios de la Villa*, ECR (2007) I-8531, C-388/07, *Age Concern England*, ECR (2009) dosud nepublikováno.

Závěr soudu

(Petersen) Článek 2 odst. 5 směrnice Rady 2000/78/ES musí být vykládán v tom smyslu, že brání takovému vnitrostátnímu opatření, jaké je dotčeno ve věci v původním řízení, které stanoví maximální věkovou hranici pro výkon povolání smluvního zubního lékaře, v projednávaném případě 68 let, pokud cílem tohoto opatření je pouze ochrana zdraví pacientů před poklesem výkonnosti těchto zubních lékařů po dovršení tohoto věku, pokud se stejné věkové omezení nepoužije na zubní lékaře, kteří stojí mimo smluvní režim. Článek 6 odst. 1 směrnice 2000/78 musí být vykládán v tom smyslu, že takovému opatření nebrání, pokud má toto opatření za cíl rozdělení pracovních příležitostí mezi generace v rámci povolání smluvního zubního lékaře, jestliže s ohledem na situaci na příslušném trhu práce je toto opatření přiměřené a nezbytné k dosažení tohoto cíle. Je na vnitrostátním soudu, aby zjistil cíl sledovaný opatřením, které stanoví uvedené věkové omezení, a posoudil důvod zachování tohoto opatření.

(Wolf) Článek 4 odst. 1 směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, musí být vykládán tak, že nebrání takové vnitrostátní právní úpravě, jakou je právní úprava dotčená v původním řízení, která stanoví maximální věk pro přijímání na pracovní místa ve střední technické složce hasičů na 30 let.

Úvod – princip (věkové) diskriminace v evropském právu

V rámci evropsko-právního kontextu je možné bez dalšího konstatovat, že pojem diskriminace se nejčastěji pojí s diskriminací na základě národnosti.¹ Právní odstraňování rozlišování osob podle místa jejich původu či zboží podle místa jeho výroby se stalo základním rysem a zároveň klíčovým mechanismem počátků evropské hospodářské a následně politické integrace. Se stále zvyšovaným tempem integrace se tento mechanismus ve své základní podobě samozřejmě vyčerpával, neboť k dosažení fungujícího volného trhu bylo nutné postupně začít odstraňovat i ty překážky volným pohybům, které neměly a nemají diskriminační charakter. To ovšem neznamená, že by se v rámci celkového integračního procesu vyčerpával samotný pojem (ne)diskriminace. Integraci totiž můžeme chápat jako mnohopolární proces působící ve více souběžných rovinách, které jsou ovšem každá v různém stádiu svého vývoje. Evropskou integraci lze přirovnat k jakémusi neustálému, ač rozsahem primárního unijního práva omezenému, oscilačnímu procesu.

Ten měl při aplikaci tzv. Huygensova principu, podle něhož platí, že příjemce vln (zde mějme na mysli pomyslných integračních vln šířených primárním právem) se sám stává zdrojem vlnění a tímto způsobem se tak zvyšuje počet integrací dotčených oblastí, za následek, že původní materiální zdroje evropské integrace, tedy volné pohyby ekonomických faktorů, svým rozvojem způsobily nutnost zahrnout do aplikačního rámce unijního práva i další čím dál méně ekonomické faktory, kterými jsou např. sociální či zdravotní politika členských států. Tyto další faktory, které ovlivňují evropskou integraci či s ní úzce souvisejí, se pak samy staly zdrojem nutnosti upravit i další právní oblasti, které mohly být původně považovány za z pohledu unijního práva naprosto okrajové. Jak jsem již poznamenal výše, tento proces nemá pouze za následek rozvoj počtu oblastí, ve kterých

¹ Treaty Establishing the European Economic Community, 25.3.1957, 1.1.1958, článek 7.

1 je či pro jeho fungování dokonce musí být apli-
2 kováno unijní právo, ale i skutečnost, že jednot-
3 livé unijním právem dotčené oblasti se
4 nacházejí na různém stupni integračního vývo-
5 je, ať už je to dáno omezeními vyplývajících
6 z primárního práva a zejména principu subsidi-
7 arity anebo odlišným názorem členských států
8 na řešení určitých konkrétních otázek v rámci
9 dané právní oblasti. A právě jednou ze součas-
10 ných náplní principu nediskriminace je ta, že
11 může sloužit jako nejmenší společný jmenova-
12 tel právní úpravy těch právních oblastí, v jejichž
13 rámci členské státy nemohou, ať už pro danou
14 chvíli či dlouhodobě, najít shodu k odstranění
15 širšího spektra než diskriminačních překážek.

16 Výhodou pojmu nediskriminace v tomto
17 smyslu totiž je, že pakliže není možné najít jed-
18 noznačnou shodu na obsahu integračního vý-
19 voje, je možné rozšířit obsah diskriminace jako
20 integračního nástroje, a tím nepřímou podporit
21 její další rozvoj na více úrovních unijního práva.
22 Typickým příkladem takového postupu je oblast
23 unijního pracovního práva a sociální politiky,
24 která prostřednictvím směrnic, doprovázených
25 změnami vymezení pojmu diskriminace v pri-
26 márním právu, postupně rozšiřovala počet
27 a obsah kritérií, na jejichž základě není možné
28 v rámci těchto právních vztahů unijní občany,
29 a do jisté míry i další fyzické osoby na území
30 Evropské unie, diskriminovat. Plně v souladu
31 s výše vyloženou nutností držet krok s oscilač-
32 ním pohybem evropské integrace, která zahr-
33 nula i neekonomické faktory, tak k původnímu
34 zákazu diskriminace na základě národnosti či
35 místa pobytu přibyl zákaz diskriminace na zá-
36 kladě pohlaví, náboženství, sociálního či poli-
37 tického smýšlení, sexuální orientace a věku.²
38 Posledně uvedené kategorii se budu zejména
39 věnovat v tomto komentáři rozhodnutí Evrop-
40 ského soudního dvora ve věcech Petersen³
41 a Wolf.⁴

42 V obou těchto případech se totiž Soud musel
43 v různých kontextech zabývat otázkou legimiti-
44 ty stanovení věkové hranice pro výkon určitého
45 povolání. Obecně tato otázka vyvolává několik
46 námětů k zamyšlení. První z nich se týká nut-
47 nosti stanovit, kdo by měl o výši takových vě-
48 kových hranic rozhodovat. Druhým námětem
49 pak je problematika kritérií, která by se měla při
50 jejich stanovování uplatnit.

51 Kontext pracovního práva členských států je
52 složitým komplexem vztahů mezi právními
53 předpisy členských států a právními předpisy
54 vydanými na unijní úrovni. Z výše uvedeného
55 jednoznačně vyplývá, že unijní pracovní právo
56 je pouze částečně harmonizovaným oborem ko-
57 munitárního práva a je tak nutné k jeho aplika-
58 ci přistupovat s maximálním ohledem na

zajištění rovnováhy mezi domácími a nadná-
rodnými předpisy. Odpověď na otázku kdo by
měl mít právo stanovovat věkové hranice pro
výkon určitých povolání, která zní: členské stá-
ty, je tak jen zdánlivě jednoznačná. Měla by to-
tiž znít členské státy s ohledem na jejich
povinnosti stanovené komunitárním právem.
Stanovování věkových hranic pro výkon povo-
lání totiž může výrazně ovlivňovat mobilitu ev-
ropských pracovních sil, a tím plně spadá do
práva unijních volných pohybů. Takové věkové
hranice zároveň mají nevyhnutelně diskrimi-
nační charakter, neboť zamezují určitým okru-
hům osob, ať už v nižším věku v případě
minimálních věkových hranic, anebo vyšším
věku v případě maximálních věkových hranic,
v přístupu k výkonu povolání.⁵ Taková diskri-
minace na základě věku je povolena pouze
v případě, že je náležitě ospravedlněna řádně
doloženými důvody. V opačném případě je nut-
né ji považovat za rozpornou s unijním právem
a jako takovou za nepřijatelnou.

S poslední uvedenou skutečností, tedy s nut-
ností doložení důvodů pro zavedení takovéto
diskriminace na základě věku, souvisí druhá
otázka, kterou jsem si položil výše, a to jakým
způsobem by měly být takovéto hranice stano-
vovány. V tomto ohledu je možné, z pohledu
obecného unijního práva, najít dva související
trendy v judikatuře Evropského soudního dvo-
ra. Je nepochybné, že každá výjimka ze základ-
ního, obvykle liberalizačního pravidla v rámci
procesu evropské integrace, musí být striktně
omezená.⁶ Ovšem v této souvislosti není možné
zapomínat ani na kontext, v kterém je taková
výjimka stanovena. Je-li tak učiněno v rámci
právních oblastí, které jsou ve velké míře po-
kryty komunitárním právem, a/nebo v politic-
ky necitlivých oblastech, mají členské státy
obvykle na „výběr“ jen omezený počet důvodů,
jak takovou výjimku ospravedlnit. Naopak
vztahuje-li se daná výjimka ke kontextu politic-
ky citlivých oblastí, jako je zdravotní politika či
veřejná správa, a v souvislosti s dále komento-
vanými případy ke kontextu pracovníprávních
vztahů v těchto oborech, dávají členským stá-
tům judikatura ESD a předpisy sekundárního
práva, jako např. dále diskutovaná směrnice
2000/78,⁷ větší volnost v možnosti jimi zavede-

² Treaty on European Union and the Treaty on the functioning of the European Union (OJ C115, 9. 5. 2008, 1-388), články 18 a 19.

³ C-341/08, Petersen, ECR (2010), dosud nepublikováno.

⁴ C-229/08, Wolf, ECR (2010), dosud nepublikováno.

⁵ Petersen, op. cit., § 33, Wolf, op. cit., § 27.

⁶ 7/68, Komise proti Itálii, ECR (1968) 423, 13/68, Salgoil, ECR (1968) 453, 46/76, Bauhuis, ECR (1977) 5.

⁷ Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání, Úř. věst. L 303, 2. 12. 2000, s. 16-22.

ná diskriminační opatření ospravedlnit širší škálou důvodů ve veřejném zájmu. Avšak ani tato diskrece nemůže zůstat neomezená. Naopak jakákoli výjimka musí být uplatňována proporcionálně a tak, aby skutečně, tj. systematicky a konzistentně směřovala k dosažení jí předvídaného cíle, a to nejen teoreticky, ale i v rámci svého praktického uplatnění.⁸ Je na členském státě, aby řádně a průkazně doložil, že tomu tak v daném případě opravdu je.⁹ Poslední uvedená věta pak odpovídá na otázku, jakým způsobem by měly být stanovovány věkové hranice přístupu k výkonu některých povolání. Každý členský stát je povinen na základě analýzy předmětných ekonomických, zdravotních, sociálních a kulturních faktorů posoudit, zda je nutné a společensky prospěšné přístup k dané profesi omezit. A pouze v případě, že tomu tak je, což spadá do kontrolní pravomoci Evropského soudního dvora, zavést takovéto omezení v rámci svého právního řádu.

Skutkový stav – věkové hranice pro výkon povolání zubařů a hasičů

Jak jsem uvedl výše, bude se tento komentář zabývat typově a zároveň skutkově velmi podobnými případy, které pomohly vnést další světlo do řešení zmíněného rébusu aplikace diskriminace na základě věku v rámci pracovněprávních vztahů, a to případy Petersen a Wolf. Paní Petersen se narodila v roce 1939 a profesi zubaře vykonávala od dubna roku 1974. Německá pracovněprávní legislativa stanovovala s určitými výjimkami, na které poukážu dále v průběhu tohoto komentáře, neboť budou mít rozhodující význam pro posouzení otázky konzistence zde diskutované právní úpravy, že zubařskou profesi je možné vykonávat jen do konce čtvrtletí, v němž osoba, která je k jejímu výkonu řádně oprávněna, dovrší 68 let věku. Paní Petersen tohoto věku dosáhla v roce 2007 a měla tak přijít o právo svou profesi nadále vykonávat. Tomu paní Petersen namítla, že stanovení maximální hranice pro výkon určitého povolání je diskriminací na základě věku, která je rozporná s unijním právem a taktéž s právem domácím. S touto svou námitkou ovšem paní Petersen u své místně příslušné zubařské asociace Westfalen-Lippe nijak nepochodila, a proto musela pro další uplatnění svých nároků zvolit soudní cestu.

Místně příslušný soud v Düsseldorfu ve svém rozhodnutí poukázal na skutečnost, že stanovená věková hranice a její souladnost s německým právním řádem byla již zkoumána v rozhodnutích dvou nejvyšších německých soudů, a to

jmenovitě Bundesverfassungsgericht a Bundessozialgericht. Oba tyto soudy rozhodly tak, že takovýto věkový limit je souladný s rámci německého právního řádu, a to ze dvou důvodů. Jeho prvním cílem je totiž zajistit řádné a účinné rozdělení pracovních příležitostí mezi generacemi a umožnit tak zejména mladým profesionálním zubařům vykonávat jejich zaměstnání. Druhým cílem je nutnost zachovat zdraví a vysokou úroveň péče pacientů zubních ordinací, neboť dle rozhodnutí nejvyšších německých soudních instancí vychází z praktické zkušenosti, že kvalita zubařské péče klesá s přibývajícím věkem osob, které ji poskytují. Jinými slovy věková diskriminace, která dopadala na některé pracující v zubařském odvětví, byla odůvodněna nutností pracovněprávní a zdravotnickou.

I přes výše uvedené si Düsseldorfský soud v případě paní Petersen nebyl jistý souladností zde diskutované věkové normy s unijním právem a zejména s ustanovením směrnice 2000/78, která se týká obecné diskriminace v pracovněprávních vztazích. Dle názoru tohoto soudu totiž nebylo jasné, zda je výše uvedené důvody možno připustit jako ospravedlňující danou věkovou diskriminaci, zejména proto, že nejsou expressis verbis uvedeny ve výše uvedené směrnici. Dále pak soud hodlal předložit ESD předběžnou otázku, která měla posoudit, zda je daná právní norma proporcionální ve své aplikaci. To zejména proto, že se vztahovala pouze na lékaře působící v rámci smluvního sociálního systému, a nikoli už na lékaře působící mimo tento systém. Düsseldorfský soud tak předložil ESD tři předběžné otázky, jejichž cílem bylo pomoci mu vyřešit jeho otazníky při rozhodování o nárocích vznesených paní Petersen.

Případ Wolf se týká právního postavení pana Wolfa, který se v roce 2006 začal ucházet o pracovní pozici v rámci technických služeb frankfurtského hasičského sboru. Konkurz na tuto pozici se měl původně konat v srpnu roku 2007 a následně byl přesunut na únor roku následujícího. Kandidatura pana Wolfa byla ovšem předem zamítnuta s odůvodněním, že v době konání konkurzu přesáhne jeho věk třicet let, pan Wolf se totiž narodil v prosinci 1976, a nadále tak nesplňuje podmínku maximálního věku pro přijetí do hasičského sboru, která byla stanovena na 30 let. Pan Wolf toto rozhodnutí frankfurtského hasičského sboru považoval za diskriminační na základě věku a svůj případ předložil hesenským soudním orgánům.

⁸ C-169/07, Hartlauer, ECR (2009), dosud nepublikováno, § 55.

⁹ C-153/08, Komise proti Španělsku, ECR (2009), dosud nepublikováno, § 40.

1 V soudním řízení pan Wolf požadoval náhra-
2 du škody ve výši tří měsíčních platů, které by
3 býval pobíral, pokud by byl do hasičského sbo-
4 ru přijat. První soudní instance nároky pana
5 Wolfa odmítla a ten se tak odvolal k vyšší in-
6 stanci. Ta vzhledem ke svým pochybnostem
7 o souladnosti věkového limitu třiceti let jako
8 maxima pro přijetí na pracovní pozici v hasič-
9 ském záchranném sboru předložila Evropské-
10 mu soudnímu dvoru celou řadu předběžných
11 otázek, které se zejména týkaly rozsahu dis-
12 kreční pravomoci členských států v oboru pra-
13 covního práva, obsahu ospravedlňujících
14 důvodů pro věkovou diskriminaci a dále také
15 formy, jakou je možné takovouto diskriminaci
16 v praxi aplikovat.

17 Oba výše uvedené skutkové stavy se zabýva-
18 jí velmi citlivými otázkami z pohledu právních
19 řádů členských států, zde tedy Německa. Otáz-
20 ky je možné považovat za citlivé zejména z dů-
21 vodu skutkových kontextů, ve kterých byly
22 položeny. Je sice nepochybné, že k otázce věko-
23 vé diskriminace, jako k výjimce z právních před-
24 pisů stanovujících rovnost mezi komunitárními
25 subjekty, je nutné přistupovat obezřetně. Avšak,
26 jak jsem již naznačil výše, v některých přípa-
27 dech je mimo obecné důvody, které mohou
28 ospravedlnit její praktickou aplikaci, jako např.
29 zlepšení pracovního postavení začínajících ane-
30 bo naopak kariéru pomalu končících zaměst-
31 nanců či nutnost ve výběru upřednostnit osobu
32 s delší dobou seniority, nutno vzít v rámci po-
33 souzení odůvodněnosti a přiměřenosti aplikace
34 věkové diskriminace v úvahu i další zájmy člen-
35 ských států. Případ Petersen je zasazen do kon-
36 textu německé politiky veřejného zdraví, která
37 musí zajistit, aby byla pacientům nabízena řád-
38 ná péče poskytovaná špičkovými odborníky,
39 kteří jsou ovšem zároveň schopni tuto péči
40 vzhledem ke svému vlastnímu fyzickému
41 a psychickému stavu poskytovat. Mohlo by se
42 tak zdát legitimní, že národní legislativa ve sna-
43 ze o zachování vysokého standardu zdravotnic-
44 ké péče věkově omezí přístup k výkonu
45 některých medicínských profesí.

46 Podobně je tomu i v případě hasičského zá-
47 chranného sboru, na kterém taktéž závisí ochra-
48 na a často i záchrana lidských životů. A k té by
49 měli být jako profesionálové připuštěni jenom
50 ti, kdo dávají dostatečné záruky jejího účinného
51 výkonu. Klíčovou otázkou se tak zdá být přimě-
52 řenost jednotlivých omezení stanovených člen-
53 skými státy, která musí vycházet z objektivních
54 kritérií, na jejichž základě bude příslušný věko-
55 vý limit stanoven. Není ovšem možné nevidět,
56 že jakýkoli věkový limit je do jisté míry vždy
57 paušalizující, neboť ať už bude nastaven jakko-
58 li, není možné bez dalšího říci, že některé osoby

se mu svými schopnostmi mohou vymykat
a mohly by tak v předmětné profesi působit i po
době vyčerpání věkového limitu. Je tak možné
konstatovat, že jakýkoli věkový limit je nutno
považovat za kompromis, který dostatečně zo-
hlední všechny výše uvedené faktory a případ-
ně povolí i řádně zdůvodněné výjimky pro
případy, které jsem označil jako vymykající se
základním pravidlům. V této skutkové situaci
v případech Petersen a Wolf o těchto otázkách
rozhodoval Evropský soudní dvůr.

Rozhodnutí Soudu – Věkové hranice jsou legitimní, pokud jsou řádně ospravedlněny

Ve svém rozhodnutí v případě Petersen, které-
mu se budu věnovat jako prvnímu, Soud nejpr-
ve rozhodl tak, že postavení paní Petersen
spadá do věcného pole působnosti směrnice
2000/78. Jejím předmětem totiž je zabránit či
následně odstranit diskriminaci v rámci výkonu
povolání v pracovněprávních vztazích či výko-
nu svobodné profese anebo činnosti na vlastní
odpovědnost, a to nejen z pohledu podmínek
výkonu takovéto činnosti jako je její odměňová-
ní či nárok na odchod do starobního důchodu,
ale taktéž z pohledu přístupu k takové činnosti
či profesi.¹⁰ Soud taktéž neměl nejmenší pro-
blém konstatovat, že německá legislativa stano-
vuje maximální věkovou hranici pro výkon
povolání zubaře, neboť ta sama o sobě na zákla-
dě věkového kritéria zamezuje některým oso-
bám v přístupu k jejímu výkonu. V tomto
ohledu Soud připomněl, že za diskriminaci je
na základě směrnice 2000/78 nutno považovat
jak diskriminaci přímou, tak diskriminaci ne-
přímou, pakliže není dané jednání či právní
předpis členského státu nebo jeho příslušného
státního úřadu možno ospravedlnit.¹¹

Německý soud, který předložil Soudu před-
běžné otázky, kterými se zde zabýváme, uvedl
tři důvody ve veřejném zájmu, kterými by bylo
možno věkovou hranici stanovenou německou
pracovněprávní legislativou ospravedlnit. Prv-
ním důvodem byla ochrana veřejného zdraví,
druhým snaha o dosažení rovnováhy
v rámci zaměstnanosti a důvodem třetím účel-
né využití příspěvků do sociálního systému.
K prvnímu důvodu národní soud uvedl, že vy-
plývá ze zkušenosti, že se vzrůstajícím věkem
klesá schopnost výkonu lékařských profesí.
Druhé dva uvedené důvody pak spolu souvise-

¹⁰ C-411/05, Palacios de la Villa, ECR (2007) I-8531, § 43,
C-388/07, Age Concern England, ECR (2009) dosud
nepublikováno, § 24.

¹¹ Palacios Villa, op. cit., § 50, Age Concern England, op. cit. § 33.

jí z pohledu sociálně pracovní politiky, jejímž cílem je jednak zajistit, aby začínající mladí lékaři měli přístup k výkonu svého povolání a zároveň aby bylo možno účelně hospodařit s prostředky vynakládanými pojištěnci a státem na zdravotnický systém. Na tomto místě je tak třeba připomenout, že ačkoli Evropský soudní dvůr neuznává čistě ekonomické důvody jako ospravedlnění omezení unijním volným pohybem,¹² zachování rovnováhy ve zdravotnickém či daňovém systému není považováno za čistě ekonomický důvod vzhledem k jejich mimoekonomickému poslání (které je v případě daní samozřejmě nepřímé a může být ovlivněno tím, kam výtěžek předmětné daně směřuje). Nelze je tedy považovat za čistě ekonomické důvody a členské státy tak jsou oprávněny jimi argumentovat.¹³

Soud rozhodl v souvislosti s návrhy národního soudu na možné ospravedlnění tak, že žádné přípravné ani žádné jiné s daným německým zákonodárstvím související dokumenty neindikují, jaké důvody ve skutečnosti vedly k zavedení věkové hranice 68 let pro výkon profese dentisty. V těchto situacích je tak nutno, konstatuje Soud, přihlídnout k obecnému kontextu právní úpravy. Konečně posouzení této otázky Soud svěřuje národnímu soudu. Přesto však Soud ve svém následném rozhodnutí, plně v duchu článku 234 ES či nově 267 SFEU, nabízí národnímu soudu, který zde diskutované předběžné otázky položil, jakýsi návod jak se s možnými ospravedlněními vypořádat. Předtím, než se budu tomuto návodu věnovat, je ovšem třeba si v této souvislosti položit zásadní otázku, nakolik by se měl v praktickém řešení dané právní věci angažovat sám Evropský soudní dvůr a nakolik je konečné rozhodnutí pouze v kompetenci soudu členského státu.

Na jednu stranu je nepochybné, že v rámci článku 267 SFEU není v pravomoci Evropského soudního dvora ve věci konečným způsobem rozhodnout. Na druhou stranu je ovšem třeba mít na paměti, že existuje celá řada rozhodnutí, ve kterých tak ESD činí.¹⁴ Tato diskuse dále vyvolává otázku, zda se lze vždy spolehnout na to, že národní soud konkrétní právní situaci řádně posoudí a taktéž na to, že příslušná ustanovení právního řádu členského státu dostatečně nutí státní orgány prokazovat důvody, které je vedly k přijetí a následné aplikaci té které právní normy, anebo zda národní právní řád, ale v mnoha případech i unijní právní řád, žádnou důkazní povinnost v podstatě nepředpokládá a je jen na posouzení soudce či dokonce úřadu, zda je danou normu možné bez dalšího ospravedlnit. Tato otázka se stává ještě palčivější v politicky a společensky citlivých oblastech,

jako je právě zdravotnictví, kde na jednu stranu musí být členským státům povolena jistá míra diskreční pravomoci, ale na druhou stranu taková diskreční pravomoc musí být vykonávána tak, aby skutečně a přiměřeně směřovala k cílům vytyčeným zákonem či podzákonnými právními předpisy.

Soud se ve zmíněném návodu k posouzení, který adresoval národnímu soudu, nejprve vyjádřil k ospravedlňujícímu důvodu veřejného zdraví, který, jak jsme si ukázali výše, zahrnuje dva dílčí důvody. Prvním je vlastní ochrana zdraví pacienta a druhým je zachování rovnováhy v systému zdravotního pojištění členského státu. Soud uznal, že na základě dřívějšího článku 152 odstavec druhý Smlouvy o ES spadá zdravotnická politika do kompetence členských států a ty tak jsou oprávněny určovat její obsah a rozsah. Musí tak ovšem činit v souladu s unijním právem. Soud sice uznal, že stanovení věkové hranice pro výkon určité profese je již dříve konstatovaným ospravedlňujícím důvodem ve veřejném zájmu. Avšak je nutné, aby zdravotnická politika členského státu byla v praxi prováděna tak, aby skutečně a opravdově směřovala ke stanoveným cílům, a to systematickým a konzistentním způsobem.¹⁵ Pokud tomu tak není, nelze takovou politiku považovat za vhodný ospravedlňující důvod, a danou normu či její praktickou aplikaci je pak nutno posoudit za rozpornou s unijním právem.

V tomto ohledu Soud zkoumá způsob, jakým byla německá politika věkového limitu uplatňována ve své komplexnosti, a z pohledu její konzistentnosti se zaměřuje na výjimky, které v ní byly z věkového limitu 68 let pro výkon zubařské profese stanoveny. Soud uznal, že výjimky, které směřují k překonání deficitu ve stavu zubařů povolením některým z nich přesluhovat, a dále výjimky, jejichž cílem je řádné pokrytí zubařské trhu, lze považovat za souladné s unijním právem, neboť skutečně směřují k dosažení cíle ochrany zdraví pacientů. Avšak za problematickou z tohoto pohledu shledává Soud výjimku, která umožňovala výkon povolání zubaře osobám starším 68 let, které legálně působí mimo německý pojištěnečský systém. Tuto zákonem nepřímou psanou výjimku Soud nepovažoval za přiměřenou ani z časového ani z obsahového hlediska tak, aby mohla být připuštěna jako souladná s právem EU.

¹² C-136/00, Danner, ECR (2002) I-08147, § 31.

¹³ C-372/04, Watts, ECR (2006) I-4325, §§ 103 a 104, Hartlauer, op. cit., §§ 46 a 47

¹⁴ C- 42/07, Liga Portuguesa, ECR (2009), dosud nepublikováno, §§ 67 a 70.

¹⁵ Ibid.

1 Tato výjimka totiž způsobuje, že mimo pojiš-
2 těnečný systém je možné si přijít pro zákrok
3 i k zubaři, který nesplňuje danou věkovou pod-
4 mínku, což způsobuje vážné trhliny argumentu
5 německé vlády, že věkový limit přispívá
6 k ochraně veřejného zdraví. Soud ovšem ná-
7 sledně konstatoval, že tato výjimka nemá vliv
8 na možnost ospravedlnit věkovou diskriminaci
9 některých zubních lékařů v rámci zachování
10 rovnováhy zdravotně pojištěnečského systému.
11 Toto konstatování má svou logiku, avšak vede
12 k otázce, zda by měla být konzistentnost národ-
13 ní právní úpravy, a to nejen v oboru zdravot-
14 nictví a diskriminace, zkoumána v rámci
15 každého potenciálního ospravedlňujícího dů-
16 vodu zvláště, a to alternativně, anebo zda by mě-
17 la být konzistentnost zkoumána napříč
18 spektrem všech důvodů uvedených členským
19 státem na jeho obranu. Na jednu stranu vyplý-
20 vá z klasické judikatury ESD, že jeden alterna-
21 tivně stanovený ospravedlňující důvod je
22 dostatečnou justifikací celé právní úpravy. Na
23 druhou stranu existují situace, jak právní tak
24 faktické, a na některé dokonce poukázal sám
25 Soud,¹⁶ kdy je nutno pohlížet na ospravedlňují-
26 cí důvody jako na jeden celek. Dle názoru autora
27 je totiž nepochybné, že v případě úzce propoje-
28 ných ospravedlnění je nutno zkoumat je jako je-
29 den celek, neboť členským státem by nemělo být
30 dovoleno, aby prokázáním vhodnosti aplikace
31 jednoho ospravedlňujícího důvodu potenciálně
32 nahrazovaly nedostatky, které jejich legislativa
33 má v jiných směrech a celkově tak nevede k vy-
34 váženému dosažení svého obecného cíle.

35 Soud tak konstatoval, že německá legislativa
36 je na základě nutnosti zachovat rovnováhu
37 v německém sociálním systému souladná
38 s ustanovením odstavce pátého článku 2 směr-
39 nice 2000/78, který umožňuje ospravedlnit vě-
40 kovou diskriminaci důvodem zachování
41 veřejného zdraví. Podobně se Soud vyjádřil
42 i k ustanovení prvního odstavce článku 6 směr-
43 nice, když rozhodl, že jako důvod dosažení
44 účinné pracovní politiky na německém trhu je
45 možné uznat i nutnost zachovat přístup na trh
46 začínajícím zubním lékařům. Ani k této výjimce
47 z pravidla nediskriminace nelze přistupovat
48 bez dalšího uvážení, neboť i v tomto případě je
49 nezbytné prokázat její nutnost a přiměřenost.
50 Není totiž možné vyloučit, že i při zachování
51 osob starších 68 let u jejich zubařských křesel
52 nevznikne nemožnost vstupu jejich mladších
53 kolegů na pracovní trh. V této souvislosti tak
54 Soud poukázal na to, že německý systém řádně
55 dbá na to, aby byl zachován dostatečný počet
56 zubních lékařů ve všech německých regionech.

57 Rozhodnutí Soudu v případě Wolf vzhledem
58 k výše uvedenému faktickému stavu vychází

z velmi podobné startovní pozice jako rozhod-
nutí ve věci Petersen. Soud konstatuje, že věko-
vou hranici třiceti let jako maximální mez pro
nábor osob pro výkon povolání požárníka je
nutno považovat za diskriminaci na základě vě-
ku. Jedná se totiž o podmínku přístupu k výko-
nu daného povolání, která jako taková spadá do
pole působnosti směrnice 2000/78. Věkovou
hranicí je za diskriminaci nutno považovat pro-
to, že německá legislativa rozlišuje mezi dvěma
potenciálními uchazeči o zaměstnání, kteří se
nacházejí v analogické situaci, pouze proto, že
každý z nich je jinak star.¹⁷ Po tomto konstatov-
vání musel Soud vyřešit klíčovou otázku, zda je
možné tuto věkovou diskriminaci ospravedlnit
či nikoli. Soud, který předběžně otázky v tomto
případě položil, poukázal, že cílem dané legis-
lativy je snaha zajistit, aby osoby vykonávající
povolání požárníka měly přístup k dostatečně
dlouhé kariéře, aby v zájmu zachování užiteč-
nosti této veřejné služby bylo zaručeno účinné
věkové rozvrstvení osob v tomto povolání a dá-
le tak nutnost snížit na nutné minimum výpla-
tu sociálních dávek, které mohou s výkonem
tohoto rizikového povolání souviset.

Předtím než se podíváme na to, jakým způso-
bem se k tomuto odůvodnění postavil Evropský
soudní dvůr, je třeba položit si znovu již jednou
naznačenou otázku. Ta zní, třeba právě v sou-
vislosti s věkovou hranicí třiceti let, proč právě
takováto věková hranice a také zda je možné ta-
kověto věkové hranice paušalizovat. Odpověď
na druhou část otázky by měla znít, že to mož-
né není, protože ideálně by mělo být přihlíženo
ke všem okolnostem jednotlivého případu. Na
druhou stranu si je ovšem třeba uvědomit, že
zákonodárce ne vždy tuto možnost má a musí
tak nutně přihlídnout ke své předcházející zku-
šenosti a taktéž k dobrozdáním odborníků
v oborech, které se zabývají závislostí pracov-
ního výkonu a věku. Přesnější odpověď by tak
nejspíše mohla znít, že paušalizovat je v tako-
vých případech nutné, ovšem pouze na zá-
kladě detailní znalosti dané problematiky
s případným připuštěním výjimek v odůvodně-
ných případech.

Soud se ve vlastním rozhodnutí o možnosti
ospravedlnit zde diskutovanou věkovou hrani-
ci pro přístup k výkonu povolání požárníka,
resp. povolání v rámci technických požární-
ckých služeb, o které se ucházel pan Wolf, opřel
o článek 4 odstavec první směrnice 2000/78,
který stanovuje, že věková diskriminace může
být ospravedlněna v případě, že podstatnou

¹⁶ C-142/05, Mickelsson a Roos, ECR (2009) dosud
nepublikováno, § 33.

¹⁷ Wolf, op. cit., § 27.

složku výkonu určitého povolání tvoří fyzické předpoklady a schopnosti uchazeče, které mohou klesat se vzrůstajícím věkem. Soud poukázal na to, že povolání požárníka takovouto fyzickou zdatnost předpokládá, neboť pracovníci působící v rámci této veřejné služby mají za úkol zejména ochraňovat veřejnost před požárem a dalšími katastrofami, což vyžaduje náročné fyzické výkony, které není možné od určitého věku, Soud uvádí 45 až 50 let, optimálně podávat a veřejnosti tak její ochranu zajistit. Soulad se směrnicí ovšem vyžaduje, aby věková podmínka byla nejen esenciálním předpokladem výkonu daného povolání, ale taktéž aby byla uplatňována na jednotlivé případy přiměřeně.¹⁸

Soud konstatoval, že německá legislativa zavádějící podmínku maximální věkové hranice pro výkon povolání požárníka je aplikována přiměřeně. Soud se odvolal na nutnost zachovat funkčnost požární služby jako celku, v jehož rámci musí existovat vyvážená věková struktura mezi mladšími osobami, které vykonávají fyzickou práci, a osobami ve vyšším věku a s delšími zkušenostmi, které mají na starosti vedení a administrativní řízení této služby. Dle rozhodnutí Soudu je nutné, aby osoba, která má vykonávat svou činnost v rámci druhé uvedené kategorie, nabyla před nástupem na některou takovouto pozici dostatečné množství zkušeností, které vycházejí zejména z předcházejícího praktického výkonu požárnického povolání po dostatečně dlouhou dobu. Tímto způsobem Soud dospěl k závěru, že pozdní nástup do praktického výkonu tohoto povolání by mohl vést ke snížení možnosti získání dostatků informací, které mohou být následně využity v méně aktivní službě. Ačkoli by bylo možné tomuto rozhodnutí namítnout, že až příliš generalizuje

s odvoláním na výše uvedený rozbor této otázky, a také na to, že Německo bylo schopné dostát své důkazní povinnosti a řádně odůvodnit své záměry při stanovování a následné aplikaci věkové hranice pro přístup k výkonu povolání požárníka, je možné konstatovat, že rozhodnutí soudu ve věci Wolf lze považovat za vyvážené.

Závěr

Diskriminace na základě věku je bezpochyby citlivou otázkou. Její senzitivita může být dále umocněna v případě, že je nutné se s ní vypořádat v rámci kontextu politicky a ekonomicky citlivých oblastí jako je aplikace zdravotnické politiky členského státu či výkon veřejné služby. Naposled uvedené konstatování ovšem neznamená ani to, že by úprava předmětné právní oblasti spadala mimo pole působnosti unijního práva, ani to, že by členským státům měla být svěřena neomezená míra diskrece v této úpravě. Protože diskriminace na základě věku může negativně ovlivňovat pohyb nejen ekonomických, ale i neekonomických faktorů v rámci jednotného trhu, je nutno zajistit, aby takovýmto negativním implikacím bylo zabráněno. Členské státy tak jsou povinny jimi případně ustanovená pravidla zakládající věkovou diskriminaci řádně odůvodnit a na základě předcházejícího rozboru zejména prokázat jejich nutnost a přiměřenost. Pakliže toto prokázáno není, je nutno danou normu považovat za rozpornou s unijním právem.

Martin Lyčka

¹⁸ Wolf, op. cit., § 34.

Nejvyšší soud

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 4347/2007

Datum rozhodnutí: 10. prosince 2009

Závěr: *Rozhodnutí soudu o neshodě spoluvlastníků při hospodaření se společnou věcí musí vést k účelné a hospodárné správě společné věci mimo jiné i z hlediska možnosti dispozic s prostředky na účtu u peněžního ústavu. Postupem podle § 139 odst. 2 občanského zákoníku se nelze domáhat toho, aby soud svým rozhodnutím fakticky převzal správu společné věci, neboť postupem podle tohoto ustanovení lze řešit toliko jednorázovou neshodu vzniklou mezi spoluvlastníky. Lze se též domáhat toho, aby soud určil na návrh spoluvlastníka správce společné věci. Tím může být spoluvlastník nebo třetí osoba.*

Obsah: Soud prvního stupně svým rozsudkem nahradil „souhlas žalované se zřízením a vedením běžného účtu pro fyzické osoby, pro příjmy a výdaje související se správou domu“ u určitého peněžního ústavu. Spoluvlastnice domu, mezi kterými byl veden spor, ukládaly dosud prostředky z nájmu bytů ve sporném domě na účet jedné z nich, se kterým druhá nemohla v dostatečném rozsahu disponovat. Změnu účtu však první spoluvlastnice odmítla, proto se druhá spoluvlastnice obrátila na soud. Soud žalobě vyhověl s tím, že ačkoliv spoluvlastnice mají stejný podíl, jejich postavení není stejné vzhledem k rozdílnému přístupu k prostředkům výnosů z domu. Odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalované uložil povinnost „přestat ukládat společné výnosy z domu na svůj účet“, a to do určitého data, a dále oběma účastnicím uložil povinnost od téhož data zřídit společný běžný účet pro více osob. Hospodaření se společnou věcí je případem, kdy soud není vázán návrhy účastníků a může přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se účastníci domáhají, neboť hospodaření se společnou věcí je úpravou, kdy z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky. Otázka, na jaký účet mají být shromažďovány výnosy ze společné věci (a hrazeny výdaje) je věcí výkonu správy společné věci, a tedy hospodaření se

společnou věcí. V případě neshody rovnodílných spoluvlastníků je pak na soudu, aby o takové neshodě rozhodl. Předmětem neshody nebylo jen samotné zřízení společného účtu, ale i ukládání výnosů z domu na původní účet. Způsob řešení neshody zvolený soudem prvního stupně ohledně ukládání příjmů ze společné věci zcela problém nevyřešilo, neboť soud prvního stupně se nevypořádal se základní otázkou neshody účastnic při hospodaření se společnou věcí – kam mají být ukládány výnosy ze společné věci (případně z čeho mají být hrazeny výdaje). V souvislosti s řešením neshody mezi účastnicemi při hospodaření se společnou věcí proto bylo potřeba jednak uložit žalované povinnost přestat ukládat příjmy ze společné věci na její účet, jednak uložit účastnicím povinnost ukládat příjmy ze společné věci na společný účet, který musí účastnice také zřídit. Povinnost hradit ze společného účtu také výdaje na společnou věc však nebylo podle odvolacího soudu účelné stanovit, neboť každý ze spoluvlastníků je povinen hradit výdaje na společnou věc podle velikosti spoluvlastnického podílu. Z jakých prostředků bude každá z účastnic plnit svou povinnost hradit výdaje na společnou věc, není třeba určovat. V dovolání žalovaná mimo jiné tvrdila, že žádný právní předpis nenutí jednotlivce zřídit si běžný účet, natož účet společný. Stejně tak žádný právní předpis nestanoví, že výnosy ze spoluvlastněných nemovitostí musí být shromažďovány na společném účtu u banky. Soudní rozhodnutí nahrazuje projev vůle, musí tedy obsahovat i znění konkrétní smlouvy s ohledem na vykonatelnost takových rozsudků dle § 161 odst. 3 o. s. ř. Takové rozhodnutí však musí zavazovat všechny účastníky smlouvy, kteří mají být též účastníky řízení (tj. tedy i příslušnou banku, ta však účastníkem řízení nebyla). Dovolání Nejvyšší soud vyhověl a oba rozsudky zrušil. Rozhodnutí soudu opírající se o § 139 odst. 2 občanského zákoníku má konstitutivní charakter a jeho smyslem je vyřešení konkrétní neshody spoluvlastníků o hospodaření se společnou věcí. Soud se od návrhu účastníků může odchýlit. Soudem zvolené řešení však musí respektovat, o jakou konkrétní neshodu spoluvlastníků při hospodaření se společnou věcí šlo a k jakému konkrétnímu výkonu spoluvlastnických

práv se nepodařilo uzavřít dohodu rovnodílných podílových spoluvlastníků, neboť ve vztahu ke konkrétní neshodě je soud povolán zaujmout příslušné řešení, jehož prostřednictvím bude vzniklá spoluvlastnická neshoda odstraněna. V tomto směru je pak vázán v žalobě vylíčenými rozhodujícími skutečnostmi, jež vymezují obsah této neshody, resp. skutkovými zjištěními učiněnými v průběhu řízení. V návaznosti na tato zjištění je pak nutno posuzovat, jaký způsob řešení přichází do úvahy. Rozhodnutí o neshodě spoluvlastnic při hospodaření se společnou věcí musí vést k účelné a hospodárné správě společné věci mimo jiné i z hlediska možnosti dispozic s prostředky na účtu u peněžního ústavu. Prostřednictvím soudního rozhodnutí nemůže být spoluvlastnicím uložena povinnost zřídit si společný účet, neboť takto uložená povinnost nemá oporu v hmotném právu. Z dosavadního stavu řízení je zřejmé, že žalovaná nesouhlasí se zřízením společného účtu u konkrétní banky, čímž je založena konkrétní neshoda spoluvlastníků při hospodaření se společnou věcí. Její řešení ve vztahu ke společnému účtu však nemůže být realizováno soudním rozhodnutím, jímž by byl nahrazen projev vůle žalované ke zřízení společného účtu, ale toliko nahrazením projevu vůle k podání žádosti o zřízení společného účtu. V takovém případě by záleželo na smluvních jednáních s třetím subjektem (bankovním ústavem), zda by ke zřízení společného účtu, jež je založeno na smluvním základě, došlo či nikoliv. Nejsou-li podíloví spoluvlastníci schopni se dohodnout na společné správě věci, není soud oprávněn takto vzniklý spor mezi nimi řešit výběrem bankovního ústavu a konkrétního typu účtu. Nelze však vyloučit k návrhu spoluvlastníka určení, že některý ze spoluvlastníků (případně třetí osoba) bude jako správce vykonávat správu domu.

Související judikatura: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. 22 Cdo 49/2004, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 1999, sp. zn. 22 Cdo 2528/98

Relevantní ustanovení: § 139 odst. 2 občanského zákoníku

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1925/2008

Datum rozhodnutí: 16. prosince 2009

Závěr: *Náhrada za ztížení společenského uplatnění je jednorázovým odškodněním nemajetkové újmy spočívající ve zhoršení kvality života a nelze ji tedy rozpočítávat na jednotlivé dny hypotetické doby života poškozeného. Případné zhoršení již ustáleného zdravotního stavu v příčinné souvislosti s odškodňo-*

vaným úrazem vede ke vzniku nového nároku na náhradu ztížení společenského uplatnění, jehož vznik nelze nyní předjímat.

Obsah: Žalobkyně se domáhala na žalované pojišťovně plnění na náhradu škody na zdraví způsobené jí při dopravní nehodě dne 11. 6. 2002 zaviněné manželem žalobkyně, kdy jako spolujezdkyně v havarovaném osobním automobilu utrpěla těžký úraz. Okresní soud uložil žalované zaplatit částku 5.688.000 Kč a rozhodl o nákladech řízení. Soud dospěl k závěru, že odškodnění ztížení společenského uplatnění stanovené znaleckými posudky na 8100 bodů ani po zvýšení o 50 % podle § 6 odst. 1 písm. c) vyhlášky č. 440/2001 Sb. (snížené o 20 % v důsledku spoluzavinění žalobkyně na vzniku škody) nevyjadřuje následky úrazu, které žalobkyně jako poškozená utrpěla, a ve smyslu § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. zvýšil odškodnění žalobkyně na devítinásobek základního bodového ohodnocení. Odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku tak, že žalobu zamítl co do částky 2.332.800 Kč. Odvolací soud po doplnění dokazování dospěl k závěru, že žalobkyně není zcela vyloučena ze všech kulturních a společenských činností, tudíž byla-li jí soudem přiznána částka 3.355.200 Kč a mimosoudně uhrazena částka 1.310.400 Kč, dostalo se jí odškodnění v rozsahu šestinásobku základního bodového ohodnocení, které je podle odvolacího soudu přiměřené. V dovolání žalobkyně namítala, že se odvolací soud při hodnocení ztížení společenského uplatnění neřídil principem proporcionality, pakliže dovedl mimořádné odškodnění ve výši pětinasobku základního bodového ohodnocení. Žalobkyně běžné životní úkony zvládá jen díky mimořádnému úsilí a snaze zapojit se do běžného života, což je jí paradoxně přičítáno k tíži. Poukázala na to, že úraz utrpěla v mladém věku a její omezení budou s přibývajícím věkem narůstat. V případě, že by se dožila věku 70 let, odvolacím soudem přiznaná částka představuje denně 260 Kč, což nepovažuje za přiměřené vzhledem ke všem následkům úrazu. Dovolací soud dovolání zamítl. Ztížení společenského uplatnění vyjadřuje následky škody na zdraví, které jsou trvalého rázu a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v osobním životě či jiných sférách jeho života. Odškodnění ztížení společenského uplatnění samo o sobě ve své podstatě již v základní výměře podle sazeb bodového ohodnocení stanoveného v přílohách č. 2 a 4 vyhlášky č. 440/2001 Sb. představuje náhradu za prokazatelně nepříznivé důsledky pro životní úkony poškozeného, pro uspokojování jeho životních a společenských potřeb a pro

plnění jeho společenských úkolů (§ 3 odst. 1 vyhlášky). Přiznání takového odškodnění samotného tedy předpokládá, že poškozený je vlivem následků utrpeného zranění omezen ve svých možnostech, např. volby povolání, způsobů osobního uplatnění v rodinném životě a ve volném čase (různé záliby), v možnostech účastnit se kulturní a sportovní činnosti či v jiných formách společenského uplatnění; jsou tedy omezeny jeho možnosti uplatnit se v životě a ve společnosti. Předpokladem přiměřeného zvýšení základní částky podle § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. je existence takových skutečností, které umožňují učinit závěr, že omezení poškozeného nelze vyjádřit jen základním odškodněním ztížení společenského uplatnění. Výše náhrady za ztížení společenského uplatnění je v zásadě založena na srovnání způsobu života poškozeného a jeho aktivit v době před poškozením a poté. Zvýšení náhrady tedy zásadně vychází ze srovnání aktivit a způsobu života poškozeného před poškozením zdraví se stavem, který u něj nastal v důsledku poškození, a spočívá na skutkovém zjištění, zda a nakolik jsou v důsledku škody na zdraví omezeny či zcela ztraceny jeho předchozí možnosti k uplatnění v životě a ve společnosti. Protože oba soudy se řádně posouzením následků úrazu zabývaly a též z důvodů uvedených ve shrnutí nebylo dovolání shledáno důvodným.

Související judikatura: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2004, sp. zn. 25 Cdo 847/2004, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2004, sp. zn. 25 Cdo 104/2004, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2186/2004

Relevantní ustanovení: vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 5359/2007

Datum rozhodnutí: 6. ledna 2010

Závěr: *Závěr o tom, že určitý předmět je součástí věci hlavní na základě toho, že jejím oddělením se věc hlavní znehodnotí, ještě neumožňuje tvrdit, že spojení tohoto předmětu s věcí hlavní věc hlavní v každém případě znehodnocuje. Znehodnocením věci hlavní při posuzování, zda v konkrétním případě určitý hmotný substrát je součástí věci či nikoli, nelze chápat pouze fyzické zničení věci anebo podstatné poškození věci hlavní při oddělení součásti, ale rovněž snížení hodnoty a tedy zpravidla ceny věci, ale též i znehodnocení funkční, případně znehodnocení estetické. Bylo-li předmětem smlouvy vytvoření součástí již existující věci (§ 120 odst. 1 občanského zákoní-*

ku), nejde o smlouvu o zhotovení věci na zakázku, neboť vytvořením pouze součástí věci nevzniká samostatná věc, nýbrž se jen mění kvalita či vlastnost věci, k níž sounáleží, tudíž takovou smlouvu je třeba posoudit ve smyslu § 652 a násl. občanského zákoníku jako smlouvu o opravě a úpravě věci.

Obsah: Žalobce se původně domáhal, aby žalované bylo uloženo zaplatit mu 28.291 Kč s příslušenstvím jako doplatek ceny díla podle smlouvy o dílo uzavřené dne 4. března 1996, na základě které zhotovil pro žalovanou jako objednatelku kachlová kamna a krb v jejím domě. Žalovaná se posléze vzájemným návrhem domáhala zrušení předmětné smlouvy o dílo, odstranění krbu a kachlových kamen z jejího domu, vrácení zaplacené částky 160.000 Kč s příslušenstvím a vydání krbové vložky. Vzájemný návrh odůvodnila tím, že po předání děl zjistila vážné vady, vyzvala žalobce k jejich odstranění, ten však její výzvy ignoroval a žalovaná proto od smlouvy dne 17. října 1997 odstoupila. Soud prvního stupně vzájemný návrh žalované v podstatné části zamítl, ve zbytku návrhu vyhověl a uložil žalobci povinnost žalované tento rozdíl zaplatit. Odvolací soud změnil rozsudek tak, že uložil žalobci zaplatit žalované i zbývající částku. Kamna a krb totiž nejsou funkční, a protože za daných okolností lze jejich plnou funkčnost požadovat, žalovaná má nárok na vydání bezdůvodného obohacení, které vzniklo žalobci poté, kdy žalovaná od smlouvy odstoupila. Jestliže kamna a krb neplní svou účelovou funkci, pouhá estetická funkce ke zhodnocení nemovitosti nepostačuje. Samotné žalované žádné bezdůvodné obohacení nevzniklo vzhledem k nefunkčnosti kamen a krbu, jelikož použitý materiál nelze při demontáži obou předmětů znovu použít. V dovolání žalobce tvrdil, že z předchozího rozhodnutí Nejvyššího soudu vydaného v této věci plyne, že krb a kachlová kamna jsou součástí nemovitosti žalované. Proto žalovaná získala zabudováním kamen a krbu do své nemovitosti určitou hodnotu, a to hodnotu spočívající v možnosti využívat kamna a krb jako doplňková topidla, a dále hodnotu estetickou. Dále dodává, že pokud by zde nebyla ani hodnota spočívající v doplňkovém vytápění nemovitosti, ani hodnota estetická, nebyl by udržitelný závěr, že krb a kamna jsou součástí nemovitosti, neboť technicky oddělitelné nepochybně jsou a ke ztrátě estetické či funkční či jakékoli jiné by nemohlo dojít, pokud by zde taková hodnota nebyla – tedy krb a kamna by v případě, že by neměly žádnou hodnotu, mohly být od nemovitosti žalované odděleny, aniž by tím byla nemovitost zhodnocena. Proto se žalované určité hodnoty dostalo, tudíž se bezdůvodně obohatila, došlo-

li k odstoupení od smlouvy. Dovolání Nejvyšší soud vyhověl z důvodu nedostatečných skutkových zjištění (vady znaleckých posudků). Nad rámec toho se však vyjádřil i k vztahu „znehodnocení“ hlavní věci v souvislosti s oddělením její součásti.

Související judikatura: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 1999, sp. zn. 25 Cdo 770/98, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2000, sp. zn. 22 Cdo 2548/98

Relevantní ustanovení: § 120 odst. 2, § 457 a § 652 občanského zákoníku

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2170/2009

Datum rozhodnutí: 8. prosince 2009

Závěr: *Je-li nájemce omezen v užívání předmětu nájmu, popř. nemůže-li předmět nájmu užívat, po delší dobu, trvá jeho právo žádat slevu na nájemném, popř. nájemné neplatit po dobu, dokud není vada předmětu nájmu odstraněna a obnovena možnost věc ze strany nájemce řádně užívat. Nájemci však prekluduje nárok na slevu z nájmu, popř. nárok nájemné neplatit (resp. nárok na jeho vrácení) za dobu starší než šest měsíců před uplatněním nároku (např. oznámením pronajímateli, že nájemce bude do odstranění protiprávního stavu platit nižší nájemné nebo je nebude platit vůbec, popř. žádostí o vrácení zaplaceného nájemného). Ustanovení § 675 občanského zákoníku neznamená prekluzi práva nájemce na to, aby pronajímatel svým nákladem udržoval předmět nájmu ve stavu způsobilém dohodnutému, popř. obvyklému způsobu jeho užívání. Dokud tento stav trvá, právo nájemce na slevu na nájemném neprekluduje. Možností užívat předmět nájmu pouze omezeně ve smyslu § 674 občanského zákoníku je u luxusní nemovitosti třeba rozumět rovněž situaci, kdy je nájemce omezen v užívání nadstandardního zařízení, případně kdy správa a údržba nemovitosti působí nájemci potíže nepřiměřené standardu luxusní nemovitosti.*

Obsah: Žalobci se domáhali zaplacení částky 776.000 Kč s příslušenstvím z titulu nezaplaceného nájemného. Na základě nájemní smlouvy předali žalované do užívání vilu s příslušenstvím, garáží a zahradou za sjednané nájemné ve výši 80.000 Kč měsíčně. Žalovaná platila řádně nájemné do měsíce února 2001, kdy nájemné s odkazem na vady nemovitosti platit přestala. O tom informovala pronajímatele dopisem ze dne 17. 1. 2001. Žalobci nájemní smlouvu vypověděli, čímž nájemní vztah zanikl. Žalovaná vilu vyklidila a žalobcům předala. Žalovaná namítala, že poslala žalobcům dopisy, ve kterých je vyzývala nejen k nápravě vad nemovitosti, které vila vykazovala od uzavření smlouvy, ale také k nápravě závad, které vznikly v průběhu uží-

vání vily. Mimo jiné upozorňovala na nově se projevující vady elektrické a otopné soustavy způsobující časté výpadky elektrické energie a nefunkční vytápění, s tím, že do doby jejich odstranění zastavuje platby nájemného a žádá vrácení částek dosud na nájemném zaplacených. Soud prvního stupně žalobě vyhověl. Dospěl totiž k závěru, že žalovaná nárok na slevu na nájemném neuplatnila v šestiměsíční prekluzivní lhůtě. Odvolací soud rozsudek potvrdil. Žalovaná podala dovolání, ve kterém namítala zejména skutečnost, že nárok na slevu na nájemném jí vzniknul ze zákona podle § 673 a 674 občanského zákoníku. Dále pak zpochybňovala některé skutkové závěry. Dovolání Nejvyšší soud vyhověl. Dopis ze dne 17. 1. 2001 ve shodě s odvolacím soudem považoval za uplatnění slevy na nájemném, avšak odchylně posuzoval otázku prekluze nároku na slevu dle § 675 občanského zákoníku. Je-li nájemce omezen v užívání předmětu nájmu, popř. nemůže-li předmět nájmu užívat po delší dobu, trvá jeho právo žádat slevu na nájemném, popř. nájemné neplatit po dobu, dokud není vada předmětu nájmu odstraněna a obnovena možnost věc ze strany nájemce řádně užívat. Po celou tuto dobu „dochází“ ve smyslu druhé věty § 675 občanského zákoníku ke skutečnosti zakládající právo na slevu, resp. právo neplatit nájemné. Nájemci ovšem prekluduje nárok na slevu z nájmu, popř. nárok nájemné neplatit (resp., bylo-li již nájemné zaplacen, nárok na jeho vrácení) za dobu starší než šest měsíců před uplatněním nároku (např. oznámením pronajímateli, že nájemce bude do odstranění protiprávního stavu platit nižší nájemné nebo je nebude platit vůbec, popř. žádostí o vrácení zaplaceného nájemného). Ustanovení § 675 občanského zákoníku neznamená prekluzi práva nájemce na to, aby pronajímatel svým nákladem udržoval předmět nájmu ve stavu způsobilém dohodnutému, popř. obvyklému způsobu jeho užívání (§ 664 občanského zákoníku). Výklad zastávaný odvolacím soudem, podle něhož neuplatněním nároku nájemné neplatit, resp. nároku na slevu na nájemném do šesti měsíců ode dne, kdy protiprávní stav započal, nárok zaniká i za situace, kdy protiprávní stav trvá, a to jak za období mladší šesti měsíců před uplatněním nároku, tak i do budoucna, by zbavil nájemce možnosti uplatňovat vůči pronajímateli účinnou sankci a pronajímatel by nebyl veden k plnění své povinnosti podle § 664 občanského zákoníku. Systematický výklad uvedených ustanovení proto vedl dovolací soud k závěru, že právní názor odvolacího soudu byl nesprávný.

Relevantní ustanovení: § 657, 664 a 675 občanského zákoníku

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 489/2009

Datum rozhodnutí: 15. prosince 2009

Závěr: Ustanovení § 231 odst. 4 obchodního zákoníku umožňuje, aby si družstvo upravilo ve stanovách další důvody, pro které může být jeho člen z družstva vyloučen. Musí však jít o důvody důležité. Není vyloučeno, aby důvodem pro vyloučení byly též výpovědní důvody pro výpověď z nájmu bytu podle občanského zákoníku, neboť vztah mezi družstvem a jeho členem je často také vztahem pronajímatele a nájemce. Tato úprava může být provedena i odkazem na příslušné zákonné ustanovení. I v tomto případě se však může jednat jen o ty výpovědní důvody, které lze z hlediska vztahu člena k družstvu považovat za důležité. Při vyloučení z družstva dochází k zániku nájmu družstevního bytu nikoli v důsledku výpovědi, nýbrž v důsledku zániku členského vztahu k družstvu podle § 714 občanského zákoníku.

Obsah: Soud prvního stupně zamítl návrh na určení neplatnosti usnesení členské schůze o vyloučení člena z družstva. Odvolací soud rozsudek změnil a neplatnost usnesení o vyloučení z družstva určil. Odvolací soud shledal oprávněnou zejména námitku navrhovatelky, že důvod jejího vyloučení podle stanov nebyl naplněn. Základní podmínkou pro výpověď podle § 711 občanského zákoníku ve znění účinném v době rozhodování představenstva o vyloučení navrhovatelky z družstva, na který příslušné ustanovení stanov odkazuje, bylo přivolení soudu, a tato podmínka v daném případě splněna nebyla. Předmětné ustanovení stanov nelze podle názoru odvolacího soudu chápat tak, že si družstvo samo posoudí, zda jsou dány důvody pro výpověď z nájmu bytu. Jedině soudu v řízení podle § 711 občanského zákoníku totiž přísluší posoudit, zda jsou naplněny výpovědní důvody či nikoliv. Jelikož však dosud nebylo soudem o přivolení k výpovědi z nájmu bytu pravomocně rozhodnuto, podmínka pro výpověď podle § 711 občanského zákoníku, kterou předpokládají stanovy, splněna nebyla. V dovolání družstvo s tímto názorem polemizovalo. Uvedlo, že odkaz na § 711 občanského zákoníku byl ve stanovách učiněn pro „zestručnění“, aby ve stanovách nemusely být „vypisovány“ jednotlivé důvody, z nichž může dát pronajímatel nájemci výpověď dle § 711 odst. 1 písm. c/, d/, g/ a h/ občanského zákoníku. Odkaz na odstavec 1 uvedeného ustanovení však neznamená, že družstvo musí v případě rozhodování o vyloučení člena z těchto důvodů čekat na přivolení soudu. Předmětný odkaz je nutno vykládat tak, že člena je možno vyloučit, jsou-li splněny podmínky pro výpověď z nájmu bytu, nikoliv až když soud přivo-

lil k výpovědi z nájmu bytu. Nejvyšší soud dovolání zamítl. Názor vyslovený odvolacím soudem, podle něhož „základní podmínkou pro výpověď“ je přivolení soudu, neoznačil za správný, neboť směřuje posouzení skutkových podmínek výpovědních důvodů s právní podmínkou účinnosti výpovědi. Je-li možné, aby mezi důvody vyloučení z družstva byly zahrnuty důvody výpovědi z nájmu bytu, není třeba rozhodnutí o vyloučení z těchto důvodů dále podmiňovat tím, že družstvo dotčenému členu účinně (se soudním přivolením) vypoví nájem družstevního bytu. Dovolání však nebylo důvodné z toho důvodu, že právo družstva vyloučit navrhovatelku v mezidobí zaniklo.

Relevantní ustanovení: § 234 odst. 4 obchodního zákoníku, § 714 občanského zákoníku.

Nejvyšší správní soud

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 5 Aps 2/2010

Datum rozhodnutí: 19. března 2010

Závěr: K zahájení daňové kontroly není nutné konkrétní podezření či pochybnosti o správnosti předchozích daňových přiznání a tato daňová kontrola může být zahajována, obdobně jako v jiných oblastech veřejné správy, na namátkovém principu. Tím spíše není třeba, aby byly takové pochybnosti či podezření uvedeny v protokolu o zahájení daňové kontroly. Provádění daňové kontroly lze považovat za nezákonný zásah ve smyslu § 82 s. ř. s., vyžadující intervenci správního soudu, pokud by bylo zřejmé, že její zahájení či provádění je výsledkem svévole, resp. šikanózního jednání správce daně vůči daňovému subjektu. To však nelze spatřovat v pouhém zahájení daňové kontroly bez konkrétního podezření na zkrácení daně.

Obsah: Daňový subjekt podal žalobu podle § 82 soudního řádu správního, kterou se domáhal zákazu provádět daňovou kontrolu. Tvrdil, že prováděná daňová kontrola je nezákonným zásahem správního orgánu, neboť důvody pro zahájení kontroly nebyly uvedeny v protokolu o jejím zahájení, jak vyžaduje nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1835/07. Správní soud žalobě vyhověl a přikázal finančnímu úřadu zastavit daňové řízení ve specifikovaných věcech. Dospěl k závěru, že se jedná o nezákonný zásah, neboť důvody zahájení kontroly byly uvedeny toliko v dokumentu označeném „Obsahové zaměření kontroly“, nikoliv ve vlastním protoko-

lu o jejím zahájení. Proti tomuto rozsudku podal finanční úřad kasační stížnost. Jeho klíčová námitka se koncentrovala na otázku, za jakých okolností lze daňovou kontrolu provádět. Dle svého názoru stěžovatel dostal požadavku na vyloučení svévole při zahájení daňové kontroly, neboť v okamžiku zahájení daňové kontroly existovaly důvody pro její zahájení, jež byly formulovány v dokumentu „Obsahové zaměření kontroly“. Skutečnost, že tyto důvody nejsou uvedeny v protokolu o zahájení kontroly, je procesní vadou odstranitelnou v dalším řízení. Nejvyšší správní soud nejdříve konstatoval, že podat žalobu podle § 82 s. ř. s. proti provádění daňové kontroly je přípustné a i důvodné, je-li splněno šest podmínek: žalobce musí být přímo (1. podmínka) zkrácen na svých právech (2. podmínka) nezákonným (3. podmínka) zásahem, pokynem nebo donucením („zásahem“ správního orgánu v širším smyslu) správního orgánu, který není rozhodnutím (4. podmínka), a byl zaměřen přímo proti němu nebo v jeho důsledku bylo proti němu přímo zasaženo (5. podmínka), přičemž „zásah“ v širším smyslu nebo jeho důsledky musí trvat nebo musí hrozit opakování „zásahu“ (6. podmínka). Klíčové se stalo posouzení nezákonnosti zásahu. K této otázce se vyjádřil Ústavní soud v uvedeném nálezu v tom smyslu, že daňová kontrola představuje v rámci daňového řízení nejcitelnější zákonem aprobované narušení autonomní sféry jednotlivce. Takové omezení, kromě toho, že musí být stanoveno zákonem, musí současně sledovat určitý cíl a být ve vztahu k tomuto cíli přiměřené. V podmínkách materiálního právního státu je proto nezbytné trvat na požadavku, aby takové omezení či narušení autonomní sféry jednotlivce mělo jasný a předem seznatelný důvod, legitimující použití takového omezení, a takový důvod musí spočívat v konkrétních skutečnostech. Jinak řečeno, v případě daňové kontroly nemůže být takovým důvodem obecně formulovaný zájem státu na výběru daní, který je účelem zákona o správě daní a poplatků, nýbrž musí zde existovat konkrétními skutečnostmi podložené podezření, že konkrétní daňový subjekt, u něhož je daňová kontrola zahajována, zřejmě svou daňovou povinnost nesplnil. Nejvyšší správní soud následně konstatoval, že judikatura Ústavního soudu nevykazuje znaky úplné závaznosti, nýbrž je možné se od ní odchýlit, je-li takový postup dostatečně racionálně zdůvodněn. Následně Nejvyšší správní soud podrobně vyloučil, proč se nálezem necítí vázán, načež zformuloval závěr uvedený ve shrnutí. V důsledku toho pak rozsudek správního soudu zrušil.

Související judikatura: nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1835/07, rozsudek Nejvyššího

správního soudu ze dne 13. 8. 2009, sp. zn. 7 Afs 57/2009

Relevantní ustanovení: § 16 zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, § 82 soudního řádu správního

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 7 Afs 10/2010

Datum rozhodnutí: 25. února 2010

Závěr: *Správní soud, který dospěje k závěru o protiústavnosti zákona, jenž byl nebo má být při rozhodování věci použit, není oprávněn sám z tohoto závěru vyvodit právní důsledky. Je povinen podle čl. 95 odst. 2 Ústavy podat návrh na zrušení takového zákona Ústavnímu soudu.*

Obsah: Správní soud zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal zrušení rozhodnutí finančního ředitelství, jímž bylo zamítnuto odvolání stěžovatele proti platebnímu výměru finančního úřadu o vyměření vlastní daňové povinnosti na dani z přidané hodnoty za zdaňovací období březen 2007. Podle názoru správního soudu bylo pro závěr o důvodnosti či nedůvodnosti žaloby klíčové to, zda se ustanovení § 51 odst. 1 písm. i) a § 68 odst. 10 zákona o dani z přidané hodnoty stala po 1. 4. 2006 znovu platnými a účinnými součástmi tohoto zákona, a to v důsledku novely zákona o dani z přidané hodnoty provedené zákonem č. 109/2006 Sb. Zákonem č. 109/2006 Sb. bylo zrušeno ust. § 113 písm. b) zákona o dani z přidané hodnoty, kterým byla platnost uvedených ustanovení, tj. § 51 odst. 1 písm. i) a § 68 odst. 10 zákona o dani z přidané hodnoty, omezena do 31. 12. 2004. Posouzení důvodnosti žaloby proto správní soud zúžil na posouzení otázky, zda ustanovení právního předpisu, o němž právní předpis stanovil, že ke konkrétnímu dni pozbývá platnosti, tento den prokazatelně nastal a ustanovení platnosti pozbylo, může znovu nabýt platnosti a účinnosti „jenom“ tím, že ustanovení, na jehož základě předtím platnosti pozbylo, bylo následně jiným právním předpisem zrušeno. Na řešení této otázky bylo dle správního soudu potřeba nahlížet z obecnějších hledisek a tato právní otázka měla podstatný ústavněprávní aspekt. Ustanovení § 113 zákona o dani z přidané hodnoty bylo k 1. 4. 2006 novelizováno zákonem č. 109/2006 Sb. Tento zákon je označen jako zákon, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o sociálních službách. Z čl. XVII bod 2, který se týká § 113 zákona o dani z přidané hodnoty, však nelze žádným způsobem zjistit, jak se vztahuje k zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Je tedy zřejmé, že minimálně v této části jde o tzv. „pří-

lepek“, tedy část právního předpisu, která zcela zjevně nesouvisí s předmětem právního předpisu, v rámci kterého byla Poslaneckou sněmovnou přijata. K problematice tzv. „přílepků“ se v minulosti Ústavní soud vyjádřil především v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 77/06, kde vytýčil požadavky na právní řád a proces jeho tvorby. Závěry Ústavního soudu správní soud ocitoval a vyjádřil své přesvědčení, že těmto obecnějším požadavkům právní úprava novely zákona o dani z přidané hodnoty provedená zákonem č. 109/2006 Sb. nevyhovuje. S odkazem na uvedený nálezn dospěl městský soud k závěru, že ustanovení § 51 odst. 1 písm. i) a § 68 odst. 10 zákona o dani z přidané hodnoty ve znění do 31. 12. 2004 se nestala platnou a účinnou součástí citovaného zákona v souvislosti s novelou provedenou zákonem č. 109/2006 Sb., neboť tento zákon měl v příslušné části charakter protiústavního přílepku. V kasační stížnosti žalobce namítal, že použití závěrů Ústavního soudu týkajících se tzv. „přílepků“ není případné. Navrhoval použít teleologický výklad, z něž jednoznačně plyne, že zákonodárce zamýšlel vybrané loterie osvobodit od daně z přidané hodnoty s nárokem na odpočet daně. Nejvyšší správní soud kasační stížnosti vyhověl, avšak z jiných důvodů, než které byly uvedeny v kasační stížnosti. Správní soud primárně posuzoval ústavní konformitu novely zákona o dani z přidané hodnoty provedené zákonem č. 109/2006 Sb. a v této souvislosti odkázal na nálezn pléna Ústavního soudu ze dne 15. 2. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 77/06, jenž se týká neústavnosti tzv. „přílepků“ k návrhům zákonů. Dospěl-li správní soud v dané věci k závěru, že předmětná novela zákona o dani z přidané hodnoty je ve smyslu citovaného nálezu „přílepem“, tj. předpisem, který nebyl přijat ústavně konformním způsobem, bylo jeho povinností postupovat podle čl. 95 odst. 2 Ústavy a předložit věc Ústavnímu soudu. To však neučinil a bez dalšího aplikoval novelizované ustanovení § 113 zákona o dani z přidané hodnoty v původním znění, což z důvodů uvedených ve shrnutí nebylo možné.

Poznámka: V odůvodnění rozsudku správního soudu se mimo jiné objevilo tvrzení, podle něž je-li Ústavním soudem shledáno zrušující ustanovení určitého zákona protiústavním, pak logickým důsledkem takového stavu musí být opětovná platnost „původního“, předtím zákonem zrušeného ustanovení. Takový závěr je v obecné rovině nesprávný, neboť nerozlišuje (dlužno podotknout, že takové rozlišení neplyne ani z relevantní judikatury Ústavního soudu) mezi situacemi, kdy Ústavní soud svým náleznem ruší zákon, který již nabyt účinnosti, a tedy již

nastaly jeho účinky spočívající ve zrušení dříve platného zákona. V takovém případě původně zrušené ustanovení již „obživnout“ nemůže, neboť Ústavní soud ruší zákony s účinky *ex nunc*, nikoliv s účinky *ex tunc*. Pokud ovšem Ústavní soud zruší zákon, který ještě účinnosti nenabyl, pak samozřejmě nenastanou ani jím zamýšlené derogační účinky ve vztahu k předchozímu zákonu a ten v důsledku derogačního nálezu Ústavního soudu platí i nadále v původní podobě (shodně Nejvyšší správní soud v rozsudku sp. zn. 8 Afs 58/2008).

Související judikatura: rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 12. 2008, sp. zn. 8 Afs 58/2008, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 12. 2003, sp. zn. 2 Azs 47/2003, nálezn Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 77/06, nálezn Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 741/06

Relevantní ustanovení: zákon č. 109/2006 Sb., § 51 odst. 1 písm. i), § 68 odst. 10 a § 113 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty

Ústavní soud

Nálezn Ústavního soudu České republiky sp. zn. III. ÚS 2170/09

Datum rozhodnutí: 4. března 2010

Závěr: *Lhůta 48 hodin podle článku 8 odst. 3 věty druhé Listiny základních práv a svobod nebeží v době, kdy obviněný s ohledem na svůj zdravotní stav není schopen úkonů trestního řízení a kdy je bez stálého lékařského dozoru bezprostředně ohrožen na životě. V takovém případě se tato lhůta staví.*

Obsah: Stěžovatelka, drogový kurýr, byla vzata do vazby, přičemž soud rozhodl, že vazba se započítává dnem a hodinou zadržení, tj. dne 15. 6. 2009 ve 14:40 hod., s výjimkou období od 15. 6. 2009 ve 22:45 hod. – 18. 6. 2009 ve 12:15 hod., kdy obviněná nebyla s ohledem na svou hospitalizaci schopna úkonů v trestním řízení. Stěžovatelka proti usnesení o vzetí do vazby podala stížnost, ta byla zamítnuta, a proto ji stěžovatelka napadla ústavní stížností. Namítala, že v její trestní věci došlo k překročení lhůty 48 hodin dle článku 8 odst. 3 Listiny, resp. § 77 odst. 1 tr. řádu, neboť běh této lhůty nemohl být přerušen jejím umístěním ve zdravotnickém zařízení. Ze spisu Ústavní soud zjistil, že pracovníci celní správy prováděli dne 15. 6. 2009 kontroly na autobusovém nádraží Praha 8 – Florenc, kde pátrali mimo jiné po ilegálně převážených omamných a psychotropních látkách. U stěžovatelky zabavili balíček obsahující kokain, načež ji předali orgánům Policie. Stěžovatelka byla

v 14:40 hod. téhož dne zadržena podle § 76 odst. 1 trestního řádu pro podezření ze spáchání trestného činu. Vzhledem k chování stěžovatelky pojali celníci a policisté podezření, že se v případě stěžovatelky jedná o tzv. kurýra, který převáží omamné látky v zaživacím traktu v kontejnerech, které předtím spolykal. Stěžovatelka byla proto neprodleně zavezena do Fakultní nemocnice Bulovka, kde u ní bylo odborným lékařským vyšetřením ve více částech trávicího ústrojí zjištěno velké množství oválných cizích těles o velikosti 40x20mm. Následně byla stěžovatelka hospitalizována v nemocničním pokoji, kde byl její stav průběžně kontrolován lékařem. Z těla stěžovatelky postupně spontánně odcházela cizí tělesa – cca 80 ks plastových kontejnerků, obsahujících omamnou látku kokain. Dne 18. 6. 2009 byla stěžovatelka opět vyšetřena na přítomnost cizích těles, která však již nebyla v zaživacím traktu zjištěna. Nato byla stěžovatelka ve 12:15 hod. z hospitalizace propuštěna, bylo jí předáno usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 1 tr. řádu a v režimu zadržení byla umístěna v policejní cele. Následně dne 19. 6. 2009 podala státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 8 místně příslušnému obvodnímu soudu návrh na vzetí stěžovatelky do vazby, jež obvodní soud ústavní stížností napadeným usnesením vyhověl. Ústavní soud se zabýval otázkou, zda je přípustné, aby lhůta 48 hodin dle článku 8 odst. 3 věta druhá Listiny neběžela v době, kdy obviněný s ohledem na svůj zdravotní stav není schopen úkonů trestního řízení a kdy je bez stálého lékařského dozoru bezprostředně ohrožen na životě. Dospěl k závěru, že stavení lhůty v uvedeném případě možné je, neboť běh uvedené lhůty nelze posuzovat bez přihlídnutí k účelu trestně procesního zajišťovacího institutu zadržení podezřelé osoby, a zároveň bez přihlídnutí k samotnému charakteru trestně procesního vztahu, jehož je podezřelá osoba během uvedené lhůty subjektem. Osoba trpící závažnou akutní poruchou zdraví nebo dokonce bezprostředně ohrožená na životě nemůže být subjektem uvedeného trestně procesního vztahu; taková osoba není sama s to realizovat svá práva vyplývající z citovaných ustanovení trestního řádu. Provádění úkonů trestního řízení vůči takové osobě by mohlo být v konkrétním případě v rozporu s článkem 7 odst. 1, 2 Listiny. Jestliže u zadržené osoby v průběhu zadržení vyjde najevo závažná porucha zdraví, případně je-li zřejmé, že taková porucha zdraví zadržené osobě bezprostředně hrozí, mají orgány činné v trestním řízení povinnost takové osobě neodkladně zajistit lékařskou péči. Zadržení tudíž nemůže být vůči

osobě trpící závažnou poruchou zdraví realizováno. Danou situaci lze řešit propuštěním ze zadržení na dobu nutné lékařské péče. Formální propuštění osoby ze zadržení však není nutné tam, kde zdravotní stav osoby neumožňuje náležitou komunikaci s ní, případně je zcela zjevné, že tato osoba není sto právo ve smyslu článku 8 odst. 1 Listiny vůbec realizovat.

Související judikatura: nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 305/97, nález Ústavního soudu II. ÚS 630/02, nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1594/07

Relevantní ustanovení: § 76 a 77 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, čl. 8 Listiny odst. 3 základních práv a svobod

Nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. IV. ÚS 3243/09

Datum rozhodnutí: 2. března 2010

Závěr: *Je-li stát vybaven příslušnými organizačními složkami finančně i personálně zajištěnými ze státního rozpočtu, není důvod, aby výkon svých práv a povinností v této oblasti přenášel na soukromý subjekt, jímž je advokát, a pokud tak přesto učiní, pak není důvod pro uznání takto mu vzniklých nákladů jako účelně vynaložených. Zastoupení státu advokátem lze akceptovat jako výjimku z pravidla, kterou je nutno vykládat přísně restriktivním způsobem.*

Obsah: Stěžovatel vedl před civilními soudy spor o náhradu škody způsobené mu ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb. Ve sporu byl neúspěšný proto, že žádné z rozhodnutí, jimiž mu měla být způsobena škoda, nebylo pro nezákonnost zrušeno. Stěžovateli se však podařilo prosadit svůj nárok původně uplatňovaný před soudy přímo u příslušného správního úřadu. Tvrdil tedy, že v konečném důsledku meritorně úspěšný byl a pokud soudy jeho žalobu předtím zamítly, rozhodovaly v rozporu se zákonem. Jeho žaloba na náhradu škody proti státu byla zamítnuta pro nesplnění podmínek podle § 8 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. a státu byla přiznána náhrada nákladů řízení spočívající mimo jiné v odměně za advokátní zastoupení. Vydaný rozsudek napadl stěžovatel ústavní stížností, na jejímž základě Ústavní soud zrušil výroky o náhradě nákladů soudního řízení, nikoliv však výroky o meritu věci. S odkazem na svoji judikaturu zdůraznil výchozí tezi, podle které tam, kde je k hájení svých zájmů stát vybaven příslušnými organizačními složkami finančně i personálně zajištěnými ze státního rozpočtu, není důvod, aby výkon svých práv a povinností v této oblasti přenášel na soukromý subjekt, jímž byl advokát, a pokud tak přesto učiní, pak není důvod pro uznání takto mu vzniklých ná-

1 kladů jako účelně vynaložených. Odvolací soud
2 v této souvislosti uvedl, že se nejednalo o běž-
3 nou agendu. K tomu Ústavní soud uvedl, že do-
4 statečným kritériem pro akceptaci (ve smyslu
5 § 142 odst. 1 o. s. ř. účelného) zastoupení minis-
6 terstva v soudním sporu advokátem nemůže
7 být bez dalšího, že předmětem daného řízení
8 nebyla běžná agenda spadající pod působnost
9 tohoto ministerstva, ve které by bylo možno
10 předpokládat odbornou fundovanost jakéhoko-
11 liv zaměstnance jeho právního odboru. Rozho-
12 dující je, že posouzení právních otázek, jež bylo
13 třeba myšlenkově uchopit a v řízení před sou-
14 dem řešit, se nijak výrazně nevymyká (ohledně
15 intelektuální náročnosti) požadavkům klade-
16 ným na profesní erudovanost praktikujícího
17 právníka. Tím nemá být kategoricky konstato-
18 váno, že za zcela výjimečných okolností nemu-
19 sí být zastoupení (státu advokátem), mající
20 povahu účelného uplatňování či bránění práva,
21 vyloučeno. Je však třeba vzít v úvahu, že vydá-
22 ním zákona č. 201/2002 Sb. byl zřízen Úřad pro
23 zastupování státu ve věcech majetkových, při-
24 čemž v okruhu záležitostí, kde je tímto záko-
25 nem předpokládána působnost zastupování
26 státu, je jmenovaný úřad povolán k účinnému
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58

hájení majetkových zájmů státu. Otázkou, kterou
by stát zastoupený svým odborným aparátem
neměl v uvažovaných souvislostech opomíjet, je
totiž také to, do jaké míry je možno očekávat při
zastoupení advokátem míru ztotožnění se se zá-
jmy státu a tomu přiměřené účinné hájení zá-
jmů státu tímto soukromým subjektem. Právní
odbory ministerstev si přitom mohou ve speci-
fických právně obtížných případech nechat
zpracovat (i od soukromých subjektů) znalecké
expertízy, právní rozborů a analýzy, ze kterých
mohou posléze kvalifikovaně při důsledném
hájení státních zájmů a činění tomu náležitých
úsudků vycházet. Jelikož zastoupení státu advo-
kátem lze akceptovat jako výjimku z pravidla, je
nutno ji vykládat přísně restriktivním způso-
bem. To v daném případě splněno nebylo.

Související judikatura: náleží Ústavního sou-
du sp. zn. I. ÚS 2929/07, náleží Ústavního sou-
du sp. zn. I. ÚS 1452/09, náleží Ústavního soudu
sp. zn. IV. ÚS 1087/09

Relevantní ustanovení: § 142 občanského
soudního řádu

Připravil: Jan Tryzna

MONITORING EVROPSKÉ JUDIKATURY

Evropský soudní dvůr a Soud prvního stupně

OBDOBÍ: 1. BŘEZEN 2010 – 1. DUBEN 2010

Telekomunikacja Polska (věc C-522/08)

Datum rozhodnutí: 11. března 2010**Závěr:** Členský stát je oprávněn zakázat podmíněně uzavření smlouvy o poskytování služeb tím, že koncový uživatel uzavře smlouvu o poskytování dalších služeb.**Skutkové okolnosti:** Rozhodnutím ze dne 28. prosince 2006 předseda Úřadu pro elektronické komunikace (UKE) uložil společnosti Telekomunikacja Polska SA (TP) ukončit zjištěná protiprávní jednání, která spočívala v tom, že uzavření smlouvy o poskytování přístupu k širokopásmovému internetu bylo podmíněno uzavřením smlouvy o telefonních službách. TP rozhodnutí napadla žalobou u správního soudu.**Právní stránka:** Směrnice o univerzální službě se mimo jiné týká zajišťování sítí a poskytování služeb elektronických komunikací pro koncové uživatele. Cílem je zajistit dostupnost veřejně přístupných služeb v dobré kvalitě v celém Společenství prostřednictvím účinné hospodářské soutěže a současně řešit okolnosti, za nichž trh nenaplňuje uspokojivě potřeby koncových uživatelů. Směrnice o univerzální službě tedy zakládá práva koncových uživatelů a odpovídající povinnosti podniků zajišťujících veřejně přístupné sítě a poskytujících veřejně přístupné služby elektronických komunikací. Mezi práva koncových uživatelů náleží právo nebyť nucen platit za doplňkové služby nebo služby, které pro požadovanou službu nejsou nezbytné. Směrnice dále stanoví, že podnikům s významnou tržní silou na trhu mohou být uloženy regulační povinnosti, které mohou zahrnovat požadavek, aby tyto podniky neodůvodněně nevázaly své služby. Z toho vyplývá, že taková vnitrostátní právní úprava, která za účelem ochrany koncových uživatelů zakazuje podniku podmínit uzavření smlouvy o poskytování telekomunikačních služeb tím, že koncový uživatel uzavře smlouvu o poskytování dalších služeb, nemůže být v rozporu se směrnicí o univerzální službě.**Související judikatura:** rozsudek ze dne 23. dubna 2009, *VTB-VAB a Galatea*, C-261/07 a C-299/07, dosud nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí.**Relevantní právní úprava:** Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/21/ES ze dne 7. března 2002 o společném předpisovém rámci pro sítě a služby elektronických komunikací (rámcová směrnice) a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/22/ES ze dne 7. března 2002 o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací (směrnice o univerzální službě).

Atanasio Group (věc C-384/08)

Datum rozhodnutí: 11. března 2010**Závěr:** Vnitrostátní právní úprava, která stanoví povinné minimální vzdálenosti mezi čerpacími stanicemi pohonných hmot, představuje omezení svobody usazování zakotvené Smlouvou, ledaže by z daných okolností bylo patrné, že je takové omezení odůvodněno cíli ochrany bezpečnosti silničního provozu, životního prostředí a veřejného zdraví nebo cílem racionalizace služeb.**Skutkové okolnosti:** Společnost Atanasio, usazená ve Viterbu (Itálie), podala obecnímu úřadu žádost o povolení výstavby čerpací stanice pohonných hmot a maziv a zkapalněných ropných plynů (LPG) u okresní silnice nazývané „Massarella“. V průběhu správního řízení však vyšlo najevo, že obecní úřad mezitím vydal povolení ke zřízení čerpací stanice pohonných hmot v blízkosti místa, jež je předmětem žádosti společnosti Atanasio, společnosti Felgas Petroli. Vzhledem k tomu, že obecní úřad vydal stavební povolení společnosti Felgas Petroli, nemohl podle regionálního zákona č. 8/2001 již vyhovět žádosti společnosti Atanasio. Atanasio Group následně podala žalobu, kterou napadla vydání povolení společnosti Felgas Petroli, a podala návrh na vydání předběžného opatření směřujícího k pozastavení účinků tohoto povolení.**Právní stránka:** Výstavba čerpacích stanic pohonných hmot spadá pod pojem „usazování“ ve smyslu Smlouvy. Tento pojem je velmi široký a zahrnuje možnost občana Unie podílet se stabilně a trvale na hospodářském životě jiného členského státu, než je stát jeho původu, a dosahovat tím zisku. Je třeba uvést, že článek 12 SES zakazující diskriminaci se použije samo-

1 statně pouze v situacích upravených právem
2 Unie, pro něž Smlouva nestanoví zvláštní pra-
3 vidla o zákazu diskriminace. Zásada zákazu
4 diskriminace se nicméně v oblasti práva usazo-
5 vání uplatňuje na základě článku 43 SES, takže
6 v daném případě není nutno provést výklad
7 čl. 12 SES. Svoboda usazování, kterou článek
8 43 SES přiznává občanům Unie, zahrnuje v sou-
9 ladu s článkem 48 SES pro společnosti založené
10 podle právních předpisů některého členského
11 státu, jež mají své sídlo, ústřední správu nebo
12 hlavní provozovnu uvnitř Unie, právo vykoná-
13 vat své činnosti v dotyčném členském státě pro-
14 střednictvím dceřiné společnosti, pobočky nebo
15 zastoupení. Podle ustálené judikatury brání člá-
16 nek 43 SES veškerým vnitrostátním opatřením,
17 která i když se použijí bez rozdílu na základě
18 státní příslušnosti, mohou bránit občanům Unie
19 ve výkonu svobody usazování zaručené Smlou-
20 vou nebo jej učinit méně přitažlivým. ESD
21 zejména uvedl, že k takovým omezujícím účín-
22 kům může dojít tehdy, může-li být na základě
23 vnitrostátní právní úpravy společnost odrazo-
24 vána od zřizování takových podřízených jedno-
25 tek, jakou je stálá provozovna, v jiných
26 členských státech, a vykonávání svých činností
27 jejich prostřednictvím. Taková právní úprava,
28 která podřizuje otevření nových čerpacích stan-
29 nic pohonných hmot podmínce dodržení mini-
30 mální vzdálenosti od ostatních obdobných
31 stanic, tedy představuje omezení ve smyslu
32 článku 43 SES tím, že zvýhodňuje provozovate-
33 le již působící na italském území, a tak může od-
34 radit provozovatele z jiných členských států
35 nebo jim dokonce může znemožnit přístup na
36 italský trh.

37 **Související judikatura:** rozsudky *Reyners*,
38 2/74, Recueil, s. 631; *Gebhard*, C-55/94, Recueil,
39 s. I-4165, a *ELISA*, C-451/05, Sb. rozh. s. I-8251,
40 rozsudky *Skanaui a Chryssanthakopoulos* C-193/94,
41 Recueil, s. I-929, *Baars*, C-251/98, Recueil, s. I-2787,
42 a *Lammers & Van Cleeff*, C-105/07, Sb. rozh. s. I-173,
43 rozsudek *Saint-Gobain ZN*, C-307/97, Recueil, s.
44 I-6161, a rozsudek *Test Claimants in Thin Cap*
45 *Group Litigation*, C-524/04, Sb. rozh. s. I-2107,
46 rozsudek *Kraus*, C-19/92, Recueil, s. I-1663; roz-
47 sudky *Caixa-Bank France*, C-442/02, Recueil,
48 s. I-8961, a *Hartlauer*, C-169/07, dosud nezveřej-
49 ný ve Sbírce rozhodnutí, rozsudky *Marks &*
50 *Spencer*, C-446/03, Sb. rozh. s. I-10837, *Keller*
51 *Holding*, C-471/04, Sb. rozh. s. I-2107, a *Deutsche*
52 *Shell*, C-293/06, Sb. rozh. s. I-1129.

53 **Relevantní právní úprava:** Článek 43 SES ve
54 spojení s článkem 48 SES.

Wood Floor Solutions Andreas Domberger (věc C-19/09)

Datum rozhodnutí: 11. března 2010

Závěr: V případě poskytování služeb v několika členských státech je soudem příslušným k rozhodnutí o všech nárocích ze smlouvy soud, v jehož obvodu se nachází místo hlavního poskytování služeb. Pro smlouvu o obchodním zastoupení je takovým místem místo hlavního poskytování služeb obchodního zástupce vyplývající z ustanovení smlouvy a v případě neexistence takových ustanovení místo faktického plnění této smlouvy, a v případě nemožnosti takového určení místo, kde má obchodní zástupce bydliště.

Skutkové okolnosti: Společnost Wood Floor u Landesgericht Sankt Pölten (Rakousko) podala žalobu proti Silva Trade, kterou se domáhala, aby jí bylo z důvodu rozvázání smlouvy o obchodním zastoupení zaplacen odškodnění za rozvázání smlouvy ve výši 27 864,65 eur a vyrovnání ve výši 83 593,95 eur. K odůvodnění příslušnosti soudu, který rozhoduje ve věci, se společnost Wood Floor dovolávala čl. 5 bod 1a nařízení Rady (ES) č. 44/2001 a uvedla, že vykonávala svou činnost výlučně v místě svého sídla, tedy v Amstettenu, vyhledávání a získávání zákazníků se tedy uskutečňovalo v Rakousku. Společnost Silva Trade popřela příslušnost soudu, kterému byla věc předložena, uplatněním argumentu, že více než tři čtvrtin obratu společnosti Wood Floor bylo dosaženo v jiných zemích než v Rakousku a že nařízení neobsahuje výslovné ustanovení pro takový případ. Podle společnosti Silva Trade je tento závazek z důvodu nemožnosti určit místo plnění závazku, který je předmětem řízení, zeměpisně neomezený. Námitka nepřislušnosti byla zamítnuta Landesgericht Sankt Pölten, který měl jednak za to, že smlouvy o obchodním zastoupení spadají pod pojem „poskytování služeb“ ve smyslu čl. 5 bodu 1 písm. b) druhé odrážky nařízení, a jednak za to, že na základě rakouské judikatury je třeba za místo poskytování služeb v případě poskytování služeb v několika zemích považovat hlavní místo výkonu činnosti poskytovatele. Silva Trade podala odvolání k Oberlandesgericht Wien, u kterého uplatňuje argument, že dotyčná rakouská judikatura se týká pouze případu, kdy se různá místa dodání nacházejí v jednom a tomtéž členském státě, a tvrdí, že pokud se různá místa poskytování služeb nacházejí v několika členských státech, je příslušný každý soud pouze pro ten závazek, který musí být splněn v místě příslušnosti soudu. Žalobce, který uplatňuje všechny své nároky u jednoho soudu, může jednat pouze na základě článku 2 nařízení, takže v této věci nejsou rakouské soudy příslušné.

Právní stránka: Pravidlo o zvláštní příslušnosti ve smluvních věcech stanovené v čl. 5 bodě 1 nařízení, které pravidlo o příslušnosti doplňuje o zásadu založenou na místě bydliště nebo sídla žalovaného, odpovídá cíli úzkého vztahu a je odůvodněno existencí určujícího hlediska, které úzce spojuje smlouvu a soud, který má o sporu rozhodnout. Pokud jde o místo plnění závazku vyplývajícího ze smluv o prodeji zboží, nařízení ve svém čl. 5 bodě 1 písm. b) první odrážce toto kritérium vztahu definuje samostatně v zájmu posílení cílů, jimiž jsou sjednocení pravidel o soudní příslušnosti a předvídatelnost. V takových případech je tak místo dodání stanoveno jako samostatné určující hledisko, které má být použito na všechny nároky z této smlouvy o prodeji. Ve světle cílů úzkého vztahu a předvídatelnosti je pravidlo uvedené v čl. 5 bodě 1 písm. b) první odrážce nařízení použitelné i v případě více míst dodání zboží v témže členském státě, přičemž se rozumí, že k rozhodnutí o všech nárocích ze smlouvy musí být příslušný jediný soud. Uvedené právní úvahy přitom ESD vztahuje i na smlouvy o poskytování služeb, a to i v případech, že toto poskytování není uskutečňováno v jediném členském státě. Pravidla o zvláštní příslušnosti stanovená nařízením v oblasti smluv o prodeji zboží a poskytování služeb totiž mají stejnou genezi a sledují stejný cíl. K cílům úzkého vztahu a předvídatelnosti, které jsou naplňovány prostřednictvím koncentrace soudní příslušnosti do místa poskytování služeb na základě dané smlouvy a prostřednictvím určení jednotné soudní příslušnosti pro veškeré nároky vycházející z této smlouvy, tedy nelze v případě více míst poskytování dotčených služeb v několika členských státech přistupovat odlišně (výše uvedený rozsudek Rehder). Takovéto rozlišování, kromě toho, že pro něj neexistuje opora v nařízení, by totiž bylo v rozporu s cílem, který stál u zrodu tohoto nařízení, tedy přispět k rozvoji prostoru svobody, bezpečnosti a práva, jakož i k řádnému fungování vnitřního trhu uvnitř Společenství.

Vzhledem k tomu, že ESD již rozhodl, že pro účely použití pravidla zvláštní příslušnosti, pokud jde o prodej zboží, je v případě většího počtu míst dodání zboží třeba v zásadě místem plnění třeba rozumět místo, které zajišťuje nejužší vztah mezi smlouvou a příslušným soudem, přičemž nejužší vztah je zpravidla v místě hlavního dodání, *mutatis mutandis* platí, že pro účely použití pravidla zvláštní příslušnosti, pokud jde o poskytování služeb, je v případě většího počtu míst poskytování služeb třeba v zásadě místem plnění rozumět místo, které zajišťuje nejužší vztah mezi smlouvou a přísluš-

ným soudem, přičemž nejužší vztah je zpravidla v místě hlavního poskytování služeb. V případě smlouvy o obchodním zastoupení je obchodní zástupce tím, kdo poskytuje služby, při existenci více míst poskytování služeb zástupcem je třeba v zásadě považovat za „místo plnění“ místo, kde docházelo k hlavnímu poskytování služeb zástupce.

Související judikatura: Rozsudek *Color Drack*, C-386/05, Sb. rozh. s. I-3699, a rozsudky *Rehder*, C-204/08, dosud nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, a *Car Trim*, C-381/08, dosud nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí.

Relevantní právní úprava: Článek 5 bod 1 písm. b) druhá odrážka nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Olympique Lyonnais (věc C-325/08)

Datum rozhodnutí: 16. března 2010

Závěr: *Vnitrostátní předpis může zaručit odškodnění klubu, který mladému hráči poskytl výcvik, v případě, že tento hráč podepíše po skončení svého výcviku smlouvu profesionálního hráče s klubem z jiného členského státu.*

Skutkové okolnosti: Olivier Bernard podepsal v roce 1997 na dobu tří sezón jako „nadějný hráč“ smlouvu s klubem Olympique Lyonnais. Před uplynutím platnosti uvedené smlouvy Olympique Lyonnais nabídl O. Bernardovi uzavření smlouvy profesionálního hráče na dobu jednoho roku. Olivier Bernard odmítl uvedenou smlouvu podepsat a v srpnu 2000 uzavřel smlouvu profesionálního hráče s klubem Newcastle UFC. Poté, co se Olympique Lyonnais dozvěděl o uzavření uvedené smlouvy, podal u pracovního soudu v Lyonu proti O. Bernardovi žalobu, kterou se domáhal, aby byla O. Bernardovi a klubu Newcastle UFC uložena společně a nerozdílně povinnost nahradit škodu. Požadovaná výše náhrady činila 53 357,16 eur, což je podle předkládacího rozhodnutí částka odpovídající odměně, kterou by O. Bernard v průběhu jednoho roku obdržel, pokud by podepsal smlouvu nabídnutou klubem Olympique Lyonnais.

Právní stránka: S ohledem na cíle Unie spadá výkon sportovní činnosti do působnosti práva Unie tehdy, pokud představuje hospodářskou činnost. V případě profesionálních sportovců se jedná o sportovní činnost, která má povahu závislé činnosti nebo poskytování služeb za odměnu, a tak se na ni vztahují ustanovení článku 45 SFEU o volném pohybu pracovníků. Cílem článku 45 SFEU přitom je usnadnit státním pří-

slušníkům členských států výkon veškerých profesních činností na území Unie a bránit přijetí opatření, která by mohla znevýhodňovat tyto státní příslušníky, chtějí-li vykonávat hospodářskou činnost na území jiného členského státu. Opatření, které je na překážku volnému pohybu pracovníků, může být přípustné pouze tehdy, jestliže sleduje legitimní cíl slučitelný se Smlouvou, je odůvodněno naléhavými důvody obecného zájmu a nepřekračovalo meze toho, co je pro dosažení dotčeného cíle nezbytné. Za takový legitimní cíl slučitelný se Smlouvou je vzhledem k značnému sociálnímu významu sportovní činnosti a zvláště fotbalu v Unii třeba považovat i cíl spočívající v náboru a výcviku mladých hráčů. Z toho vyplývá, že systém, který stanoví povinnost náhrady za výcvik v případě, že mladý hráč podepíše po skončení svého výcviku smlouvu profesionálního hráče s jiným klubem, než ve kterém absolvoval výcvik, lze v zásadě odůvodnit cílem spočívajícím v podpoře náboru a výcviku mladých hráčů. Takový systém nicméně musí skutečně naplňovat uvedený cíl a být s ohledem na něj přiměřený, přičemž musí být vzaty v úvahu náklady vynaložené klubem na výcvik jak budoucích profesionálních hráčů, tak hráčů, kteří se takovými hráči nikdy nestanou.

Související judikatura: rozsudek *Bosman* (C-415/93, Recueil, s. I-4921, rozsudek *Meca-Medina a Majcen v. Komise*, C-519/04 P, Sb. rozh. s. I-6991, rozsudky *Kranemann*, C-109/04, Sb. rozh. s. I-2421, a *ITC*, C-208/05, Sb. rozh. s. I-181, rozsudek *Kraus*, C-19/92, Sb. rozh. s. I-1663.

Relevantní právní úprava: Článek 45 SFEU.

Erotic Center (věc C-3/09)

Datum rozhodnutí: 18. března 2010

Závěr: Pojem „oprávnění ke vstupu do kin“ obsažený ve směrnici o dani z přidané hodnoty se nevztahuje na platbu provedenou jediným spotřebitelem za účelem využití individualizovaného sledování jednoho či více filmů anebo výňatků z filmů v soukromém prostoru jako jsou kabiny.

Skutkové okolnosti: V návaznosti na výsledek daňové kontroly v provozovně Erotic Center ohledně dodržování zákonného režimu DPH provedl daňový orgán doměření daně k tíži společnosti Erotic Center z toho důvodu, že na příjmy z poskytování projekčních kabin nesprávně uplatnila sníženou sazbu DPH ve výši 6 % namísto základní sazby daně ve výši 21 %. Společnosti Erotic Center bylo uloženo zaplacení částky 48 454,36 eur odpovídající údajně protiprávně neodvedené DPH a pokuty ve výši 4840 eur. Poté, co byl společnosti Erotic Center

doručen platební výměr, podala tato společnost žalobu na jeho zrušení.

Právní stránka: Uplatnění snížené sazby jako výjimky ze zásady, že se uplatní základní sazba DPH je přípustné v případech „oprávnění ke vstupu do kin“, aniž by ovšem tento pojem byl definován. Z ustálené judikatury zaprvé vyplývá, že ustanovení, která mají povahu výjimky z určité zásady, musí být vykládána striktně. Událostem a zařízením, na která lze vztáhnout pojem „oprávnění ke vstupu do kin“, musí být za druhé společně zejména to, že jsou přístupné veřejnosti na základě předchozího zaplacení oprávnění ke vstupu, které všem osobám, jež si je opatří, zjednává právo společně využívat kulturních a zábavních služeb, jimiž se vyznačují tyto události a zařízení. A konečně, za třetí, musí být pojem „oprávnění ke vstupu do kin“ vykládán v souladu s obvyklým smyslem tohoto výrazu. Z toho vyplývá, že pojem „oprávnění ke vstupu do kin“ nemůže být vzhledem k obvyklému smyslu, který má tento výraz, a v souvislosti, která je vlastní ustanovení, v němž je obsažen, vykládán v tom smyslu, že zahrnuje platbu provedenou jediným spotřebitelem za účelem využití individualizovaného sledování jednoho či více filmů anebo výňatků z filmů v soukromém prostoru jako jsou kabiny.

Související judikatura: rozsudek *Komise v. Německo*, C-109/02, Recueil, s. I-12691, rozsudek *Komise v. Španělsko*, C-83/99, Recueil, s. I-445.

Relevantní právní úprava: Příloha H sedmá kategorie první pododstavec šesté směrnice Rady 77/388/EHS o harmonizaci právních předpisů členských států týkajících se daní z obratu – Společný systém daně z přidané hodnoty: jednotný základ daně, ve znění směrnice Rady 2001/4/ES.

Alassini (spojené věci C-317/08, C-318/08, C-319/08 a C-320/08)

Datum rozhodnutí: 18. března 2010

Závěr: Vnitrostátní předpis může stanovit, že podmínkou přípustnosti žaloby k soudu v případě sporu v oblasti elektronických komunikací mezi koncovými uživateli a poskytovateli uvedených služeb, jež se týkají práv přiznaných uvedenou směrnicí, je povinný pokus o mimosoudní urovnání sporu.

Skutkové okolnosti: Žalobkyně v původním řízení nemohly podat žaloby z důvodu skutečnosti, že nejprve neuskutečnily povinný pokus o mimosoudní urovnání sporu. Předkládající soud je toho názoru, že povinná povaha mimosoudního řešení sporu, která je stanovena dotčenou právní úpravou v původním řízení,

může bránit ve výkonu práv koncových uživatelů zejména z důvodu, že se takové urovnání sporu musí povinně uskutečnit elektronickou formou.

Právní stránka: Podle článku 34 směrnice o univerzální službě členské státy musí zajistit, aby pro spravedlivé a rychlé vyřizování sporů, jejichž účastníky jsou spotřebitelé, byly dostupné průhledné, jednoduché a ne příliš nákladné mimosoudní postupy, přičemž směrnice o univerzální službě nestanoví podrobnosti nebo konkrétní vlastnosti mimosoudních řízení, která mají být zavedena. Jedinou podmínkou, která je v této souvislosti směrnici stanovena, je zachování práva obrátit se na soudy příslušné pro řešení sporů. Vnitrostátní právní úprava, která nejenže zavedla postup mimosoudního řešení sporů, ale nadto stanovila povinnost jeho využití před podáním k soudu, neohrožuje dosažení cíle zavedení mimosoudních postupů pro vyřizování nevyřešených sporů, ale naopak tím, že zaručuje systematické využití mimosoudního postupu řešení sporů, posiluje užitečný účinek směrnice o univerzální službě. ESD dal uvedenému vnitrostátnímu řešení zelenou i na základě ověření, že zavedení povinných pokusů o řešení sporů jako podmínky přípustnosti žalob k soudu je slučitelné s právem na účinnou soudní ochranu, tedy zejména se zásadou efektivity a rovnocennosti.

Související judikatura: rozsudky *Lucchini*, C-119/05, Sb. rozh. s. I-6199, *Magoora*, C-414/07, Sb. rozh. I-10921, a *Mono Car Styling*, C-12/08, dosud nezveřejněný ve Sbírce rozhodnutí, rozsudky *PreussenElektra*, C-379/98, Recueil, s. I-2099, a *Cipolla a další*, C-94/04 a C-202/04, Sb. rozh. s. I-11421, rozsudky *Grimaldi*, C-322/88, Recueil, s. 4407, *Altair Chimica*, C-207/01, Recueil, s. I-8875.

Relevantní právní úprava: Článek 34 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/22/ES ze dne 7. března 2002 o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací (směrnice o univerzální službě).

Gielen (věc C-440/08)

Datum rozhodnutí: 18. března 2010

Závěr: *Přiznání daňové výhody jako je odpočet pro osoby samostatně výdělečně činné v podobě, která má diskriminační dopad na poplatníky-nerezidenty, je v rozporu s právem EU, a to i v případě, že si tyto poplatníci mohou, co se týče této výhody, zvolit režim použitelný na poplatníky-rezidenty.*

Skutkové okolnosti: Pan F. Gielen je německým rezidentem, který s dalšími dvěma osoba-

mi provozuje v Německu podnik pěstitelství ve sklenících. V Nizozemsku založil stálou provozovnu, kde se na základě smluv pěstují okrasné rostliny. Během roku 2001 odpracoval F. Gielen pro uvedený podnik více než 1225 hodin v Německu, zatímco v Nizozemsku odpracoval pro uvedenou provozovnu méně než 1225 hodin. Nizozemská daňová správa měla tedy za to, že F. Gielen nesplnil kritérium „počtu hodin“. Soud v Bredě tento výklad potvrdil. Naproti tomu odvolací soud v Hertogenboschi měl za to, že by takové použití uvedeného kritéria vedlo k diskriminaci zakázané článkem 43 SES, neboť rozlišuje mezi poplatníky-rezidenty a poplatníky-nerezidenty. Podle tohoto soudu totiž mohou být poplatníci-rezidenti při použití tohoto kritéria zdaněni ve vztahu ke svému zisku bez ohledu na místo na světě, kde byl dosažen.

Právní stránka: Ačkoli přímé daně spadají do pravomoci členských států, nic to nemění na tom, že tyto členské státy musejí při výkonu této pravomoci dodržovat právo Unie. Rovněž platí, že pravidla týkající se rovného zacházení zakazují nejen zjevnou diskriminaci na základě státní příslušnosti, ale také všechny skryté formy diskriminace, které použitím jiných rozlišovacích kritérií vedou ve skutečnosti ke stejnému výsledku. Krom toho diskriminace může nastat pouze tehdy, pokud jsou rozdílná pravidla používána na srovnatelné situace nebo je stejné pravidlo používáno na rozdílné situace. Vzhledem k tomu, že vnitrostátní právní úprava zachází, pokud jde o splnění „kritéria počtu hodin“ pro účely odpočtu pro osoby samostatně výdělečně činné, rozdílně s daňovými poplatníky podle toho, zda jsou či nejsou v Nizozemsku rezidenty, může být takové rozdílné zacházení na újmu státním příslušníkům jiných členských států, protože nerezidenti jsou častěji cizími státními příslušníky. I když ESD připustil, že situace rezidentů a nerezidentů v daném členském státě nejsou zpravidla srovnatelné, protože vykazují objektivní rozdíly jak z hlediska zdroje příjmů, tak z hlediska osobní daňové schopnosti poplatníka nebo zohlednění jeho osobní a rodinné situace, zároveň upřesnil, že v případě daňového zvýhodnění, na které nemají nárok nerezidenti, může být rozdílné zacházení mezi těmito dvěma kategoriemi daňových poplatníků kvalifikováno jako diskriminace ve smyslu SFEU, jestliže neexistuje žádný rozdíl v objektivní situaci, který by mohl odůvodňovat rozdílné zacházení mezi oběma kategoriemi daňových poplatníků.

V tomto ohledu je klíčové, že odpočet pro osoby samostatně výdělečně činné nesouvisí s osobní schopností poplatníků, ale spíše s povahou jejich činnosti. Tento odpočet je totiž při-

1 znán podnikatelům, jejichž podnikatelská čin-
2 nost představuje hlavní činnost, což je prokázá-
3 no zejména splněním „kritéria počtu hodin“.
4 Vzhledem k tomu, že se uvedený odpočet při-
5 znává všem poplatníkům-podnikatelům, kteří
6 splnili zejména uvedené kritérium, je rozlišová-
7 ní podle toho, zda uvedení poplatníci odpracovali
8 hodiny v Nizozemsku, nebo v jiném
9 členském státě, nepodstatné. Z toho vyplývá, že
10 poplatníci-rezidenti a poplatníci-nerezidenti se
11 nacházejí pro účely odpočtu pro osoby samo-
12 statně výdělečně činné ve srovnatelné situaci.
13 Volba shodného zacházení přitom není způso-
14 bilá vyloučit dotčenou diskriminaci. ESD totiž
15 již uvedl, že vnitrostátní režim omezující svobo-
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58

du usazování zůstává stejně neslučitelný s prá-
vem Unie, i když je jeho použití fakultativní.

Související judikatura: rozsudek *Manninen*, C-319/02, Sb. rozh. s. I-7477, rozsudek *Schumacker*, C-279/93, Recueil s. I-225, rozsudek *Gschwind*, C-391/97, Recueil, s. I-5451, *Talotta*, C-383/05, Sb. rozh. s. I-2555, a *Renneberg*, C-527/06, Sb. rozh. s. I-7735, rozsudky *Gerritse*, C-234/01, Recueil, s. I-5933, a *Conijn*, C-346/04, Sb. rozh. s. I-6137, rozsudek *Test Claimants in the FII Group Litigation*, C-446/04, Sb. rozh. s. I-11753.

Relevantní právní úprava: Článek 49 SFEU.

Připravili: Tomáš Dumbrovský, Petra Pipková

Evropský soud pro lidská práva

OBDOBÍ: 7. BŘEZNA – 4. DUBNA 2010

Carson a ostatní v. Spojené Království, (stížnost č. 42184/05)

Datum rozhodnutí: 16. března 2010

Závěr: Stěžovatelé žijící v zahraničí nejsou ve srovnatelné situaci s osobami žijícími ve Spojeném království, pokud jde o valorizaci důchodu podle vývoje inflace.

Obsah: Stěžovateli je 13 britských státních příslušníků, narozených mezi lety 1913 a 1937. Stěžovatelé prožili většinu svého pracovního života ve Velké Británii, kde rovněž odváděli platby sociálního pojištění, aby poté emigrovali nebo se vrátili do Jižní Afriky. Jejich stížnost se týká odmítnutí britských orgánů dorovnávat jejich starobní důchody podle vývoje inflace. Podle jejich názoru se stali obětí diskriminace, protože s britskými penzisty ve stejné situaci se zacházelo rozdílně v závislosti na zemi jejich pobytu. Stěžovatelé tvrdili, že platili stejné příspěvky do Národního fondu pojištění (*National Insurance Fund*), mají stejné potřeby jako britští penzisté žijící ve Velké Británii nebo v jiných zemích, kde jsou díky recipročním úmluvám penze valorizovány. Naproti tomu jejich důchody jsou zmrazeny na úrovni, na níž se nacházely v době jejich odchodu z Velké Británie. Vnitrostátní Sněmovna lordů dospěla k závěru, že mezi britskými důchodci a důchodci v zemích jako je Jižní Afrika se nejedná o analogickou ani obdobnou situaci. Dávky sociálního zabezpečení jsou totiž součástí složitého a navzájem propojeného systému sociálního zabezpečení a daňových opatření, jež mají zajistit minimální standard osobám ve Spojeném království. Pokud se stěžovatelé rozhodli žít ve společnostech, resp. ekonomikách mimo Spojené království, potom přijetí jejich argumentů by vedlo k vměšování justice do politických rozhodnutí o distribuci veřejných financí. Věc byla dne 4. listopadu 2008 posouzena senátem Soudu, který diskriminaci neshledal. Právě tak Velký senát rozhodl většinou sedmnácti hlasů proti šesti, že nedošlo k porušení čl. 14 ve spojení s čl. 1 1. Protokolu. Soudcové Tulkens, Vajiž, Spielmann, Jaeger, Jociené a López Guerra připojili společné nesouhlasné stanovisko.

Poznámka: Soud se prakticky ztotožnil s právními závěry, které učinila Sněmovna lordů a po ní také senát Soudu. Neshledal situace

stěžovatelů a britských důchodců jako srovnatelné. Přesto se nadto ještě zabývá otázkou nezbytnosti legitimního odůvodnění rozdílného zacházení v daném případě, a považuje v kontextu stěžovateli tvrzeného diskriminačního důvodu ekonomické argumenty vlády za dostatečně přesvědčivé.

Související judikatura: rozsudek Velkého senátu ze dne 12. dubna 2006, *Stec a ostatní v. Spojené království*, č. 65731/01 a 65900/01, ECHR 2005-II, rozsudek Velkého senátu ze dne 29. dubna 2008, *Burden v. Spojené království*, č. 13378/05, ECHR 2008, rozsudek ze dne 6. června 2000, *Magee v. Spojené království*, č. 28135/95, ECHR 2000-I, rozsudek ze dne 21. února 1997, rozsudek Velkého senátu ze dne 18. února 2009, *Andrejeva v. Lotyšsko*, č. 55707/00, ECHR 2009.

Relevantní ustanovení: Čl. 14 (zákaz diskriminace) ve spojení s čl. 1 1. Protokolu k Úmluvě o lidských právech a základních svobodách (ochrana vlastnictví).

Oršuš a ostatní v. Chorvatsko, (stížnost č. 15766/03)

Datum rozhodnutí: 16. března 2010

Závěr: V daném časovém období nebyly poskytnuty odpovídající záruky k zajištění zvláštních potřeb stěžovatelů jako členů znevýhodněné skupiny.

Obsah: Stěžovatelé jsou Chorvati romského původu. Stěžují si, že byli na základní škole vzdělávání v oddělených romských třídách a dále na délku řízení o svých stížnostech před vnitrostátními soudy. Devět stěžovatelů navštěvovalo jak romské, tak smíšené třídy. Zbývajících pět stěžovatelů, kteří dosud do školy chodí, je zařazeno do oddělených romských tříd. Stěžovatelé uvádějí, že osnovy v oddělených romských třídách jsou o 30 % obsahově chudší než oficiální osnovy. Podle chorvatské vlády byly osnovy ve všech třídách stejné a romské děti byly umístěny do oddělených tříd kvůli potřebě doučování chorvatštiny. O stížnosti rozhodoval nejprve senát Soudu, který v červenci 2008 jednomyslně rozhodl, že nedošlo k diskriminaci v přístupu ke vzdělání, ačkoliv shledal porušení čl. 6 odst. 1. Úmluvy. Stěžovatelé požádali o předložení věci Velkému senátu a tato žádost byla přijata. Velký senát devíti hlasy k osmi dospěl k závěru, že byl porušen čl. 6 odst. 1 a také čl. 14 ve spojení s čl. 2 Protokolu č. 1 (právo na vzdělání).

Poznámka: Soud uzavřel, že dočasné umístění dětí do zvláštní třídy z jazykových důvodů nepředstavuje samo o sobě porušení čl. 14 Úmluvy. Pokud se však týká výlučně dětí z jasně identifikovatelné etnické menšiny, musí být

poskytnuty zvláštní záruky. Chorvatské právo v předmětné době neupravovalo existenci takových tříd. Testy, které byly používány pro zařazení dětí do těchto tříd, nebyly vytvořeny za účelem hodnocení znalosti chorvatštiny, ale pro hodnocení obecných psychomotorických vlastností dětí. Pouze někteří stěžovatelé mohli chodit na doučování chorvatštiny, jiní měli tuto možnost jen v některých ročnících a další vůbec nikdy. Doučování rovněž nemůže nahradit nedostatek školních osnov zaměřených na překonání znevýhodnění, způsobeného nedostatečnou znalostí chorvatštiny. Statistiky předložené stěžovateli prokázaly, že 84 % romských dětí v dané oblasti opouští základní školu, aniž by měly ukončenu povinnou školní docházku. Taková skutečnost ukazuje podle názoru soudu na potřebu zavádění pozitivních opatření, poskytujících podporu ve vzdělávání dětem a zvyšující informovanost jejich rodin. Řešením těchto obtíží ovšem není zařazení do výlučné romských tříd. V těchto třídách stěžovatelé strávili podstatnou část své školní docházky.

Související judikatura: rozsudek ze dne 23. července 1968, „*Belgický jazykový případ*“, č. 1474/62, 1677/62, 1691/62. Series A 6, rozsudek Velkého senátu ze dne 13. listopadu 2007, *D. H. a ostatní v. Česká republika*, č. 57325/00, ECHR 2007, rozsudek ze dne 4. května 2001, *Hugh Jordan v. Spojené království*, č. 24746/94, rozsudek Velkého senátu ze dne 6. července 2005, *Nachova a ostatní v. Bulharsko*, č. 43577/98, 43579/98, CEDH 2005-VII, rozsudek ze dne 5. června 2008, *Sampanis a ostatní v. Řecko*, č. 32526/05, rozsudek Velkého senátu ze dne 6. dubna 2000, *Thlimmenos v. Řecko*, č. 34369/97, ECHR 2000-IV, rozsudek ze dne 13. prosince 2005, *Timishev v. Rusko*, č. 55762/00 a 55974/00, ECHR 2005-XII, *Valsamis v. Řecko*, č. 21787/93, Reports 1996-VI.

Relevantní ustanovení: Čl. 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě (právo na vzdělání), čl. 6 odst. 1 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (právo na rozhodnutí v přiměřené lhůtě).

Rozsudek Velkého senátu ve věci Cudak v. Litva (stížnost č. 15869/02)

Datum rozhodnutí: 23. března 2010

Závěr: Odmítnutí jurisdikce a přijetí námítky státní imunity vnesené polskou vládou představuje základní porušení práva stěžovatelky na spravedlivý proces.

Obsah: Stěžovatelka pracovala od listopadu 1997 jako sekretářka a spojovatelka na polském velvyslanectví ve Vilniusu. V roce 1999 podala stížnost k litevskému ombudsmanovi pro rovné

příležitosti s tvrzením, že byla sexuálně obtěžována jedním ze svých mužských kolegů. Důsledkem bylo dlouhodobé onemocnění. Ombudsman zahájil šetření a dospěl k závěru, že se stěžovatelka skutečně stala obětí sexuálního obtěžování. Když se stěžovatelka po dvouměsíční pracovní neschopnosti vrátila do zaměstnání, nebyla vpuštěna na pracoviště. Na její stížnost jí odpověděl velvyslanec, že byla propuštěna. Stěžovatelka podala žalobu na neplatnost výpovědi v občanskoprávním řízení. Soud dospěl k závěru, že není dána jeho pravomoc, protože polské ministerstvo zahraničí namítlo diplomatickou imunitu. Litevský Nejvyšší soud nakonec dospěl k závěru, že stěžovatelka zastávala funkci ve veřejné správě a že ze samotné podstaty její funkce lze učinit závěr, že její povinnosti se týkaly výkonu svrchovaných pravomocí polského státu, což je důvodem pro uplatnění pravidla imunity. Soud rozhodl jednomyslně o porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Poznámka: Soud konstatoval, že stěžovatelka nevykonávala žádné specifické funkce státního orgánu, a jádrem sporu bylo její propuštění. Vnitrostátní soudy ani nevysvětlily, v jakém objektivním vztahu byly její každodenní povinnosti ke svrchovaným zájmům polského státu. Pouhé tvrzení, že stěžovatelka měla přístup k důvěrným dokumentům nebo že mohla náhodou vyslechnout důvěrný telefonní hovor v průběhu plnění svých povinností, není dostačující. Její propuštění bylo spojeno se sexuálním obtěžováním, což je jednání, které jen stěží může být považováno za ohrožující polské bezpečnostní zájmy.

Související judikatura: rozsudek ze dne 28. září 1998, *At-Mouhoub v. Francie*, č. 22924/93, Recueil 1998-VIII, p. 3227, rozsudek ze dne 12. listopadu 2002, *Beleš a ostatní v. Česká republika*, č. 47273/99, CEDH 2002-IX, rozsudek ze dne 26. března 1992, *Editions Périscope v. Francie*, č. 11760/85, série A 234-B, rozsudek Velkého senátu ze dne 21. listopadu 2001, *Fogarty v. Spojené království*, č. 37112/97, CEDH 2001-XI, rozsudek Velkého senátu ze dne 25. března 1999, *Pélissier a Sassi v. Francie*, č. 25444/94, ECHR 1999-II, rozsudek Velkého senátu ze dne 19. dubna 2007, *Vilho Eskelinen a ostatní v. Finsko*, č. 63235/00, CEDH 2007-IV.

Relevantní ustanovení: Čl. 6 odst. 1 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (právo na spravedlivý proces).

Rozsudek Velkého senátu ve věci Medvedyev a ostatní v. Francie, (stížnost č. 3394/03)

Datum rozhodnutí: 29. března 2010

Závěr: *Soud si uvědomuje nezbytnost potlačovat obchod s narkotiky, nicméně to samo o sobě nemůže ospravedlnit postavení této oblasti mimo dosah práva.*

Obsah: Stěžovatelé jsou námořníci, státní příslušníci Ukrajiny, Rumunska, Řecka a Chile. Francouzské námořní úřady zadržely jejich nákladní loď na širém moři při mezinárodní operaci proti obchodování s drogami, a odtáhli ji do Brestu. Stěžovatelé poukazují na nezákonné zbavení svobody, když byli 13 dní zadržováni na palubě lodi pod dohledem francouzských ozbrojených sil a potom ještě dva, v některých případech tři dny v policejní cele po příjezdu do Brestu. Trvalo 15, resp. 16 dnů, než byli předvedeni před soud. Se stěžovateli bylo zahájeno trestní řízení, tři z nich byli uznáni vinnými jako členové organizované skupiny obchodující s narkotiky a ostatních šest bylo osvobozeno. Senát Soudu jednomyslně shledal porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy, protože zbavení svobody stěžovatelů nebylo v souladu s postupem stanoveným zákonem. Neshledal však porušení čl. 5 odst. 3 Úmluvy, vzhledem k výjimečným okolnostem případu, kdy byla potřeba nejprve loď odtáhnout do Francie. Podle čl. 43 Úmluvy byla věc předložena Velkému senátu, který rozhodl deseti hlasy k sedmi, že byl porušen čl. 5 odst. 1, a devíti hlasy k osmi, že nedošlo k porušení čl. 5 odst. 3 Úmluvy. Soudci Costa, Casadevall, Birsan, Garlicki, Hajiyev, Šikuta a Nicolaou vyjádřili společné částečně nesouhlasné stanovisko, právě tak jako soudci Tulkens, Bonello, Zupančič, Fura, Spielman, Tsotsoria, Power a Poalelungi. Jediným, kdo se k žádnému z nesouhlasných stanovisek nepřipojil, byl tedy soudce Jebens.

Poznámka: Podle názoru soudu se nepodařilo prokázat, že by zadržení posádky a její odvezení do Francie mělo jakýkoliv zákonný základ. Diplomatická nota vydaná Kambodžou, kde byla loď registrována, sice představovala dohodu ad hoc, opravňující k zadržení lodi, ale ne již k zadržení její posádky a její odvezení do Francie. Rovněž nebylo toto opatření možno ospravedlnit na základě příslušných mezinárodních úmluv jako výjimečné opatření spolupráce. Kambodža není stranou těchto úmluv a mezi oběma zeměmi také neexistuje dostatečně dlouhodobá a ustálená praxe, pokud jde o boj s obchodem s narkotiky na volném moři.

Související judikatura: rozsudek ze dne 28. října 1998, *Assenov a ostatní v. Bulharsko*, č. 24760/94, Reports 1998-VIII, rozsudek ze dne

28. března 2000, *Baranowski v. Polsko*, č. 28358/95, ECHR 2000-III, rozsudek ze dne 7. července 1989, *Soering v. Spojené království*, č. 14038/88, Series A 161, rozsudek ze dne 24. října 1979, *Winterwerp v. Nizozemí*, č. 6301/73, Series A 33, rozsudek ze dne 25. června 1996, *Amuur v. Francie*, č. 19776/92, Reports 1996-III, rozsudek Velkého senátu ze dne 3. října 2006, *McKay v. Spojené království*, č. 543/03, CEDH 2006-X, rozhodnutí ze dne 12. ledna 1999, *Rigopoulos v. Španělsko*, č. 37388/97, Reports of Judgments and Decisions 1999-II.

Relevantní ustanovení: Čl. 5, odst. 1 a 3 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (právo na svobodu a osobní bezpečnost, právo být předveden před soudce a v přiměřené lhůtě souzen).

Rozsudky Velkého senátu ve věcech Depalle v. Francie (stížnost č. 34044/02) a Brosset-Triboulet a ostatní v. Francie (34078/02)

Datum rozhodnutí: 29. března 2010

Závěr: *Stěžovatelé nebudou nuceni nést nadměrné břemeno v důsledku demolice svých domů bez nároku na kompenzaci.*

Obsah: V obou případech jsou stěžovateli osoby, které nabyly různým způsobem domy postavené na mořském břehu, na území, které spadalo do kategorie veřejného vlastnictví pobřeží. K nabytí došlo v roce 1960, resp. 1945. V době nabytí domů byl udělen souhlas s užíváním těchto veřejných pozemků příslušným správním orgánem a opakovaně obnovován. Nicméně rozhodnutí o obnoveném souhlasu vždy obsahovala upozornění, že správní orgány je mohou změnit nebo odejmout z jakéhokoliv důvodu, aniž by za to poskytly kompenzaci. V důsledku vstupu v účinnost nové legislativy, zákona o oblastech pobřeží, však v průběhu devadesátých let příslušné orgány další prodloužení souhlasu s užíváním odmítly udělit. Nabídky však stěžovatelům, že mohou na pozemcích zůstat až do konce života za podmínky, že nebudou podnikat žádné úpravy kromě údržby. Stěžovatelé to odmítli a obrátili se na soud, a následně podaly vzájemnou žalobu také státní orgány. Francouzská Státní rada (*Conseil d'État*) nakonec věc rozhodla tak, že stěžovatelé se, pokud jde o užívání pozemků ve veřejném vlastnictví, nemohou dovolat skutečně existujícího vlastnického práva, a proto požadavek návratu do původního stavu bez kompenzace v daném případě není porušením práva na ochranu vlastnictví. Senát, jemuž byla věc při-

dělena, se vzdal své pravomoci ve prospěch Velkého senátu. Velký senát rozhodl třinácti hlasy ke čtyřem, že nedošlo k porušení čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě.

Poznámka: Soud akceptoval, že běh času založil vlastnické zájmy stěžovatelů ve vztahu k nerušenému užívání jejich domů. Státy ovšem mají právo omezit užívání majetku v souladu s veřejným zájmem, jímž je v daném případě podpora volného přístupu na pobřeží. Velký senát se neztotožnil s tvrzením stěžovatelů o odpovědnosti státních orgánů za nejistotu ohledně stavu jejich domů, která vzrůstala v důsledku běhu času. Naopak ze strany státních orgánů byla zdůrazněna jeho odvolatelnost a dočasnost, právě tak jako skutečnost, že při jeho odvolání nepřislouží žádná kompenzace. Demolice domů po tak dlouhé době užívání je sice zásadním zásahem, ale šlo o součást opatření za účelem vzrůstající potřeby ochrany pobřežních oblastí pro veřejné užívání. Správní orgány rovněž nabídky řešení, které se nejeví nerozumné.

Související judikatura: rozsudek Velkého senátu ze dne 5. ledna 2000, *Beyeler v. Itálie*, č. 33202/96, ECHR 2000-I, rozsudek Velkého senátu ze dne 22. června 2004, *Broniowski v. Polsko*, č. 31443/96, CEDH 2004-V, rozsudek ze dne 29.4.1999, *Chassagnou a ostatní v. Francie*, č. 25088/94, 28331/95 a 28443/95, ECHR 1999-III, rozsudek ze dne 21. února 1986, *James a ostatní v. Spojené království*, č. 8793/79, Series A 98, rozsudek Velkého senátu ze dne 28. Zář 2004, *Kopecný v. Slovensko*, č. 44912/98, ECHR 2004-IX, rozsudek Velkého senátu ze dne 30. listopadu 2004, *Öneryildiz v. Turecko*, č. 48939/99, ECHR 2004-XII, rozsudek ze dne 3. Května 2007, *Özden v. Turecko* (č. 1), č. 11841/02.

Relevantní ustanovení: Čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě o lidských právech a základních svobodách (ochrana vlastnictví).

Poncelet v. Belgie (stížnost č. 44418/07)

Datum rozhodnutí: 30. března 2010

Závěr: Ačkoliv odvolací soud nikterak nenaznačil, že by považoval stěžovatele za vinného trestnými činy, z nichž byl obviněn, přesto zrušením rozhodnutí soudu prvního stupně vytvořil zdání, jako by pouze promlčení zabránilo stěžovatelovu odsouzení.

Obsah: Stěžovatel byl jako úředník ministerstva pro civilní práce zodpovědný za správu smluv o veřejných zakázkách. Šetřením nadřízeného orgánu byly prokázány neobvyklé operace ve správě veřejných zakázek, a v důsledku toho bylo zahájeno šetření jednání stěžovatele, který byl obviněn z různých trestných činů včetně padělání, zpronevěry a úplatkářství. V roce

2006 trestní soud v Liège konstatoval, že obvinění proti stěžovateli jsou promlčena vzhledem k délce řízení a že správní vyšetřovatel od počátku osvědčoval zaujetí proti stěžovateli. Odvolací soud v Liège dospěl naopak k závěru, že délka řízení byla odůvodněná v důsledku složitosti věci a že nedošlo k porušení stěžovatelova práva na obhajobu. Stěžovatel se neúspěšně odvolal ke kasačnímu soudu. Trestní soud v Liège rozhodl opět ve stěžovatelův prospěch, a odvolací soud jeho rozhodnutí opět zrušil. Nicméně stejně jako soud první instance, i odvolací soud prohlásil obvinění stěžovatele za promlčená. Soud rozhodl čtyřmi hlasy proti třem, že došlo k porušení čl. 6 odst. 2 Úmluvy. Soudci Zagrebelsky, Sajó a Cabral Baretto připojili společné nesouhlasné stanovisko.

Poznámka: Soud poukázal na skutečnost, že trestní soud první instance identifikoval porušení práva na presumpci nevinu a práva na obhajobu. Tento vnitrostátní soud tak dospěl k závěru, že zahájení trestního řízení proti stěžovateli bylo založeno na stanoviscích nepříznivě zaujatých proti stěžovateli od počátku šetření.

Související judikatura: rozsudek ze dne 10. února 1995, *Allenet de Ribemont v. Francie*, č. 15175/89, série A 308, rozsudek Velkého senátu ze dne 3. prosince 2009, *Kart v. Turecko*, č. 8917/05, rozsudek ze dne 10. října 2000, *Daktaras v. Litva*, č. 42095/98, CEDH 2000-X, rozsudek ze dne 6. prosince 1988, *Messegué a Jabardo v. Španělsko*, č. 10590/83, série A 146.

Relevantní ustanovení: Čl. 6 odst. 2 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (právo na spravedlivý proces, presumpce nevinu)

S. H. a ostatní v. Rakousko (stížnost č. 57813/00)

Datum rozhodnutí: 1. dubna 2010

Závěr: Mezi členskými státy Rady Evropy neexistuje jednotný přístup k asistované reprodukci, nicméně v daném případě legislativa členského státu zakládá rozdílné zacházení s jednotlivci v obdobné situaci.

Obsah: Stěžovateli jsou dva manželské páry žijící v Rakousku. Jsou postiženi neplodností, takže chtěli využít prostředky asistované reprodukce, které nejsou v Rakousku povoleny. Jedinou možností léčení neplodnosti je v případech stěžovatelů oplodnění in vitro s použitím vajíčka, resp. spermatu dárce. Rakouský zákon o uměleém početí však zakazuje užití spermatu dárce pro oplodnění in vitro a zcela vylučuje užití vajíčka dárkyně. Na druhé straně ale zákon umožňuje umělé početí in vitro v případě, že jde o vlastní vajíčka a spermie páru a pouze ve

výjimečných případech o dárcovství spermatu. V roce 1998 oba páry podaly stížnost k Ústavnímu soudu s žádostí o přezkum příslušných ustanovení zákona. V roce 1999 Ústavní soud rozhodl, že došlo k zásahu do práva stěžovatelů na respektování rodinného a soukromého života, nicméně dospěl k závěru, že je tento zásah ospravedlnitelný, protože zabraňuje vytváření nepřirozených osobních vztahů, kdy by dítě mělo více než dva biologické rodiče. Rovněž měl za to, že by jiná úprava vedla k vykořisťování sociálně znevýhodněných jednotlivců jako dárců. Soud rozhodl pěti hlasy ku dvěma o porušení čl. 14 ve spojení s čl. 8. Úmluvy, pokud jde o dárcovství vajíček, a šesti hlasy k jednomu, pokud jde o dárcovství spermatu. Soudce Jebens připojil nesouhlasné a soudkyně Steiner částečně nesouhlasné stanovisko.

Poznámka: Soud dospěl k závěru, že jde o kombinaci technik umělého početí, které jsou vnitrostátním právem povoleny za předpokladu, že jde o vlastní vajíčka a spermie páru. Zákaz těchto v zásadě zákonem povolených metod v jiných případech tedy vyžaduje zvláště závažné důvody. Ty ale rakouská vláda nevedla. Soud nepřesvědčil argument rakouské vlády, že by plošný zákaz byl jedinou možností jak vyloučit zneužití oplodnění in vitro, zvláště pokud je v Rakousku dárcovství vajíček bez-

platné. Pokud jde o argument, že oplodnění in vitro vytváří rodinné vztahy, které nejsou založeny na biologickém vztahu mezi rodičem a dítětem, takové vztahy vznikají rovněž v důsledku adopce. Soud proto neshledal nepřekonatelné překážky, jež by nedovolovaly rodinněprávní úpravu různých typů vztahů vznikajících v důsledku oplodnění in vitro.

Související judikatura: rozsudek Velkého senátu ze dne 29.dubna1999, *Chassagnou a ostatní v. Francie*, č. 25088/94, 28331/95 a 28443/95, ECHR 1999-III, rozsudek Velkého senátu ze dne 11. července2002, *Christine Goodwin v. Spojené království*, č. 28957/95, ECHR 2002-VI, rozsudek Velkého senátu ze dne 10. Dubna 2007, *Evans v. Spojené království*, č. 6339/05, ECHR e2007-... , rozsudek Velkého senátu ze dne 13. února2003, *Odivre v. Francie*, č. 42326/98, ECHR 2003-III, rozsudek ze dne 29. dubna2002, *Pretty v. Spojené království*, č. 2346/02, ECHR 2002-III, rozsudek ze dne 26. března1985, *X. a Y. v. Nizozemí*, č. 8978/80, Series A 91.

Relevantní ustanovení: Čl. 8 (právo na respektování rodinného a soukromého života) a čl. 14 (zákaz diskriminace) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách.

Připravila: Pavla Boučková

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58

Ústavní soud ČR: Dočasné zmrazení platů soudců nezasahuje do nezávislosti soudní moci a co snížení?

Začátkem března 2010 plénum Ústavního soudu ČR zamítlo nálezem sp. zn. Pl. ÚS 13/08 návrh Městského soudu v Brně na zrušení bodu 1 písm. a) a b), jakož i bodu 2, článku XLVIII, o mimořádném opatření při určování výše platu a některých náhrad výdajů představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců v letech 2008 až 2010, části třicáté zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, v platném znění, a to pokud se týká soudce okresního, krajského a vrchního soudu, Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu.

U Městského soudu v Brně je totiž projednávána žaloba, kterou se soudce Městského soudu v Brně domáhá vůči České republice – Městskému soudu v Brně zaplacení částky 3.900 Kč z titulu nároku na doplatek platu ve smyslu § 28 až § 31 zákona č. 236/1995 Sb., zákona o platu představitelů státní moci, a náhrady výdajů ve smyslu § 32 odst. 1 písm. a) téhož zákona, neboť za měsíc leden 2008 mu nebyl vyplacen celý plat a celá náhrada výdajů, na jaký by měl nárok, kdyby nedošlo ke zmrazení platu provedenému výše specifikovanými ustanoveními zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. V důsledku zmrazení platů byl výsledný hrubý plat soudce stejný jako v předchozím roce. Městský soud v Brně dospěl k názoru, že ustanovení, jejichž aplikací dochází ke zmrazení platů soudců, jsou v rozporu s čl. 1 odst. 1 ve spojení s čl. 82 odst. 1, případně i s čl. 2 odst. 1 Ústavy České republiky, a dále s ustanovením čl. 1 Listiny základních práv a svobod. Z tohoto důvodu řízení o žalobě přerušil a podal Ústavnímu soudu návrh na zrušení uvedených příslušných ustanovení zákona č. 236/1995 Sb. Městský soud v Brně poukázal přitom na to, že zmrazení platů soudců lze považovat za nepřipustné platové restrikce, potažmo tedy za protiústavní zásah do soudcovské nezávislosti spočívající ve ztrátě záruky platové stability platových poměrů soudců. (Právo na adekvátní materiální zajištění totiž představuje jeden z významných atributů soudcovské nezávislosti.) Ve svém podání Městský soud v Brně dále upozornil na to, že byt zákonodárce formálně toliko

jednorázově zamrazil platy, tak již dříve v relativně krátkém období opakovaně přistoupil k obdobným krokům. Nadto platové restrikce vůči soudcům jsou neproporcionální, neboť v rámci pozměňovacích návrhů k zákonu č. 236/1995 Sb. došlo k navýšení platů prakticky všech skupin státních zaměstnanců, popř. docházelo k zvyšování platů u jednotlivých skupin v průběhu rozhodného období (např. u pedagogických pracovníků regionálního školství). Městský soud v Brně rovněž poukázal na to, že platovými restrikcemi dochází k zásahu do legitimního očekávání těch, kterým byly zákonem formulovány podmínky na dobu neurčitou. Navrhovatel byl konečně přesvědčen, že v makroekonomickém měřítku je úspora docílená platovou restrikcí vůči soudcům zcela zanedbatelná.

Ústavní soud rozhodl, a to v duchu nosných závěrů svého dřívějšího nálezu ve věci sp. zn. Pl. ÚS 55/05, publikovaného ve Sbírce zákonů pod č. 65/2007, že krátkodobé (tj. jednorozhodné) pozastavení růstu platů soudců nepředstavuje platovou restrikci zasahující do ústavních principů podle čl. 1 odst. 1, čl. 2 odst. 1 a čl. 82 odst. 1 Ústavy ČR (srov. bod 43 odůvodnění předmětného nálezu). Konkrétně Ústavní soud shledal, že z hlediska principu dělby státní moci a požadavku jejich vzájemné vyváženosti *ad hoc* zůstaly zachovány pojistky a záruky konstruované zákonem o platu představitelů státní moci. Na druhou stranu upozornil na možná rizika dlouhodobějšího trendu snižování poměru mezi platem soudce k zákonem stanovenému násobku průměrné nominální mzdy v nepodnikatelské sféře. (Od 1. ledna 2004 byla přijata nová koncepce výpočtu platové základny soudce, kdy výpočet platu se má odvíjet od vývoje průměrné nominální měsíční mzdy fyzických osob v nepodnikatelské sféře, tj. platová základna soudce má představovat trojnásobek průměrné mzdy. V okamžiku zavedení tohoto výpočtu platová základna soudců přitom činila 3,4 násobek.) Přestože mimořádné opatření napadené Městským soudem v Brně nelze podle soudců Ústavního soudu posuzovat izolovaně, je třeba vždy zkoumat skutečný dopad do příjmové situace soudců. Ten neměl podle Ústavního soudu zatím charakter trvalého snížení materiálního zabezpečení soudce.

Ústavní soud je totiž přesvědčen, že v projednávané věci dočasné pozastavení garantovaného nárůstu platů soudců neovlivnilo jejich dosud dosaženou úroveň materiálního zajištění způsobem, jenž by založil pochybnosti o tom, zda nejde o svévolný postup zákonodárce mající za cíl omezení či ztrátu soudcovské nezávislosti. Ústavní soud výrazně odlišil pozastavení nárůstu platů soudců od trvalého odnětí platu či jeho části, které dle názoru Ústavního soudu již představuje reálný negativní dopad do dosažené úrovně materiálního zajištění soudců (srov. bod 54 odůvodnění nálezu).

Ústavní soud v závěru svého nálezu naznačil, že „krok zákonodárce, jímž (by) došlo nikoliv k pozastavení tempa růstu platu soudců, nýbrž k bytí i jen částečnému odnětí již dosažené úrovně jejich materiálního zabezpečení, ... by mohl Ústavní soud (jen) stěžít z hlediska principů demokratického právního státu ... aprobovat. Zvláště to platí, pokud by se ukázalo, že takováto zásadně nepřípustná restrikce zasahuje toliko nebo především příjmové poměry soudců a nikoliv současně příjmy jiných »služebníků« státu.“ (Bod 55 odůvodnění nálezu.) Citovaná pasáž může představovat významnou indicii pro rozhodnutí Ústavního soudu ve věci dalšího návrhu Městského soudu v Brně týkajícího se nejnovější restrikce platů soudců. (Návrh Městského soudu v Brně doručený Ústavnímu soudu dne 5. března 2010 směřuje proti platovým restrikcím zavedeným zákonem č. 418/2009 Sb. spočívajícím v plošném snížení platů soudců o 4 %.) Lze přitom dodat, že paralelně budou plénum Ústavního soudu, a to pod sp. zn. Pl. ÚS 17/10, posuzovány i tři návrhy Obvodního soudu pro Prahu 5 na zrušení identických 4 % platových restrikcí u státních zástupců.

Ústavní soud bude rozhodovat ve věci rozpuštění Dělnické strany

Rozsudek Nejvyššího správního soudu z února letošního roku o rozpuštění Dělnické strany (blíže k rozsudku srov. minulý číslo Jurisprudence) se stane předmětem přezkumu pléna Ústavního soudu. V polovině března totiž Dělnická strana navrhla zrušení rozsudku, neboť má za to, že rozhodnutím Nejvyššího správního soudu došlo k popření jejího ústavně zaručeného práva na svobodné vyjadřování názorů a idejí, a dále k omezení práva na svobodu sdružování. Další pochybení spatřuje Dělnická strana v postupu Nejvyššího správního soudu při dokazování, jakož i při samotném právním posouzení věci.

V souladu s ustanovením § 79 odst. 1 zákona o Ústavním soudu má podaný návrh proti roz-

hodnutí o zrušení politické strany odkladný účinek, tj. až do dne rozhodnutí pléna Ústavního soudu o podaném návrhu nelze přistoupit k výkonu rozsudku Nejvyššího správního soudu.

Prezident republiky: Zákon o krajském referendu vrácen Sněmovně

Dne 19. března 2010 prezident republiky vrátil do Poslanecké sněmovny návrh zákona o krajském referendu a o změně některých zákonů. Návrh skupiny poslanců, jenž vychází ze zákona o místním referendu a s malými úpravami ho aplikuje na krajskou úroveň, byl Poslaneckou sněmovnou přijat začátkem března letošního roku.

Prezident republiky hlavní důvod pro vrácení návrhu zákona spatřuje v tom, že návrh byl schválen velmi nízkým poměrem hlasů a jeho přijetí nikdy nepředcházela vážná debata. Další výtky směřuje proti tomu, že návrh zákona zaváděl – dle názoru prezidenta republiky velmi sporné – prvky přímé demokracie na úroveň kraje, neboť na rozdíl od komunální úrovně „se na úrovni kraje jedná o čistou politiku, kde platí – jako zásadní princip – mechanismus nepřímé demokracie“ (srov. tisková zpráva Kanceláře prezidenta republiky ze dne 19. března 2010). V neposlední řadě prezident republiky upozornil na to, že zákon ve stávající podobě by se mohl stát dalším krokem „k regionalizaci České republiky a k parcelování státu. Znamenal by ohrožení konzistentnosti politického rozhodování, protože by mohl vést k tomu, že bude celostátní politika jedním či více kraji blokována“ (tisková zpráva Kanceláře prezidenta republiky ze dne 19. března 2010).

Nejvyšší správní soud: Kárné senáty ve věcech soudních exekutorů již ustanoveny

Dne 17. března 2010 složili v budově Nejvyššího správního soudu (NSS) v Brně slib přísedící nově ustanovených kárných senátů ve věcech kárných provinění soudních exekutorů a jejich náhradníci, čímž byl slavnostně završen proces konstituování. Kárné senáty vznikly na základě zákona č. 286/2009 Sb., jenž měnil dosavadní právní úpravu kárného řízení ve věcech soudních exekutorů (zákon č. 183/2009 Sb.). Podle zákona č. 286/2009 Sb. měly být nejpozději do 1. dubna 2010 ustaveny zvláštní senáty složené z předsedy (soudce NSS), jeho zástupce (soudce Nejvyššího soudu) a čtyř přísedících (dvou soudních exekutorů, jednoho advokáta a jednoho přísedícího navrženého děkanem právnické fakulty).

1 Předseda NSS Josef Baxa s ohledem na očeká-
2 vaný počet věcí, které těmto senátům budou na-
3 padat, rozhodl, že t. č. budou ustaveny dva
4 kárné senáty pro řízení ve věcech soudních exe-
5 kutorů. V prosinci loňského roku proto byli na
6 plénu NSS ze soudců NSS vylosováni předsed-
7 dové kárných senátů a jejich náhradníci. Poté,
8 co v průběhu ledna 2010 byly doručeny návrhy
9 kandidátů na členy kárných senátů, sestavil
10 předseda NSS seznam soudců Nejvyššího sou-
11 du, seznam soudních exekutorů, seznam advo-
12 kátů a seznam zástupců jiných právnických
13 profesí pro losování členů kárných senátů.
14 Z těchto seznamů byli v únoru 2010 na plénu
15 NSS vylosováni konkrétní členové kárných se-
16 nátů, jakož i jejich náhradníci.

17 Senáty se budou zabývat pouze kárnými pro-
18 viněními soudních exekutorů. Pravomoc rozho-
19 dovat o proviněních exekutorských kandidátů
20 a koncipientů se na základě zákona č. 286/2009
21 Sb. vrátila zpět Exekutorské komoře ČR. Nová
22 právní úprava se bude uplatňovat pouze na ří-
23 zení zahájená po 1. listopadu 2009.

26 **Ministerstvo spravedlnosti ČR: Nová** 27 **pravidla určování výživného** 28

29 Koncem března ministryně spravedlnosti Da-
30 niela Kovářová na setkání širší odborné veřej-
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58

nosti oficiálně představila dílčí výstup projektu
sjednocení výživného, a to v podobě doporuču-
jící tabulky se stanovením poměrných částí pla-
tu určených na výživné. Smyslem projektu je
sjednocení aplikační praxe v oblasti výživného
na děti napříč celou republikou, přičemž koneč-
ná verze tabulky by se měla stát pomůckou jak
pro soudy, tak i účastníky řízení při stanovení
konkrétní výše výživného.

Vypracování tabulky předcházelo provedení
rozsáhlých průzkumů veřejného mínění, ze kte-
rých vyplynulo, že s existencí pravidel pro ur-
čování výše výživného uplatňovaných dnes
například v Rakousku souhlasí téměř sedmdesát
procent všech respondentů.

Představená orientační tabulka by nyní měla
být přibližně po dobu jednoho roku testována,
přičemž Ministerstvo počítá, že k její plošné
aplikaci by mohlo dojít od července 2011. Přes-
tože lze předpokládat, že tabulka ještě dozná
určitých změn, Ministerstvo za velmi přínosné
považuje vyjádření podpory ze strany Nejvyšší-
ho soudu, jakož i ze strany odborné obce.

Připravila: Katarzyna Krzyżanková

A K T U A L I T Y Z E v r o p s k é u n i e

Instituce a předsednictví Evropské unie

Evropa 2020: Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění

V březnu zveřejnila Komise strategii dalšího vývoje, která reaguje na příčiny a důsledky finanční krize. Jde o plán obnovy ekonomického systému Unie a jejích členských zemí a zároveň snahu zamezit opakování krize tím, že dojde k nápravě strukturálních nedostatků systému. Komise vychází z toho, že Evropa může uspět pouze tehdy, bude-li jednat kolektivně. Strategický dokument Evropa 2020 staví na vizi evropského sociálně tržního hospodářství a vychází ze tří vzájemněprovázaných priorit. První prioritou je inteligentní růst, tedy snaha rozvíjet ekonomiku založenou na znalostech a inovacích. Druhou prioritou je udržitelný růst stojící na podpoře konkurenceschopnější a ekologičtější ekonomiky méně náročné na zdroje. A konečně za třetí prioritu strategie stanoví růst podporující začlenění, která má za cíl podporovat ekonomiku s vysokou zaměstnaností, jež se bude vyznačovat sociální a územní soudržností. Na základě těchto priorit stanoví strategický dokument Komise tři hlavní cíle, kterých má Unie dosáhnout do roku 2020 – 75 % obyvatelstva ve věku od 20 do 64 let by mělo být zaměstnáno; 3 % HDP Unie by měla být investována do výzkumu a vývoje; v oblasti klimatu a energie by mělo být dosaženo cílů „20-20-20“ (včetně zvýšení závazku na snížení emisí na 30 %); podíl dětí, které předčasně ukončí školní docházku, by měl být pod hranicí 10 % a nejméně 40 % mladší generace by mělo dosáhnout terciární úrovně vzdělání; a počet osob ohrožených chudobou by měl klesnout o 20 milionů.

K dosažení těchto cílů předkládá Komise sedm stěžejních iniciativ, které by se měly stát základem balíků legislativních návrhů a dalších opatření, které ve svém celku povedou k dosažení výše uvedených cílů. Jedná se o následující iniciativy: tzv. Inovace v Unii stojící na zlepšení podmínek a přístupu k financování výzkumu a inovací, tak aby se zajistilo, aby se z in-

ovativních nápadů staly výrobky a služby vytvářející růst a pracovní místa; tzv. Mládež v pohybu s cílem posílit usnadnění vstupu mladých lidí na pracovní trh; tzv. Digitální program pro Evropu, tedy urychlení rozvoje vysokorychlostního internetu a využití jednotného digitálního trhu domácnostmi a podniky; tzv. Evropa méně náročná na zdroje, stojící na podpoře oddělení hospodářského růstu od využívání zdrojů, podpora přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku, větší využití obnovitelných zdrojů energie, modernizace odvětví dopravy a podpora energetické účinnosti; tzv. Průmyslová politika pro éru globalizace, znamenající zlepšení podnikatelského prostředí; tzv. Program pro nové dovednosti a pracovní místa, zaměřený na modernizaci pracovních trhů, mobilitu a celoživotní vzdělávání pracovníků; a tzv. Evropská platforma pro boj proti chudobě, vedoucí k zajištění sociální a územní soudržnosti. Těchto sedm stěžejních iniciativ bude závazných jak pro Evropskou unii, tak pro členské státy. Program bude prováděn jak na úrovni Unie, tak na úrovni jednotlivých členských států, kde unijní orgány budou sloužit jako korodinátor a poradce. Na úrovni EU proto budou přijaty integrované hlavní směry vycházející z uvedených iniciativ. Jednotlivým členským státům pak budou předložena doporučení. V případě nepřiměřené reakce by mohlo být vydáno varování na politické úrovni. Předkládání zpráv v rámci strategie Evropa 2020 a hodnocení Paktu o stabilitě a růstu bude probíhat současně, uvedené nástroje však zůstanou odděleny a integrita Paktu bude zachována.

Komise chce, aby Evropská rada už v červnu 2010 schválila podrobné parametry strategie, včetně integrovaných hlavních směrů a vnitrostátních cílů.

Agentura pro informační systémy v prostoru svobody, bezpečnosti a práva

V roce 2009 navrhla Komise zřízení agentury, která by řídila existující informační systémy vytvořené v rámci prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Na základě změn právní povahy tohoto prostoru s výsledkem jeho další integrace Lisabonskou smlouvou, na který reagoval již původní návrh, přepracovala Komise návrh

1 nařízení. Agentura bude odpovědná za dlouho-
2 dobé provozní řízení Schengenského informačního
3 systému druhé generace (SIS II), Vízového infor-
4 mačního systému (VIS) a systému EURODAC,
5 což je evropská databáze otisků prstů.

6 Svou povahou půjde o regulační agenturu, kte-
7 rá bude subjektem Unie s právní subjektivitou.
8 Strukturu agentury bude tvořit výkonný ředitel,
9 správní rada a poradní skupiny. Pro zajištění
10 účinné kontroly budou ve správní radě zastoupe-
11 ny členské státy a Komise. Vzhledem k tomu, že
12 informační systémy jsou společné zemím, které
13 se na prostoru svobody, bezpečnosti a práva po-
14 dílejí různým způsobem (členské státy EU s růz-
15 nou úrovní účasti v informačních systémech na
16 základě protokolů připojených ke Smlouvě a při-
17 držené země), je třeba jejich zapojení zobrazit
18 v možnostech ovlivnit vývoj a řízení těchto systé-
19 mů, ale také v závaznosti povinností, které agen-
20 tura stanoví (zásada tzv. proměnné geometrie).

21 Prvními úkoly, které budou agentuře svěřeny,
22 jsou provozní úkoly, tj. zajištění celkového říze-
23 ní informačních systémů a jejich provoz. Speci-
24 alizovaná organizace zajistí vysokou úroveň
25 účinnosti a schopnosti rychlé reakce tak, aby
26 systémy byly k dispozici oprávněným subjek-
27 tům 24 hodin denně, sedm dnů v týdnu. Agen-
28 tura by měla odpovídat rovněž za vývoj a řízení
29 dalších rozsáhlých informačních systémů v pro-
30 storu svobody, bezpečnosti a práva.

33 Zpráva Komise o pokroku Bulharska 34 a Rumunska v rámci mechanismu 35 spolupráce a ověřování 36 37

38 Po vstupu Bulharska a Rumunska do EU byl
39 vytvořen tzv. Mechanismus pro spolupráci
40 a ověřování. Jeho cílem je odstranit nedostatky
41 v oblasti vymáhání práva, které se z důvodu po-
42 litického rozhodnutí rychle přijmout obě země
43 do EU nepodařilo odstranit v rámci procesu pří-
44 pravy obou zemí na členství v Unii. Mechanis-
45 mus má pomoci Bulharsku a Rumunsku
46 identifikovat nedostatky v oblasti reformy
47 soudnictví, boje proti korupci a organizované
48 trestné činnosti a periodicky ověřovat pokrok
49 obou zemí. Zveřejněním zpráv Komise vytváří
50 politický tlak na obě země. Komise připravuje
51 zprávu každých šest měsíců. Explicitní celkové
52 hodnocení dosaženého pokroku není sice do
53 zprávy zahrnuto, zpráva však obsahuje hodno-
54 cení konkrétních kroků. Na základě těchto
55 zpráv, které nejen idenitikuji nedostatky, ale ta-
56 ké naznačují možnosti řešení, pak Bulharsko
57 a Rumunsko přijímají konkrétní opatření, která
58 Komise ve své následné zprávě posuzuje.

Komise stanovila pro Bulharsko šest referenč-
ních cílů, jejichž naplňování sleduje: 1. přijmout
změny Ústavy, kterými se odstraní veškeré ne-
jednoznačnosti v otázce nezávislosti a spolehli-
vosti; 2. zajistit transparentnější a účinnější
soudní řízení přijetím nového zákona o soud-
ním systému a nového občanského řádu; 3. pokračovat v reformě soudnictví s cílem pro-
hloubit profesionální přístup, spolehlivost
a účinnost; 4. vést profesionální a nestranné vy-
šetřování případů obvinění z korupce na vyš-
ších pozicích a informovat o něm; 5. přijmout
další opatření k zabránění korupčnímu jednání
a k jeho potlačení, především na hranicích a při
jednání s úřady místní samosprávy; 6. provést
strategii k boji s organizovaným zločinem za-
měřenou na závažnou trestnou činnost, praní
špinavých peněz, jakož i na systematické zaba-
vování majetkového prospěchu získaného
z trestné činnosti a jeho propadnutí státu. Během
posledních šesti měsíců zahájilo Bulharsko ně-
kolik konkrétních návrhů reforem, v nichž rea-
guje na doporučení Komise. V parlamentu se
v současné době projednává částečné přepracov-
ání trestního řádu. Pracuje se také na výrazné
reformě zákona o propadnutí majetkového pro-
spěchu získaného z trestné činnosti a na revizi
zákona o střetu zájmů. Došlo k vytváření spo-
lečných vyšetřovacích týmů v některých před-
nostních případech organizované trestné
činnosti a korupce na vyšších pozicích a byla ta-
ké zahájena strukturální reforma Národního
úřadu pro veřejné příjmy a Národního celního
úřadu. Vláda připravuje komplexní strategii bo-
je proti korupci a organizovanému zločinu. Jak-
koliv jsou formální kroky Buharska na dobré
cestě, reálné změny nejsou uspokojivé – v lednu
2010 došlo k další pouliční vraždě; dosud neby-
la vyšetřena domnělá závažná korupce v sou-
vislosti s jmenováním vyšších úředníků v rámci
justice, do níž měli být zapojeni členové Nej-
vyšší soudní rady; a nebyla stále výrazněji zlep-
šena ochrana finančních prostředků EU.

I přes výtky působí zpráva o pokroku Bul-
harska pozitivně. To však nelze říci o zprávě
hodnotící rumuské reformy. Komise stanovila
čtyři referenční cíle: 1. zajistit průhlednější
a účinnější řízení před soudem, zejména posíle-
ním kapacity a spolehlivosti Vrchní rady soud-
ců a státních zástupců, sledovat dopad nového
občanského soudního řádu a nového trestního
řádu; 2. zřídit úřad pro otázky prověřování bez-
úhonnosti odpovědný za prověřování majetku,
neslučitelnosti s výkonem funkce a případného
střetu zájmů a za vydávání předepsaných roz-
hodnutí, na jejichž základě lze přijmout odrazu-
jící sankce. Zbylé dva cíle se týkají obecných
opatření pro boj proti korupci, jak na vyšších

státních pozicích, tak v územní samosprávě. V průběhu posledních šesti měsíců nebylo Rumunsko schopno udržet chod reforem z poloviny roku 2009. Volby zpozdily parlamentní diskusi o návrzích občanského a trestního řádu, jejichž přijetí bude dalším významným krokem v celém reformním procesu. V důsledku úbytku personálu a protestů v měsíci září pak byla navíc omezena kapacita soudního systému. Zpráva chválí práci Národního antikorupčního ředitelství, znovuzvolení Nejvyššího státního zástupce a výsledky Národního úřadu pro otázky prověřování bezúhonnosti. Kritice se však nevyhnuly soudy. Judikatura v případech korupce na vyšších pozicích je stále roztržštěná a bez odrazujícího účinku.

Legislativní projekty a návrhy právních předpisů

Právo na překlad a tlumočení v trestním řízení

Komise předložila dne 9. března 2010 návrh směrnice, která by měla usnadnit občanům EU lépe uplatňovat své právo na fair proces všude v Unii i tam, kde nerozumějí jazyku řízení, stanovením společných minimálních standardů pro celou EU. Členským státům má být uložena povinnost dát podezřelým a obviněným osobám k dispozici tlumočníky nebo překladatele. V současné době se jednotlivé členské státy s tímto právem – zakotveným na Evropské úrovni v čl. 5 a 6 EÚLP, ale i v Chartě základních práv (čl. 48 odst. 2) – vypořádávají různými způsoby na různých úrovních ochrany. Tato skutečnost může vést k tomu, že některé členské státy předávají obviněného ke stíhání do jiného členského státu jen velmi nerady, a tudíž nejsou veškerá opatření Evropské unie k potírání kriminality (např. Evropský zatýkácí rozkaz) uplatňována v plném rozsahu. Stanovení společných minimálních standardů by mělo nadále pomoci při uplatňování zásady vzájemného uznávání a tím zlepšit fungování soudní spolupráce v trestních věcech mezi členskými státy EU. Tento návrh je prvním návrhem směrnice k posílení trestního soudnictví od nabytí účinnosti Lisabonské smlouvy. Komise chce využít Lisabonem nově zavedených možností a řízení o této významné legislativní iniciativě urychlit. Cílem je dosáhnout politické shody mezi Radou

a Evropským parlamentem ještě před začátkem léta. Návrh se opírá o čl. 82 odst. 2 SFEU, který stanoví, že Evropský parlament a Rada mohou zavádět minimální pravidla zajišťující, aby soudní orgány členských států EU uznávaly a vykonávaly rozsudky a jiná soudní rozhodnutí a soudní politiku a spolupráci v trestních věcech, které mají přeshraniční dimenzi.

Výchozí tezí návrhu je, že není možno plně využívat práva na obhajobu, pokud dotyčná osoba nerozumí při slyšení použitému jazyku, pokud nemá k dispozici úplný překlad všech důkazních prostředků a není schopna dorozumívat se se svým obhájcem. Na tyto základní požadavky reaguje návrh směrnice. Zásadou číslo jedna by mělo být, že tlumočení nebo překlady by měly být poskytovány ve všech fázích vyšetřování a soudního řízení. Pro rozhovor s obhájcem a během vyšetřování, včetně policejních výslechů a soudních jednání, musí mít obviněný k dispozici tlumočníka nebo překladatele. Pro zajištění fairového procesu se návrh vztahuje i na písemný překlad důležitých procesních dokumentů, jako je zatýkácí rozkaz, trestní oznámení, obžaloba a veškeré relevantní důkazní podklady, zejm. klíčová svědectví. Obviněný by měl mít možnost opřít se o více, než je pouhý ústní překlad, který stav věci shrnuje. Před tím, než se obviněný svého práva na tlumočení resp. překlad vzdá, musí být o svém nároku a následcích vzdání se řádně poučen. Nesmí být nucen vzdát se svých práv, dokud si nepromluví se svým obhájcem. Náklady na tlumočení a překlady by měl vždy a za všech okolností nést členský stát.

Manželství s mezinárodním prvkem

Návrh nového nařízení týkajícího se určení rozhodného práva pro rozvod manželství s mezinárodním prvkem znamená, že poprvé v historii by mohla být použita ustanovení Smlouvy umožňující posílenou spolupráci (enhanced cooperation). Tzv. posílená spolupráce umožňuje devíti a více členským státům EU spolupracovat mnohem těsněji jako poslední východisko v případech, kdy návrh nezíská podporu dostatečného počtu zemí v rámci běžného legislativního procesu EU. Ostatní členské státy EU se mohou kdykoli později rozhodnout, že daná pravidla budou aplikovat též. Tento postup umožňuje většímu počtu zemí vyřešit podstatný problém, aniž by byla porušena práva jiných členských států. Kterýkoli členský stát, který se procesu neúčastní od začátku, se může přidat. Cílem je, aby nakonec participovaly všechny členské státy. Daná situace nastala u návrhu

1 nařízení týkajícího se rozhodného práva u roz-
2 vodů manželství s mezinárodním prvkem. V ro-
3 ce 2006 předložila Komise svůj první návrh (tzv.
4 Řím III), nedostalo se mu ale požadované jed-
5 nomyslné podpory a i nadále nedošlo k žádnému
6 významnému posunu. S touto situací se
7 nevyrovnalo deset členských států (Bulharsko,
8 Francie, Itálie, Lucembursko, Maďarsko, Rakousko,
9 Rumunsko, Řecko, Slovinsko a Španělsko)
10 a proto podaly Komisi žádost, aby vypracovala
11 a předložila návrh v rámci procesu posílené
12 spolupráce. Komise svůj návrh předložila dne
13 24. března 2010. Nyní musí členské státy EU při-
14 stoupit k hlasování o tom, zda se těchto zmíně-
15 ných deset států může pustit do posílené
16 spolupráce. Stejně tak je nutno získat souhlas
17 Evropského parlamentu.

18 Předmětem návrhu jsou pravidla, na základě
19 nichž si manželé budou moci vybrat zemi, jejíž
20 právní předpisy se v případě rozvodu použijí.
21 Stávající právní situace manželství s meziná-
22 rodním prvkem vypadá následovně: Dvacet
23 členských států určuje rozhodné právo na zá-
24kladě kritérií, jako je např. státní příslušnost ne-
25bo dlouhodobý pobyt. Sedm členských států
26 (Dánsko, Finsko, Irsko, Kypr, Lotyšsko, Spojené
27 království a Švédsko) v těchto případech apli-
28kuje své vnitrostátní právo. Návrh má umožnit
29 manželstvím s mezinárodním prvkem zvolit
30 rozhodné právo pro případ rozvodu za pod-
31mínky, že se jedná o právní řád, k němuž mají
32 bližší vztah (jako např. dlouhodobý pobyt nebo
33 státní příslušnost). Pokud se manželé o rozhod-
34ném právu mezi sebou nedohodnou, je určeno
35na základě následujících faktorů. V první řadě
36se použije jako hraniční ukazatel společné ob-
37vyklé místo pobytu. Pokud není, použije se prá-
38vo státu, kde měli manželé poslední společné
39obvyklé místo pobytu, pokud má jeden z nich
40v tomto státě stále ještě obvyklé místo pobytu.
41Pokud ani tak není nalezeno rozhodné právo,
42použije se právní řád toho státu, jehož mají
43manželé společnou státní příslušnost. Pokud
44i nadále rozhodné právo určeno nebylo, použije
45se lex fori. Komise předpokládá, že na základě
46těchto pravidel bude nejčastějším rozhodným
47právem právo toho státu, kde bylo o rozvod po-
48žádáno. Z návrhu mohou mít podle Komise
49prospěch i státní příslušníci neparticipujících
50členských států nebo třetích zemí. Postačí na-
51příklad, aby jejich posledním společným obvy-
52klým místem pobytu byl participující členský
53stát a jeden z manželů měl i nadále obvyklý po-
54byt v tomto participujícím státě.

55 Návrh rovněž umožňuje, aby si manželé kdy-
56koliv dopředu mohli zvolit rozhodné právo. To-
57to pravidlo jim má poskytnout právní jistotu,
58předvídatelnost a pružnost a má ochránit man-

žele a jejich děti před komplikovanými, zdlou-
havými a bolestivými řízeními. Tato posílená
autonomie manželů při výběru rozhodného
práva dopředu má zabránit tomu, aby jeden
z manželů získal nespravedlivé výhody nad
slabším partnerem. Ochrana manželů nacháze-
jících se ve slabším postavení je jedním z cílů
předloženého návrhu. Zejména jde o zabránění
tomu, aby se finančně zajištěnější manžel uchý-
lil k praktice tzv. forum shopping tím, že se na-
př. na dobu jednoho roku odstěhuje do země
s pro něj výhodnou úpravou, která navíc apli-
kuje lex fori, a pak v této zemi podá návrh na
rozvod.

Nové právní předpisy a aplikace práva

Vymáhání pohledávek vyplývajících z daní, poplatků a cel

První úprava vzájemné pomoci při vymáhání
pohledávek vyplývajících z daní, poplatků a cel
byla přijata již v roce 1976 směrnicí 76/308/EHS,
který byla kodifikována směrnicí 2008/55/ES
o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek
vyplývajících z některých dávek, cel, daní a ji-
ných opatření. Tento nástroj se nicméně ukázal
být nedostačující pro potřeby za třicet let po-
kročilého vnitřního trhu. Členské státy si opa-
kovaně stěžovaly na různé vady právních
prostředků, které jim směrnice poskytovala (ze-
jm. pomalost, nerovnost, nedostatečná koordi-
nace a nedostatek transparentnosti). S rostoucí
mobilitou osob a kapitálu v rámci vnitřního tr-
hu roste i počet podvodníků, kteří využívají
skutečnosti, že působnost správních úřadů je
omezena na dané státní území. Navíc ztěžuje
právo na volný pohyb, obsažené ve Smlouvě,
členským státům možnost požadovat zajištění
za platby na svém výsostném území vzniklých
daňových povinností. Z tohoto důvodu členské
státy využívají čím dál tím více možnosti vzá-
jemné pomoci mezi správními orgány při vy-
máhání daní a poplatků. V roce 2003 to bylo
3 355 dožádání, v roce 2007 již 11 794. Skutečně
vymohené částky se však rovnají asi 5 % všech
částek, pro něž byla pomoc dožádána. Aby fi-
nanční úředníci byli schopni vypořádat se s ros-
tujícími počty dožádání, bylo nutno přijmout
jednodušeji aplikovatelné předpisy. Tento účel
by měla splnit nově přijatá směrnice Rady

2010/24/EU ze dne 16. března 2010 o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z daní, poplatků, cel a jiných opatření. Původní směrnice 2008/55 se vztahovala na některé daně a poplatky, nová směrnice se vztahuje na veškeré, což povede k dalšímu nárůstu dožádání. Z tohoto důvodu nestačila pouhá novelizace stávající směrnice.

Vzájemná pomoc se může vztahovat na následující: dožádaný orgán může dožadujícímu orgánu poskytnout informace, které jsou potřebné pro vymáhání pohledávek vzniklých v dožadujícím státě, a doručit dlužníkovi veškeré s pohledávkou související dokumenty dožadujícího státu. Dožádaný orgán může dále na žádost dožadujícího orgánu vymáhat pohledávky vzniklé v dožadujícím státě nebo přijmout zajišťující opatření, která by zajistila vymáhání těchto pohledávek. Směrnice dále předpokládá jednotný doklad o vymahatelnosti v dožádaném státě. Doklad se přikládá k žádosti o vymáhání pohledávky. Tento jednotný doklad o vymahatelnosti pohledávky v dožádaném členském státě odráží základní obsah původního dokladu o vymahatelnosti pohledávky a je jediným základem pro opatření k vymáhání pohledávky a předběžná opatření přijímaná v dožádaném členském státě. Nepodléhá žád-

nému úkonu uznání, doplnění nebo nahrazení v tomto členském státě. Dále též směrnice zavádí standardní formulář pro doručování aktů. Přijetí těchto dvou „jednotných formulářů“ by mělo odstranit problémy s uznáváním a překládáním právních titulů jiného členského státu, které byly identifikovány jako hlavní problémy účinnosti dosavadní úpravy. Směrnice též vytváří právní podklad pro výměnu informací o jednotlivých vratkách bez předchozího dožádání. Dále by mělo být umožněno, aby finanční úředníci jednoho členského státu mohli být přítomni nebo dokonce účastníky správního šetření v jiném členském státě. To by mělo vzájemnou pomoc mezi správními úřady zefektivnit a urychlit. Směrnice zavádívšeobecnou povinnost dožádání a další dokumenty předávat v elektronické podobě prostřednictvím elektronické sítě a rovněž jasná pravidla o tom, jaké jazyky mají být v žádosti a dokumentech používány, což by mělo členským státům dovolit zpracovávat dožádání rychleji a jednodušeji. Všechny dokumenty, tj. dožádání, standardní formuláře o doručení a jednotné doklady o vymahatelnosti pohledávky v dožádaném členském státě se zasílají v úředním jazyce dožádaného členského státu.

Připravili: Tomáš Dumbrovský a Petra Pipková